

Τ.Ε.Ι. ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΗΛΕΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

«ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΕΝΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΤΑΓΚΑΣ ΛΑΜΠΡΟΣ
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΤΡΑΧΑΝΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΑΡΤΑ 2006

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
1.1 Θεωρητικές προσεγγίσεις του προβλήματος της ανεργίας	4
1.2 Οι μηχανές.....	10
1.3 Ανεργία. Ένας αργός θάνατος	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
2.1 Περιγραφή του βιβλίου	15
2.2 Τα μέτρα που προτείνει ο Μισέλ Ροκάρ για την αντιμετώπιση της ανεργίας	27
2.3 Παρατηρήσεις για το βιβλίο.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
3.1 Ευρωπαϊκή Ένωση. 25 χώρες, 400 εκατομμύρια άνθρωποι, εκατομμύρια ανεργοί.....	38
3.2 Η περίπτωση της Ελλάδας.....	44
3.3 Αν δεν υπάρχουν νέοι, δεν θα υπάρχει και η καταραμένη ανεργία.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
4.1 Σκέψεις και προτάσεις	65
4.2 Ας παλέψουμε για ουτοπίες	74
4.3 Η δική μου ουτοπία	76
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	78
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80

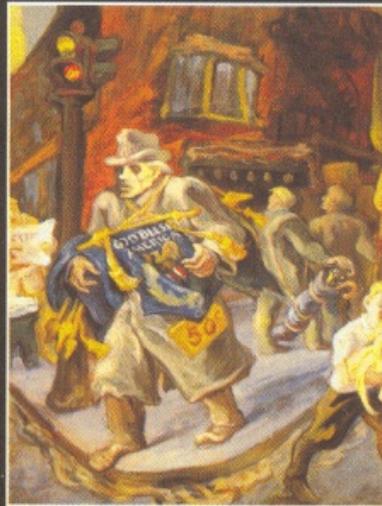
ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αυτή η πτυχιακή εργασία επιχειρεί μια προσέγγιση στο θέμα της ανεργίας. Αφορμή γι' αυτή την προσέγγιση είναι το βιβλίο του Γάλλου πολιτικού Μισέλ Ροκάρ, που τιτλοφορείται: «Τι να κάνουμε για την αντιμετώπιση της ανεργίας».

Γίνεται μια καταγραφή των απόψεων και των προτάσεων του Μισέλ Ροκάρ για την αντιμετώπιση της ανεργίας, με κριτική πάντα διάθεση.

Επίσης, επιχειρείται μια παρουσίαση του προβλήματος της ανεργίας στην Ελλάδα και καταγράφονται κάποιες σκέψεις και προτάσεις σε συνάρτηση πάντα με το βιβλίο το οποίο μελετάται και τις σκέψεις και τις προτάσεις που ο συγγραφέας εκθέτει.

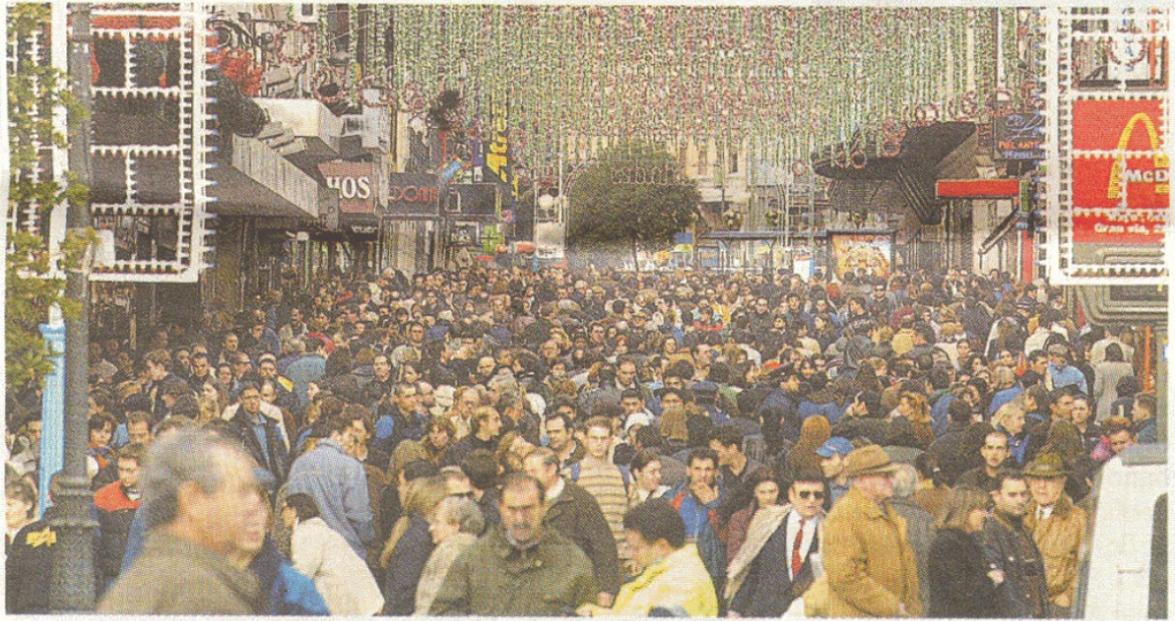
Michel Rocard

*Τι να κάνουμε
για την αντιμετώπιση
της ανεργίας*

ΣΕΙΡΑ: ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» – Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ

Θεωρητικές προσεγγίσεις του προβλήματος της ανεργίας

“Αποκλεισμένοι από το παιχνίδι βαριεστημένοι να γράφουν στον Άη – Βασίλη, να περιμένουν τον Godot, να ζουν μέσα στο «μη-χρόνο» όπου δεν συμβαίνει τίποτα, όπου δεν υπάρχει τίποτα να περιμένεις, αυτοί οι άνθρωποι στερημένοι απ’ τη ζωτική ψευδαίσθηση ότι έχουν μια αποστολή ή μια λειτουργία... για να αισθάνονται ότι υπάρχουν... παίζουν τυχερά παιχνίδια, δραστηριότητα που συναντά κανείς σ’ όλες τις τενεκεδουπόλεις και που επιτρέπει έστω για μια στιγμή την προσδοκία...» P.Bourdieu (1999, Lazarsfeld...)

Άνεργος είναι ο εργαζόμενος που στερείται εργασίας, που εμποδίζεται δηλαδή να εργαστεί λόγω κοινωνικών συνθηκών, παρόλο που οι κοινωνικές συνθήκες επιβάλλουν την εργασία.

Από την αρχή, ο πολιτισμός δομήθηκε κυρίως γύρω από την έννοια της εργασίας. Από τον παλαιολιθικό κυνηγό/συλλέκτη και τον νεολιθικό αγρότη ως το μεσαιωνικό χειροτέχνη και τον εργάτη της γραμμής συναρμολόγησης του αιώνα μας, η εργασία αποτελούσε ένα αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινής ύπαρξης. Τώρα, για πρώτη φορά, η ανθρώπινη εργασία εξαλείφεται συστηματικά από τη διαδικασία της παραγωγής. Μέσα σε λιγότερο από έναν αιώνα, η «μαζική» εργασία στον τομέα της αγοράς πρόκειται κατά πάσα πιθανότητα να εκλείψει σε όλα σχεδόν τα βιομηχανοποιημένα έθνη του κόσμου. Μια νέα γενιά υπερσύγχρονων τεχνολογιών

πληροφοριών κι επικοινωνίας επεκτείνεται σε ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων εργασίας. Έξυπνες μηχανές αντικαθιστούν ανθρώπους στην εκτέλεση αμέτρητων καθηκόντων, αναγκάζοντας εκατομμύρια υπαλλήλους κι εργάτες να συνωστίζονται στα ταμεία ανεργίας ή, ακόμη χειρότερα, σε ουρές συσσιτίων.

Κάθε εβδομάδα όλο και περισσότεροι υπάλληλοι μαθαίνουν ότι πρόκειται να απολυθούν. Σε γραφεία κι εργοστάσια όλου του κόσμου, άνθρωποι περιμένουν φοβισμένοι, με την ελπίδα ότι ίσως κερδίσουν μια μέρα ακόμη. Σαν μια θανατηφόρα επιδημία που απλώνεται αδυσώπητα μέσα στην αγορά, αυτή η αλλόκοτη, φαινομενικά ανεξήγητη νέα οικονομική ασθένεια καταστρέφει ζωές και αποσταθεροποιεί ολόκληρες κοινότητες στο διάβα της. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι επιχειρήσεις καταργούν περισσότερες από 2 εκατομμύρια θέσεις κάθε χρόνο.

Η ανεργία είναι φαινόμενο ιστορικά και γεωγραφικά προσδιορισμένο, αφού ακολουθεί τις διάφορες φάσεις της εκβιομηχάνισης δεν έχει δηλαδή την ίδια μορφή στις οικονομίες όπου επικρατεί ο πρωτογενής τομέας και σε εκείνες που επικρατεί ο δευτερογενής ή τριτογενής. Παραμένει βασικό χαρακτηριστικό των βιομηχανικών κοινωνιών.

Δεν είναι ίδια το περιεχόμενο και η έννοια της ανεργίας κατά τις διάφορες ιστορικά φάσεις. Για τις δυτικές χώρες, αρχικά έχουμε τις σχετικές απογραφές συνδικάτων. Είναι γνωστές οι άθλιες συνθήκες ανεργίας κατά το πρώτο στάδιο της εκβιομηχάνισης, όταν η άναρχη αγροτική έξοδος παρείχε στις πόλεις φτηνά και χωρίς απαιτήσεις εργατικά χέρια. Εκτός από τον ανταγωνισμό μεταξύ των εργατών που προέρχονταν από αγροτικές περιοχές και αυτών των πόλεων, υπάρχουν επιπρόσθετες δυσκολίες που οφείλονται στην οικονομία της αγοράς. Μέχρι τότε η ανεργία οφείλονταν στις κακές καιρικές συνθήκες ή στην κακή σοδειά. Άρχισε να γίνεται αισθητή η βιομηχανική ανεργία π.χ. στην κλωστοϋφαντουργία του 19^{ου} αι. με αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού των παιτών. Τότε άρχισε μια προσπάθεια εφαρμογής κοινωνικής πολιτικής π.χ. ταμεία βοήθειας, ορφανοτροφεία, γηροκομεία που όμως δεν καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες της εποχής. Συνήθως οι βασικές ανάγκες καλύπτονται από την φιλανθρωπία ή την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Λόγω των διαφόρων κραχ, όταν υπάρχει κορεσμός της αγοράς από ένα συγκεκριμένο προϊόν, οι εργοστασιάρχες προσπαθούσαν να μειώσουν τα στοκ τους. Για να το πετύχουν αυτό μείωναν τις τιμές, την παραγωγή και απέλυαν εργάτες. Στις τόσες αντιξοότητες, κατοικία, εξουθενωτικό ωράριο, προστίθεται ο κίνδυνος

ατυχήματος, ασθένειας, ή ανεργίας. Αυτά είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της ανεργίας κατά τον 19^ο αι. στις βιομηχανικές χώρες.

Έτσι το 1900 οι εργάτες άρχισαν να δημιουργούν τα πρώτα ταμεία Αλληλοβοήθειας. Τότε δημιουργήθηκαν και οι πρώτες στατιστικές σχετικά με την ανεργία που χρησιμοποιήθηκαν από τις κρατικές υπηρεσίες. Το 1913 η 14^η Σύνοδος του Διεθνούς Ινστιτούτου Στατικής αφιερώθηκε στο πρόβλημα της ανεργίας.

Βλέπουμε επομένως μια καθυστέρηση ως προς τη σχετική πληροφόρηση, γιατί παλαιότερα ο άνεργος ήταν συνώνυμο του φτωχού και έτσι δεν ήταν λόγος κοινωνικού αγώνα. Σύμφωνα δε με τον Malthus οι φτωχοί άρα και οι άνεργοι ήταν επικίνδυνη κατηγορία για την κοινωνία. Μόνο με την παρουσία σοσιαλιστών στα κοινοβούλια στις αρχές του 20^{ου} αι. έχουμε τις πρώτες νομοθεσίες για την ανεργία (1998, ΙΣΤΑΜΕ).

Η μεγάλη κρίση (κραχ) του 1929-30 στις Η.Π.Α., έφερε αλματώδη και θεαματική αύξηση στα ποσοστά ανεργίας. Η κρίση αυτή είχε μεγάλη επίδραση στην πολιτική ιστορία των ΗΠΑ που θα γνωρίσουν το New Deal, ενώ η Γερμανία το ναζισμό. Πέρα όμως από την πολιτική αλλαγή έφερε αλλαγή και στην αντιμετώπιση των ανέργων και της ανεργίας. Το εργατικό πρόβλημα, η απασχόληση και η ανεργία αρχίζουν να αποτελούν σημαντικές παραμέτρους της οικονομικής ανάλυσης.

Οι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι ποτέ μια χώρα δεν απασχολεί όλη την εργατική δύναμη και η υποαπασχόληση δεν είναι πάντα παράγοντας ανισορροπίας. Η χρόνια υποαπασχόληση είναι πάγια κατάσταση ενός δεδομένου τύπου οικονομίας χωρίς να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περίοδοι αύξησης. Κατά τον Μαρξ οφείλεται στη δομή της καπιταλιστικής οικονομίας και συσσώρευσης και την αδυναμία και ανικανότητα των εργαζομένων έναντι των καπιταλιστών. Επομένως, η ανεργία είναι αποτέλεσμα της αρχής του κέρδους και έχει λειτουργικό ρόλο στην καπιταλιστική οικονομία, αν και είναι κοινωνικά καταστρεπτικός. Βέβαια, μετά την πρώτη εποχή του καπιταλισμού, έχουμε μεικτές μορφές. Οι νεομαρξιστές προσπαθούν να σταθμίσουν κατά πόσο έχουμε πραγματικό καπιταλισμό.

Η στάσιμη Αγγλική κοινωνία του μεσοπολέμου, (αποτέλεσε την κυρίως αναφορά στο έργο του Keynes) χαρακτηρίζεται από την ανεπάρκεια της πραγματικής ζήτησης εργασίας, από την ασθενή δύναμη των μισθωτών, από τη λιτότητα, από την ακαμψία των μισθών και ένα πολύ γενικό οικονομικό προϋπολογισμό. Σ' ένα τέτοιο πλαίσιο η ανεργία δεν παίζει το ρόλο του ρυθμιστή (1993, Οφ Κ).

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έχουμε τον αναπτυξιακό καπιταλισμό και αντί για σταθερότητα ταχύρρυθμη εξέλιξη. Η συσσώρευση, οι επενδύσεις και η κατανάλωση είναι στενά συνδεδεμένες. Ο κρατικός παρεμβατισμός είναι απαραίτητος και ένα βασικό του μέλημα είναι να μη μειωθεί η ζήτηση εργασίας. Οι τρόποι κρατικού παρεμβατισμού ποικίλλουν, όμως υπάρχει, δεν αμφισβητείται, επιδιώκοντας εξασφάλιση επενδύσεων σε ποσοστό απαραίτητο για να διασφαλιστεί η όσο δυνατόν πληρέστερη απασχόληση.

Η μαζική παραγωγή και κατανάλωση είναι βασικά στοιχεία της σύγχρονης κοινωνίας. Η επέκταση της μισθωτής εργασίας, η άνοδος του επιπέδου ζωής, η υπερκατανάλωση δίνουν σημαντική θέση στη μεγάλη μάζα των μισθωτών, που παλιά δεν την είχε.

Επομένως, μαζική παραγωγή και κρατικός παρεμβατισμός είναι δύο σημαντικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας. Παλαιότερα υπήρχε σχετική αυτονομία της εργασίας, σήμερα που έχουμε επέμβαση από πολιτικούς μηχανισμούς και όπου στο παιχνίδι της αγοράς παίζουν ρόλο διάφορες κοινωνικές δυνάμεις, δεν ισχύει το ίδιο. Η σημασία των μισθωτών του δευτερογενούς – τριτογενούς τομέα μεγαλώνει. Σχεδόν παντού υπάρχει η μεικτή οικονομία, η μαζική κατανάλωση, η κατανομή της εξουσίας σε διάφορες ομάδες, συχνά ανταγωνιστικές, η παθητικότητα των μαζών. Υπάρχει ακόμα η ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, αλλά έχουν διαφορετική επίδραση. Οι *stricto sensu* κοινωνικοί παράγοντες παίρνουν μεγάλη σημασία π.χ. η μαζική κατανάλωση δίνει αξία στους μισθωτούς, οι παλιές οικονομικές ισορροπίες έγιναν κοινωνικο-οικονομικές.

Έτσι η ανεργία δεν οφείλεται πια μόνο στους ίδιους λόγους που ίσχυαν κατά την περίοδο του κλασικού φιλελευθερισμού αλλά συχνά μπορεί να είναι αποτέλεσμα κοινωνικών εντάσεων μεταξύ εργοδοτών με τις οργανώσεις των μισθωτών. Ακολουθούν συμβιβασμοί, ένας απ' αυτούς είναι η μερική ανεργία (συμφέρει τους εργοδότες ένα απόθεμα εργατικού δυναμικού).

Σύμφωνα με τον W. S. Woytinsky (2001, Ν. Νεγρεπόντη-Δεληβάνη) οι τρεις βασικοί παράγοντες ανεργίας είναι οικονομικοί, δημογραφικοί και τεχνολογικοί και αυτούς προσπαθεί να ορίσει και να σταθμίσει και η συνδικαλιστική δράση. Οι δε συνδικαλιστικές οργανώσεις των μισθωτών στις δυτικές χώρες έχουν οι περισσότερες αμυντικό χαρακτήρα και προσπαθούν να επωφεληθούν από τον ορθολογισμό που υπάρχει στην απασχόληση.

Στη φάση που διανύει ο καπιταλισμός, η ανεργία είναι:

α) έκφραση των κοινωνικών δυνάμεων

Είναι δηλαδή έκφραση της μορφής που παίρνουν οι συγκεκριμένες κοινωνικές δυνάμεις μέσα σε μια συγκεκριμένη οικονομία. Οι μισθωτοί, ως καταναλωτές, έχουν μια συγκεκριμένη εξουσία έναντι των επιχειρηματιών, που καταλαβαίνουν ότι μια κατακόρυφη μείωση των μισθών θα είχε μεν οικονομικά οφέλη γι' αυτούς αλλά θα είχε όμως επιπτώσεις στην καταναλωτική συμπεριφορά των μισθωτών και συνακόλουθα στις πωλήσεις, στην παραγωγή και το κέρδος.

Βέβαια, αυτοί από τη μεριά τους έχουν το όπλο του πληθωρισμού. Τα πράγματα είναι πιο πολύπλοκα απ' ότι στο παρελθόν.

β) Κατανεμημένη σε κατηγορίες

Οι μισθωτοί δεν αποτελούν ομοιογενές στρώμα, μπορεί να είναι ενωμένοι για διάφορες διεκδικήσεις, για άλλες δεν είναι. Το ίδιο συμβαίνει και με τους εργοδότες. Η συνδικαλιστική δράση είναι συζητήσιμη για διάφορες κατηγορίες πληθυσμού.

γ) Εξάρτηση θεσμοθετημένων και μη δυνάμεων

Άλλοτε το κοινωνικό επενέβαινε μόνο θεσμικά χωρίς να είναι απόλυτο, η δημόσια εθνική έκφραση του κοινωνικού παράγοντα ήταν η επικρατέστερη. Σήμερα είναι αντιληπτό ότι και άλλοι παράγοντες π.χ. περιφερειακοί, τοπικοί παίζουν όλο και μεγαλύτερο πολιτικό-κοινωνικό ρόλο.

Είναι γνωστό ότι ένα ποσοστό ανεργίας για την οικονομία της αγοράς θεωρείται φυσιολογικό περίπου στο 1,2-2,5%. Όμως πολλές φορές το ποσοστό αυτό ξεπερνιέται. Πάνω από 2,5% έχει σοβαρές επιπτώσεις στις παραγωγικές δυνατότητες της κοινωνίας, όταν ξεπερνάει το 5% η οικονομική δραστηριότητα σε επίπεδο παραγωγής βρίσκεται σε κάμψη, μετά το 10-15% είναι επικίνδυνο και πάνω από 15% καταστροφικό.

Η κοινωνιολογία υποστηρίζει ότι οι κοινωνικές μειονότητες με την ιδεολογική έννοια και όχι την αριθμητική, στηρίζονται στην κοινωνική θεώρηση περί φυσικής διαφοράς και όχι στη φυσική διαφορά. Άρα, η κοινωνία πρέπει να έχει σαν στόχο να μεταβάλλει αυτές τις απόψεις που καθιστούν κοινωνικά ανάπηρες μεγάλες κατηγορίες πληθυσμού (1987, Λαμπίρη-Δημητρίου Ι.).

Ακόμη ομάδες που δεν διαθέτουν ορισμένες ιδιότητες όπως πλούτο, μόρφωση, και γνωριμίες ή τα πρωτογενή δίκτυα υποστήριξης του ανθρώπου, π.χ. οικογένεια, συγγένεια, φίλους κ.λ.π., που ονομάζονται κεφάλαια, έχουν μεγάλες πιθανότητες να βρεθούν εκτός ενσωμάτωσης κοινωνικής. Οι άνεργοι θεωρούνται κοινωνικά αποκλεισμένοι. Η περιοχή του κοινωνικού αποκλεισμού ανάλογα με τις

οικονομικές συγκυρίες επεκτείνεται ή συρρικνώνεται. Το χαρακτηριστικό της είναι η κοινωνική ευθραυστότητα. Οι σύγχρονες κοινωνίες χαρακτηρίζονται ως οι κοινωνίες των δύο τρίτων. Το ένα τρίτο όμως κατακυλάει προς την άβυσσο. Η παγκοσμιοποίηση και ο λαϊκός καπιταλισμός είχαν συνέπειες στο σώμα της εργατικής τάξης. Το «εγώ» αντικατέστησε το «εμείς». Σε πολλές δυτικές χώρες τα εργατικά συνδικάτα δέχτηκαν επίθεση από την νεοφιλελεύθερη πολιτική και ο συνδικαλισμός δεν βγήκε αλώβητος από τις συμπληγάδες της κρίσης αντιπροσώπευσης και της επιθετικότητας της επιχειρηματικής τάξης. Η πτώση των φραγμών του εμπορίου και η επανάσταση της πληροφορικής έδιναν τη δυνατότητα σε εταιρείες να μετακομίζουν όπου ήθελαν. Αν π.χ. ο Αμερικανός εργάτης στοιχίζει ακριβά και η περιβαντολλογική νομοθεσία είναι περιοριστική, με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους, τότε μια μεγάλη αμερικανική επιχείρηση μπορεί να μετακομίσει στο Μεξικό ή την Άπω Ανατολή. Για πρώτη φορά η παγκοσμιοποίηση απελευθέρωσε το διεθνές κεφάλαιο από την πίεση των συνδικάτων.

Έτσι, μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η τεχνολογική πρόοδος πολλαπλασίασε τα μέσα παραγωγής και αύξησε τις θέσεις εργασίας. Από τη δεκαετία του '50 αυτό έπαψε να ισχύει. Δεν χρειαζόταν να'ναι κανείς μάντης για να προβλέψει πως μια φάση συνεχούς πλήρους απασχόλησης θα δημιουργούσε άλλα προβλήματα στην καπιταλιστική οικονομία. Έκδηλες στη Μ. Βρετανία από τη δεκαετία κιάλας του 1950, οι δυσκολίες αυτές γενικεύτηκαν σε όλες τις βιομηχανικές χώρες στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960, οδηγώντας σε μια συνεχή επιτάχυνση της ανόδου των τιμών. Διαδοχικά «συμβεβηκότα» όπως ο πόλεμος του Βιετνάμ, η διεθνής νομισματική κρίση του 1971 και το εμπάργκο του πετρελαίου τις έκαναν να εκραγούν (2000, Καστοριάδης Κ.) Η αναδιοργάνωση της οικονομίας και η παρακμή της βαριάς βιομηχανίας άφησε πολλούς εργάτες χωρίς δουλειά. Από το 1979 έως το 1996 εξαφανίστηκαν στις ΗΠΑ 47 εκατ. θέσεις εργασίας. Τα δύο τρίτα των αμερικανικών νοικοκυριών είχαν τουλάχιστον μία στενή επαφή με απολύσεις την ίδια περίοδο.

Για τους εφήβους, μεσήλικες ή ανύπαντρες μητέρες η απώλεια της εργασίας είχε σαν συνέπεια να βρεθούν στο δρόμο και να εξαρτώνται από την κοινωνική πρόνοια. Η μοίρα τους επρόκειτο να είναι σκληρή γιατί βρέθηκαν εκτός συστήματος. Πρόκειται για την περίφημη *underclass*, που δεν έχει πολιτική εκπροσώπηση και ζει συχνά υπό μεσαιωνικές συνθήκες, π.χ. άνεργοι και άστεγοι κάτω από τις γέφυρες του Παρισιού (*closer*) ή στις στοές του υπογείου στη New York.

Οι μηχανές

Οι οικονομολόγοι ποτέ δεν ένιωθαν άνετα μπροστά στο ερώτημα τι ακριβώς κάνουν για εμάς και σε εμάς οι μηχανές. Από τη μία πλευρά, οι μηχανές συμβολίζουν την επένδυση που συνιστά την κινητήρια δύναμη μιας καπιταλιστικής οικονομίας. Από την άλλη, τις περισσότερες φορές, όταν αρχίζει να δουλεύει μια μηχανή, απολύεται ένας εργάτης – ενίοτε πολλοί. Οι οικονομολόγοι πάντα δέχονταν ότι μια μηχανή μπορεί να σημαίνει την απόλυση λίγων εργατών εδώ κι εκεί, αλλά στο τέλος, επέμεναν, η παραγωγικότητα θα αυξηθεί σε υψηλό βαθμό και, ως μια συνέπεια, θα μεγεθυνθεί το εθνικό εισόδημα.

Ποιος το παίρνει όμως το εθνικό εισόδημα; Το 1819, ο διάσημος οικονομολόγος Ντέιβιντ Ρικάρντο, έγραψε ότι το ύψος της απασχόλησης σε μια οικονομία δεν έπαιζε κανένα ρόλο, αρκεί να μη μειωνόταν η έγγεια πρόοδος και τα κέρδη, από τα οποία πήγαζαν οι νέες επενδύσεις (2001, Γκίντες Α.). «Αλήθεια;» απάντησε ο Σιμόντ ντε Σισμόντι, ένας γνωστός Ελβετός κριτικός εκείνης της εποχής. «Ο πλούτος είναι το παν και οι άνθρωποι απολύτως τίποτα; Αν ήταν έτσι, δε θα θέλαμε τίποτε άλλο από το να μείνει μόνος του ο βασιλιάς στην Αγγλία και, γυρίζοντας διαρκώς μια μανιβέλα, να παράγει όλα της τα προϊόντα με τη βοήθεια αυτομάτων».

Σήμερα οι βασιλιάδες έχουν αντικατασταθεί από εταιρείες, οι οποίες γυρίζουν μανιβέλες που θέτουν σε κίνηση τα μηχανικά, ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά αυτόματα,

κι εκείνα με τη σειρά τους παράγουν τα αγαθά και προσφέρουν τις υπηρεσίες του έθνους. Οποσδήποτε δεν πρόκειται για μια πρόσφατη εξέλιξη. Αν μπορούσαμε να ρίξουμε μια ματιά στην ιστορία του ανθρώπου και της μηχανής στις Ηνωμένες Πολιτείες –ή σε οποιοδήποτε άλλο σύγχρονο έθνος- θα βλέπαμε ότι εδώ και διακόσια χρόνια παρατηρείται μια μεγάλη μετακίνηση εργαζομένων που εγκατέλειπαν δουλειές τις οποίες καταργούσε η τεχνολογία κι έψαχναν για άλλες που δημιουργούσε.

Με το άνοιγμα της αυλαίας σε αυτό το δράμα. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, οι μηχανές δεν καταλάμβαναν περίοπτες θέσεις. Βόρεια, νότια, ανατολικά και δυτικά, η γεωργία ήταν η πεμπτούσια της απασχόλησης: εργασίες κυρίως χειρονακτικές, με τη βοήθεια της σκαπάνης, φτυαριών, αρότρων που τα έσερναν άλογα, χειραμαξών, κ.λ.π.

Μετά, γύρω στα μέσα του αιώνα, τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν. Ο Σαίρους Μακόρμικ εφεύρε τη θεριστική μηχανή, ο Τζον Ντιρ το χαλύβδινο αλέτρι. Έκανε την εμφάνισή του το τρακτέρ. Αποτέλεσμα ήταν, κατά το τρίτο τέταρτο του αιώνα η αναλογία του εθνικού εργατικού δυναμικού στη γεωργία να μειωθεί από τα τρία τέταρτα περίπου στο μισό, το 1900 στο ένα τρίτο, το 1940 στο ένα πέμπτο και σήμερα περίπου στο 3%.

Τι έγιναν όλοι εκείνοι που έχασαν τις δουλειές τους από τις μηχανές; Πήγαν σε άλλους τομείς, στους οποίους η τεχνολογία δημιουργούσε νέες θέσεις εργασίας. Το 1810, μόνο 75.000 άτομα απασχολούνταν στα βρεφικής ηλικίας εργοστάσια που επεξεργάζονταν χυτοσίδηρο, ξυλεία και άλλα παρόμοια. Πενήντα χρόνια αργότερα, πάνω από 1.5000.000, μέχρι το 1910 πάνω από 8 εκατομμύρια, το 1960 ο αριθμός αυτός είχε διπλασιαστεί. Σε ποσοστά, το βιομηχανικό εργατικό δυναμικό αυξήθηκε με τόση μεγάλη ταχύτητα σε σημείο ώστε να ενταχθεί σε αυτό περίπου το 35% του συνολικού εργατικού δυναμικού (1996, Ρίφκιν Τ.).

Οι αριθμοί ωστόσο, δεν αύξαναν απεριόριστα. Η τεχνολογία δε δημιουργούσε μόνο θέσεις στα νέα εργοστάσια αυτοκινήτων, οικιακών συσκευών και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και τις περιόριζε καθώς η γραμμή συναρμολόγησης ακολούθησε τους τόνους, καθώς τα τρυπάνια και οι πρέσες αποκτούσαν μεγαλύτερες ταχύτητες και θαυματοурγοί νέοι «υπολογιστές» άρχισαν να απλοποιούν την εργασία των επιστατών. Από το 1960 ως το 1990, η παραγωγή βιομηχανικών αγαθών όλων των ειδών συνέχισε να αυξάνεται, αλλά ο αριθμός των εργασιών που χρειαζόταν για τη ροή της παραγωγής μειώθηκε κατά το ήμισυ.

Η παράσταση πλησιάζει στο τέλος της. Όλο αυτό το διάστημα που τα εργατικά χέρια περνούσαν πρώτα μέσα και μετά έξω από το εργοστάσιο, ένας τρίτος μεγάλος τομέας πρόσφερε ολοένα περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης. Ήταν το επεκτεινόμενο φάσμα των απασχολούμενων στις «υπηρεσίες» -καθηγητές και δικηγόροι, νοσοκόμες και γιατροί, οικιακές βοηθοί και μπέμπι σίτερ, δημόσιοι υπάλληλοι και τροχονόμοι, αρχειοθέτες, δακτυλογράφοι, επίτροποι, πωλητές. Είναι αδύνατον να υπολογισθεί με ακρίβεια ο αριθμός των απασχολούμενων στον τομέα παροχής «υπηρεσιών» στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, αλλά το 1870 πρέπει να υπήρχαν περίπου 3 εκατομμύρια στα διάφορα παρακλάδια του, ενώ στη δεκαετία του 1990 πλησιάζουν τα 90 εκατομμύρια. Η παροχή υπηρεσιών έσωσε κατ' αυτό τον τρόπο την οικονομία μας –και πολλές άλλες- από μια καταστροφική ανεργία.

Όπως έγινε με τη βιομηχανία, έτσι και στον τομέα των υπηρεσιών, η τεχνολογία δημιούργησε με το ένα χέρι και με το άλλο κατέστρεψε θέσεις εργασίας. Οι διαστάσεις του τομέα των υπηρεσιών μεγάλωσαν στην πλάτη της γραφομηχανής και του τηλεφώνου, και άρχισαν να συρρικνώνονται κάτω από την πίεση του φωτοτυπικού μηχανήματος και των καταλόγων ταχυδρομικών παραγγελιών. Φυσικά, είναι το κομπιούτερ εκείνο που φέρνει την παράσταση στο τέλος της, με την απειλή ότι θα επιτρέψει στην εταιρεία να καθίσει στο νησί της και να γυρίζει τη μανιβέλα, ενώ όλη τη δουλειά θα την κάνουν αυτομάτως.

Αυτή είναι η μια ιστορική μεταμόρφωση. Ήδη σπρώχνουμε τη σχέση μηχανών και εργασίας πέρα από τα άβολα πλαίσια των τελευταίων διακοσίων ετών σε μια καινούρια σχέση, για τη διαμόρφωση της οποίας ελάχιστα μπορούμε να πούμε, εκτός από το ότι θα παρουσιάζει σημαντικές διαφορές από εκείνη του παρελθόντος.

Για ένα μόνο πράγμα είμαστε βέβαιοι. Μπαίνουμε σε μια νέα περίοδο της ιστορίας, όπου οι μηχανές θα αντικαθιστούν όλο και περισσότερο την ανθρώπινη εργασία στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Αν και είναι δύσκολο να προβλέψουμε ακριβείς χρόνους, ακολουθούμε μια σταθερή πορεία προς ένα αυτοματοποιημένο μέλλον και θα φτάσουμε κατά πάσα πιθανότητα σε μια εποχή σχεδόν χωρίς καθόλου εργαζόμενους τουλάχιστον στη βιομηχανία, τις πρώτες δεκαετίες του επόμενου αιώνα.

Μπαίνουμε σε μια νέα εποχή παγκόσμιων αγορών και αυτοματοποιημένης παραγωγής. Ο δρόμος που οδηγεί σε μια οικονομία σχεδόν χωρίς καθόλου εργαζόμενους είναι ορατός. Το αν ο δρόμος αυτός θα καταλήξει σε έναν τόπο ηρεμίας και σιγουριάς ή σε μια σκοτεινή άβυσσο θα εξαρτηθεί από το πόσο καλά θα

προετοιμαστεί ο πολιτισμός μας για την μετά – την – αγορά εποχή που θα ακολουθήσει την Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση. **Το τέλος της εργασίας** μπορεί να σημάνει τη θανατική καταδίκη του πολιτισμού, όπως τον ξέρουμε. Το τέλος της εργασίας θα μπορούσε επίσης να σημάνει την αρχή μιας μεγάλης κοινωνικής μεταμόρφωσης, μιας αναγέννησης του ανθρώπινου πνεύματος. Το μέλλον βρίσκεται στα χέρια μας (1996, Ρίφκιν Τ.).

Ανεργία. Ένας αργός θάνατος

Ο Δρ. Τόμας Τ. Κοτλ, ένας κλινικός ψυχολόγος και κοινωνιολόγος που συνεργάζεται με τη Σχολή Επαγγελματικής Ψυχολογίας στη Μασαχουσέτη, βρίσκεται σε επαφή με τους άνεργους του «σκληρού πυρήνα» της ανεργίας πάνω από δεκαπέντε χρόνια (1996, Ρίφκιν Τ.). Οι μακροχρόνια άνεργοι είναι αυτοί που η κυβέρνηση χαρακτηρίζει «αποθαρρημένους εργάτες», άντρες και γυναίκες οι οποίοι έχουν μείνει χωρίς δουλειά έξι μήνες ή περισσότερο και δεν έχουν πλέον τη διάθεση να συνεχίσουν να ψάχνουν για εργασία. Ολοένα και πιο πολλοί προέρχονται από τις τάξεις των τεχνολογικά άνεργων –αυτών που έχουν χάσει τις δουλειές τους λόγω των νέων τεχνολογιών και των αναδιαρθρωμένων χώρων εργασίας.

Ο Κοτλ έχει παρατηρήσει ότι οι μακροχρόνια άνεργοι παρουσιάζουν παθολογικά συμπτώματα παρόμοια με εκείνα των ασθενών που αργοπεθαίνουν. Μέσα στο νου τους, η παραγωγική εργασία είναι τόσο ταυτισμένη με τη ζωή ώστε, όταν παύουν να την έχουν, αρχίζουν να δείχνουν όλα τα κλασικά σημάδια του επερχόμενου θανάτου.

Στη έρευνά του για τους μακροχρόνια άνεργους, ο Κοτλ έχει διαπιστώσει μια κοινή πρόοδο συμπτωμάτων. Στο πρώτο στάδιο της ανεργίας, οι άνθρωποι που εξέταζε έριχναν το φταίξιμο και ξεσπούσαν πάνω σε πρώην συναδέλφους κι εργοδότες. Σε ορισμένες περιοχές της χώρας, ο χώρος εργασίας έχει σχεδόν μετατραπεί σε πολεμικό μέτωπο, με απολυμένους υπαλλήλους να πυροβολούν όλο και πιο συχνά συναδέλφους ή εργοδότες. Η ανθρωποκτονία σήμερα είναι το τρίτο στη σειρά αίτιο θανάτων μέσα στο χώρο εργασίας.

Ο Κοτλ λέει πως, μετά από ένα χρόνο σχεδόν ανεργίας, οι περισσότεροι αρχίζουν να στρέφουν το θυμό εναντίον του εαυτού τους. Με την υποψία ότι μπορεί να μην ξαναβρουν ποτέ δουλειά, αρχίζουν να κατηγορούν τον εαυτό τους για το

πρόβλημά τους. Νοιώθουν ένα έντονο αίσθημα ντροπής και αναξιότητας, που ενισχύεται από την απώλεια ζωτικότητας. Ο θυμός παραχωρεί τη θέση του στην κούραση και την αδράνεια. Πολλοί αποξενώνονται από τις οικογένειές τους.

Ο ψυχολογικός θάνατος συχνά ακολουθείται από τον πραγματικό. Μην μπορώντας να τα βγάλουν πέρα με το πρόβλημά τους και νοιώθοντας ότι είναι βάρος σε συγγενείς, φίλους και κοινωνία, πολλοί καταφεύγουν στην αυτοκτονία.

Ο θάνατος του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού εσωτερικεύεται από εκατομμύρια εργαζόμενους, οι οποίοι αντιμετωπίζουν καθημερινά τον προσωπικό τους θάνατο στα χέρια εργοδοτών που σκέπτονται μόνο το κέρδος και μιας αδιάφορης κυβέρνησης. Είναι αυτοί που περιμένουν από στιγμή σε στιγμή την απόλυσή τους, που αναγκάζονται να δουλεύουν μερικές ώρες μόνο την εβδομάδα με χαμηλές αμοιβές ή που συμπεριλαμβάνονται στους καταλόγους των ανέργων. Σε κάθε αναποδιά, η αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμησή τους δέχονται κι ένα καινούριο πλήγμα. Γίνονται αναλώσιμοι, περιθωριακοί και στο τέλος άρατοι μέσα στον νέο κόσμο του οικουμενικού εμπορίου και των εμπορευμάτων υψηλής τεχνολογίας.

Περιγραφή του βιβλίου

Το βιβλίο έχει τίτλο: « Τι να κάνουμε για την αντιμετώπιση της ανεργίας» είναι του Μισέλ Ροκάρ και εκδόθηκε στην Ελλάδα το 1998 από τις εκδόσεις Λιβάνη. Στη Γαλλία εκδόθηκε το 1996.

Ο Μισέλ Ροκάρ διατέλεσε γενικός γραμματέας της Σοσιαλιστικής Νεολαίας της Γαλλίας. Είναι μέλος του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος από την ίδρυσή του. Διατέλεσε Υπουργός Χωροταξίας και Περιβάλλοντος (1981 – 1983) και υπουργός Γεωργίας (1983 – 1985). Εκλέχθηκε βουλευτής στην περιφέρεια Ιβελίν (1986 – 1988). Εκλέχθηκε πρωθυπουργός (1988-1991) και το 1994 έγινε ευρωβουλευτής.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, είχαμε επιδείνωση της ανεργίας σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες και αυτό οδήγησε τις κυβερνήσεις των χωρών αυτών, να πάρουν δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας.

Ο συγγραφέας εντοπίζει ότι μια πολιτισμική κρίση πλήττει την εργασία, εκθέτει την αυστηρή του διάγνωση, που είναι ταυτόχρονα και συλλογική αυτοκριτική. Καθιστά προφανή τα βαθύτερα αίτια της ραγδαίας ανόδου του δείκτη της ανεργίας, αποδεικνύοντας την αναποτελεσματικότητα όλων των τεχνικών που εφαρμόστηκαν από το 1990 έως το 1995 στη Γαλλία, στη Γερμανία, η Μ. Βρετανία, στο Βέλγιο, την Ισπανία, Ιταλία, Ολλανδία και Σουηδία, για την αντιμετώπιση της.

Ο πρώην Πρωθυπουργός δεν αρκείται, όμως, σε μια απλή έκθεση του προβλήματος. Προτείνει. Ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος καταπολέμησης της μαζικής ανεργίας είναι η μαζική μείωση του χρόνου εργασίας. Το ερώτημα που τίθεται: με ποιο τρόπο θα εφαρμοστεί αυτή η μείωση;

Ο Μισέλ Ροκάρ δίνει τις δικές του απαντήσεις, εκθέτοντας κάθε μέθοδο που θα μπορούσε να οδηγήσει στην επίλυση του προβλήματος.

Ο συγγραφέας στην αρχή του βιβλίου του κάνει τη διάγνωση, ότι όλες οι προσπάθειες για τη μείωση της Ανεργίας στη Γαλλία απέτυχαν, διότι δεν κατανόησαν σωστά τα αίτια που την προκάλεσαν και τις αλλαγές που εκφράζονται μέσα από αυτή. Επιρρίπτει ευθύνες στην Αριστερά, ότι δεν κατανόησε και δεν ανέλυσε το φαινόμενο, αν και κυβέρνησε 10 χρόνια στη Γαλλία. Επειδή η φιλοσοφία του φιλελευθερισμού ανέκαθεν αντιμετώπιζε την ανεργία ως αποτέλεσμα των δυσλειτουργιών της αγοράς, θεωρεί ότι μόνο η δημοκρατική Αριστερά, έχει το

δύσκολο καθήκον, αν και δεν διέγινωσε έγκαιρα τη μεταλλαγή των συνθηκών στην αγορά εργασίας, να κατανοήσει τι συμβαίνει και να προτείνει λύσεις που να αντιστοιχούν στο ύψος της πρόκλησης, ικανές να ελαττώσουν μαζικά την ανεργία, να δώσουν στον καθένα το δικαίωμα να συμμετέχει στο μέλλον της χώρας του, στο μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κάνει κατ' αρχάς μια ιστορική αναδρομή και αναφέρει την γέννηση του καπιταλισμού, δυο αιώνες πριν, με την ανακάλυψη της ατμομηχανής, τη μετοχική εταιρεία και του συστήματος της μίσθωσης εργασίας. Τα τρία αυτά στοιχεία μαζί με τον απόλυτο σεβασμό του ανταγωνισμού, εξασφάλισαν την οικονομική ανάπτυξη του σύγχρονου κόσμου, παρά τις περιόδους οικονομικής κρίσεως. Από το 1970, με την κρίση του πετρελαίου επέρχεται ρήξη στον δεσμό ανάμεσα στον οικονομικό δυναμισμό και την κοινωνική πρόοδο, ο ανταγωνισμός λειτουργεί ενάντια στην κοινωνική συνοχή και αυτό έχει αποτέλεσμα την φτώχεια, την ανεργία και την αβεβαιότητα που πλήττει τις σύγχρονες κοινωνίες.

Αναφέρει ότι κρίσεις στην οικονομία είχαμε και το 1893 και κυρίως το 1929 - 1930, το γνωστό «Κραχ», οι οποίες είχαν δραματικές κοινωνικές συνέπειες. Όλες όμως τελείωσαν με υποτίμηση του κεφαλαίου και ανάκαμψη της οικονομίας στα πλαίσια μιας κοινωνίας οι δομές της οποίας παρέμειναν οι ίδιες.

Από το 1990, τονίζει, δεν έχουμε κρίση, αλλά ζούμε σε μια εποχή ριζικής ανακατάταξης των δομών της Οικονομίας, του τρόπου οργάνωσης, λειτουργίας και ρύθμισης, την ίδια στιγμή που τα πολιτικά κόμματα μοιάζουν να αγνοούν αυτές τις μεταβολές.

Όσον αφορά την ανθρώπινη εργασία, αυτές οι ανακατατάξεις έχουν μείζονες συνέπειες. Πρώτη είναι η ιλιγγιώδης αύξηση της μάζας του πλούτου που παράγεται από μια ώρα ανθρώπινης εργασίας, σε σημείο που η προσφορά εργασίας απέχει πολύ από το να ακολουθεί τη ζήτηση. Η δεύτερη συνέπεια, των μετασχηματισμών του καπιταλιστικού συστήματος, είναι η ριζική αμφισβήτηση της μισθωτής εργασίας ως κεντρικού σημείου αναφοράς της κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης των σύγχρονων κοινωνιών.

Η περίοδος της εκβιομηχάνισης που ακολουθεί την ανοικοδόμηση μετά το πέρας του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, βασίζεται στη μετάβαση σε μια καταναλωτική κοινωνία, στην οποία ο οικονομικός εξοπλισμός και η ταχεία αστικοποίηση εξασφαλίζουν μια ισχυρή οικονομική μεγέθυνση. Τα κέρδη παραγωγικότητας είναι υψηλά χάρη στην εφαρμογή της τεχνολογίας, την επιστημονική οργάνωση της

εργασίας και τις οικονομίες κλίμακος. Αυτή, η γρήγορη μεγέθυνση καθιστά εφικτή την πλήρη απασχόληση, μια σημαντική ανακατανομή του πλούτου, το βιοτικό επίπεδο βελτιώνεται για όλους, υπάρχει ασφάλεια απέναντι στις αντιξοότητες της ζωής και το εργασιακό καθεστώς, που βασίζεται στη σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, γίνεται κανόνας.

Η ρύθμιση της εργασίας είναι προϊόν κεντρικών μηχανισμών, στους οποίους συμμετέχει το κράτος και οι εκπρόσωποι των βιομηχανιών, των βιοτεχνών, των υπαλλήλων και των εργατών.

Αυτό το μοντέλο, διαχείρισης της απασχόλησης, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, υιοθετήθηκε από όλες τις ανεπτυγμένες χώρες της Β. Αμερικής, της Δ. Ευρώπης και από την Ιαπωνία. Στη δεκαετία του '90 όμως, αυτό το πλαίσιο διαρρηγνύεται από όλες τις πλευρές. Ως αιτία των ανατροπών που υφίστανται οι σύγχρονες κοινωνίες εμφανίζεται:

α) Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης.

Ο όρος περιγράφει το οικονομικό φαινόμενο της απελευθέρωσης των αγορών διεθνώς και της δημιουργίας ενιαίων κανόνων στο εμπόριο και ευρύτερα, στην οικονομική ζωή. Κεφάλαια, (με τη βοήθεια της τεχνολογίας στα διεθνή χρηματιστήρια) εργαζόμενοι και εμπορεύματα (με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου να αίρει συνεχώς τους σχετικούς περιορισμούς) κινούνται παντού ελεύθερα, με τον ίδιο τρόπο. Η παγκοσμιοποίηση διαφοροποιεί τους τρόπους παρέμβασης του κράτους, που χάνει τον ρυθμιστικό του ρόλο προς όφελος των πολυεθνικών εταιρειών.

β) Η κοινωνία των υπηρεσιών

Ενώ παλιά ο καταναλωτής υπάκουε στον παραγωγό, σήμερα ο μηχανισμός παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών με την εισαγωγή της ρομποτικής προσαρμόζεται, μεταβάλλεται, εξελίσσεται και προσπαθεί να πουλήσει και να προλάβει τις επιθυμίες του καταναλωτή. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε από την τυποποιημένη παραγωγή στη διαφοροποίηση από την ομοιομορφία στην εξατομίκευση και προκαλεί ανατροπές στις συνθήκες απασχόλησης: Το προσωπικό που απασχολείται απευθείας με την παραγωγή ελαττώνεται, ενώ το προσωπικό που απασχολείται στις υπηρεσίες (πώληση, μάρκετινγκ, ιδέες, οργάνωση κ.λ.π.) αυξάνεται. Από τότε που ανακαλύφθηκε το αυτοκίνητο και τα βασικά είδη οικιακού εξοπλισμού, η επιστήμη και η τεχνολογία δεν επινόησε άλλα είδη μαζικής κατανάλωσης που να βασίζονται σ' αυτές, αν εξαιρέσουμε τους τομείς των Η/Υ και της επικοινωνίας.

Η ζήτηση πλέον προσανατολίζεται περισσότερο στις υπηρεσίες, την υγιεινή, την υγεία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τις διακοπές, τις ασφάλειες και τις τράπεζες, δηλαδή διαμορφώνεται πλέον μια κοινωνία υπηρεσιών.

Επιπλέον ο νέος πολιτισμός χαρακτηρίζεται από την παντοδυναμία της πληροφορικής και τη δυνατότητα χειρισμού εργαλείων που παράγουν πλούτο χωρίς ενέργεια και χωρίς ανθρώπινη εργασία.

γ) Η επιτάχυνση των νεωτερισμών

Παλιότερα, κάποιος μπορούσε να δουλεύει όλη του τη ζωή σ' ένα συγκεκριμένο τύπο μηχανής. Τον τελευταίο καιρό όμως, η επιτάχυνση των μορφών εξέλιξης και ανάπτυξης απαιτεί την αντικατάσταση των εργαλείων πολύ πιο γρήγορα, μέσα σε 3 ή 4 χρόνια, π.χ. μπορεί κάποιος να παρατηρήσει πόσο γρήγορα απαξιώνονται οι Η/Υ. Άρα, θα πρέπει κανείς να γνωρίσει πολλές γενιές υλικού στη διάρκεια της επαγγελματικής του ζωής, γεγονός που αλλάζει εντελώς τις συνθήκες εργασίας, καθιστώντας τις λιγότερο σταθερές. Η δια βίου εκπαίδευση και η συνεχής προσαρμογή γίνονται αναγκαίες.

δ) Η επανάσταση της Πληροφορικής

Αυτή η επανάσταση χαρακτηρίζεται από τη μετατροπή των τεχνολογικών οργάνων σε ανθρώπινα όργανα που κινούνται, παρατηρούν, θυμούνται και αποφασίζουν. Αυτή η μεταλλαγή στον τομέα της εργασίας αποκλείει τον ανθρώπινο παράγοντα από τη διαδικασία της παραγωγής και τη δημιουργία του πλούτου, επηρεάζει τη διοίκηση της επιχείρησης, την παραγωγή (ρομπότ) όσο και τον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και την διαδικασία λήψης αποφάσεων (τα Decision Support Systems βοηθούν τα διευθυντικά στελέχη στη λήψη των αποφάσεων).

Η επανάσταση της πληροφορικής επηρεάζει και τον τομέα των υπηρεσιών: τις τράπεζες (μηχανές Α.Τ.Μ, e-banking, η Εθνική Τράπεζα της Γαλλίας επεξεργάζεται τα λογισμικά της στις Ινδίες, κ.α.), τον ασφαλιστικό τομέα και τη διανομή προϊόντων.

ε) Η ρήξη της εργασίας

Με την πρόοδο των επικοινωνιών και της πληροφορικής, η εργασία αποϋλοποιείται και συρρικνώνεται ο χώρος και ο χρόνος. Η αγορά εργασία γίνεται πιο αποτελεσματική, πιο ετερογενής, λιγότερο αλληλέγγυα, γεγονός που εντείνει την εμπλοκή στην εργασία και πολλαπλασιάζει τους ανειδίκευτους και χαμηλότερα αμειβόμενους απασχολούμενους. Υπάρχει ρήξη της εργασίας.

Οι μετασηματισμοί της εργασίας μπορούν να συνοψιστούν, σύμφωνα με το συγγραφέα, στα εξής:

- Αναβαθμίζεται η ατομική πρωτοβουλία. Τα κριτήρια πρόσληψης γίνονται όλο και πιο αυστηρά. Η ενσωμάτωση στην ομάδα εργασίας, βαραίνει αποκλειστικά στους ώμους του νεοφερμένου. Η ικανότητα δημιουργίας σχέσεων, ο τρόπος συμπεριφοράς απέναντι στους πελάτες, τους συναδέλφους και τους ανώτερους στην ιεραρχία, αποτελούν τα νέα κριτήρια ποιότητας στην εργασία.
- Το χάσμα ανάμεσα στα άτομα με υψηλή επαγγελματική κατάρτιση και ικανότητα διαπροσωπικών σχέσεων και στους υπόλοιπους που δεν διαθέτουν αυτά τα προσόντα, όλο και βαθιάειν περισσότερο.
- Στη διαχείριση των εργασιακών σχέσεων η σύγκρουση καθίσταται όλο και πιο αναποτελεσματική. Παλαιότερα οι συγκρούσεις αφορούσαν κυρίως στο θέμα των μισθών (αποδοχές, επίπεδο των μισθών, ύψος παραγωγής, πριμ παραγωγής κ.λ.π.). Όμως σήμερα μπροστά στην αβεβαιότητα του εργαζόμενου και στο φόβο της απόλυσης, το παν δεν είναι το χρήμα, αλλά η φροντίδα για την αξιοπρέπεια και την αναγνώριση.
- Οι παραδοσιακοί μηχανισμοί αλληλεγγύης αποκλίνουν από τις συγκεκριμένες καταστάσεις της αγοράς εργασίας. Παρατηρείται μια εξασθένηση του ιστού των κοινωνικών σχέσεων, που άλλοτε δημιουργούνταν μέσω της εργασίας. Το Fax, ο H/Y, το e-mail, τα chat room, η teleconference, το internet δεν απαιτούν συνύπαρξη μέσα στον ίδιο χώρο των υπαλλήλων που εργάζονται στον ίδιο τομέα αλλά ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της κατ' οίκον εργασίας ή τηλεεργασίας.

στ) Η εργασία αλλάζει κατεύθυνση

Η εργασία καθίσταται όλο και πιο σπάνια και αυτό της προσδίδει μεγαλύτερη αξία. Παρατηρείται μια παράδοξη αναβάθμιση της εργασίας. Η εργασία δεν είναι μόνο υποχρεωτική και νόμιμη δραστηριότητα που προσφέρει τα προς το ζην, αλλά είναι και φορέας κοινωνικής αποδοχής, ταυτότητας και ψυχολογικής ασφάλειας. Επιτρέπει τη διεύρυνση των κοινωνικών σχέσεων και συντελεί στον καθορισμό της ταυτότητας του ατόμου. Όταν χάνει κανείς τη δουλειά του χάνει κάτι παραπάνω από το μισθό του, χάνει τις περισσότερες από τις σχέσεις του. Η εργασία αποτέλεσε για πολλά χρόνια τον μείζονα πολιτικό χώρο της κοινωνίας, το πεδίο όπου μέσω της συνεργασίας, της διαμάχης ή της διαπραγμάτευσης, καθορίζονταν η ταυτότητα των

κοινωνικών ομάδων και η δυναμική της διαμόρφωσης των σχέσεων τους. Από νομικής πλευράς, η διαφοροποίηση της παραγωγικής εργασίας, ο πολλαπλασιασμός των άτυπων μορφών εργασίας και η σταδιακή απώλεια ενός καθορισμένου εργασιακού χώρου οδηγούν σε διάσπαση του νομικού πλαισίου. Το δικαίωμα στην εργασία γίνεται πιο σύνθετο, συχνά ακαθόριστο, δυσανάγνωστο και κατά συνέπεια όλο και λιγότερο σεβαστό. Από οικονομικής πλευράς, η εξουσία λήψης αποφάσεων απομακρύνεται από τα παραγωγικά κέντρα και άπτεται της σφαίρας των χρηματιστών από τους οποίους εξαρτάται όλο και περισσότερο.

Στον τομέα της τεχνολογίας, η δουλειά ρουτίνας γίνεται πιο σπάνια και συνοδεύεται από ταχεία ανάπτυξη επαγγελματών που άπτονται των διαπροσωπικών σχέσεων. Ο χρόνος του πελάτη όμως, δεν είναι και χρόνος του παραγωγού. Οι κοινωνικοί χρόνοι του καθενός διαχωρίζονται, απομονώνονται και αποσυγχρονίζονται. Αυτές οι εξελίξεις δυσχεραίνουν τη συνδικαλιστική δραστηριότητα, εμποδίζουν την από κοινού θεώρηση των δυσκολιών, των εμποδίων και των κοινωνικών διεκδικήσεων.

Η αποσταθεροποίηση του κόσμου της μισθωτής εργασίας απειλεί να ανατρέψει τη διαδικασία ένταξης, τον ομοιόμορφο τρόπο ζωής και την επέκταση της πρόνοιας και των κοινωνικών δικαιωμάτων. Η εμπειρία κάποιου που πρόσφατα βγήκε στην ανεργία ή του νέου που ταλαιπωρείται με ασήμαντες δουλειές και πρόσκαιρες συμβάσεις, συνοψίζεται στο ότι δεν έχει άλλο συνομιλητή ή συνεταιίρο εκτός από τις κοινωνικές υπηρεσίες. Η ταυτότητά του περιορίζεται στην ιδιότητά του ως άνεργου ή προσωρινά απασχολούμενου. Η ιδιότητα του πολίτη δεν του προσφέρει καμία βοήθεια και δεν ξέρει πώς να τη χρησιμοποιήσει. Οι άνεργοι είναι πλέον οι μεγάλοι απόντες του δημοσίου βίου. Είναι αδύνατο να διαχωρίσουμε την εργασία από το εισόδημα, η εργασία όμως δεν είναι πλέον μόνο εισόδημα. Χαρακτηρίζει τον τρόπο συμμετοχής στην κοινωνική ζωή. Στο ερώτημα ποιος είναι ο τάδε, η συνηθισμένη αυθόρμητη απάντηση δεν είναι ποτέ ένας «σωστός άνθρωπος» ή «ένα γενναιόδωρο άτομο», δεν είναι ποτέ καν «πλούσιος» ή «φτωχός», αλλά η συνηθισμένη απάντηση είναι «εργάτης», «υπάλληλος», «δικηγόρος», «γιατρός», κ.λ.π. Το επάγγελμα καθορίζει την ταυτότητα. Εργασία, έθνος και κοινωνική αλληλεγγύη είναι άρρηκτα συνδεδεμένα στον πολιτισμό μας.

Αφού λοιπόν η εργασία έχει γίνει τόσο σημαντική, καταλήγει ο συγγραφέας, καλό θα ήταν να τη μοιράζονται όλοι. Στην πραγματικότητα όμως, όσο πολυτιμότερη γίνεται, κανείς δεν δέχεται να τη μοιραστεί...

Ένα άλλο σημαντικό φαινόμενο, που εντοπίζει ο συγγραφέας του βιβλίου, είναι η κάμψη της ζήτησης, ο κορεσμός της ζήτησης, κυρίως σε ότι αφορά την κατανάλωση των νοικοκυριών. Όταν το 85% περίπου του πληθυσμού στις τρεις πιο αναπτυγμένες ζώνες της παγκόσμιας οικονομίας εξοπλίστηκε με κόσμια σπίτια, ένα αυτοκίνητο για κάθε οικογένεια, τηλεόραση, βίντεο και τις βασικές οικιακές συσκευές, η αγορά αυτών των προϊόντων έπαυε να ικανοποιεί τις ανάγκες της πρώτης αγοράς και εξελίχτηκε σε αγορά αντικατάστασης. Μόνο στον οπτικοαουστικό τομέα η τεχνολογία εφεύρε καινούρια προϊόντα, ικανά να ικανοποιήσουν μια μαζική ζήτηση. Το άνοιγμα της βιομηχανίας στο χώρο της γεωργίας και των τροφίμων έγινε μέσω της επεξεργασίας προϊόντων που ήδη υπήρχαν. Τρώμε διαφορετικά, αλλά όχι περισσότερο. Έτσι, ο ρυθμός μεγέθυνσης άρχισε να μειώνεται. Η κάμψη της αγοράς του αυτοκινήτου, για παράδειγμα, άρχισε να γίνεται αισθητή στη Δ. Ευρώπη το 1967-1970.

Από τη στιγμή που αποπερατώθηκε, στην Ιαπωνία και στη Δ. Ευρώπη, η ανοικοδόμηση που ακολούθησε τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και το επίπεδο παραγωγικότητας ανά κάτοικο έφτασε στα ίδια επίπεδα που είχε πριν τον πόλεμο, η μεγέθυνση βασίστηκε στις εξαγωγές. Με την απόφαση του 1971, σύμφωνα με την οποία ο πρόεδρος Νίξον αποφάσισε ότι το δολάριο δεν θα ήταν μετατρέψιμο σε χρυσό, το δολάριο έγινε, σχεδόν, το αποκλειστικό νόμισμα στις διεθνείς συναλλαγές. Η διεθνής οικονομία στην ουσία δεν έχει πια κανόνες, δεν υφίστανται πλέον σταθερές ισοτιμίες ανάμεσα στα διάφορα νομίσματα. Περάσαμε στην εποχή των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών. Αυτή η νομισματική αστάθεια, στο διεθνές χρηματιστηριακό σύστημα, με τις δύο κρίσεις πετρελαίου (1973 και 1979), τον κορεσμό της αγοράς και τον πληθωρισμό, ήταν οι κυριότεροι παράγοντες της ύφεσης.

Η κατάσταση της πλήρους απασχόλησης, μέχρι τη δεκαετία του 1970, έχει καταστραφεί, οριστικά. Από τη στιγμή που τελείωσε η περίοδος της παγκόσμιας μεταπολεμικής ανοικοδόμησης, ο ρυθμός της οικονομικής μεγέθυνσης ελαττώθηκε:

- α) λόγω του κορεσμού της αγοράς όσον αφορά την πρώτη αγορά των κυριότερων προϊόντων,
- β) εξαιτίας της αναδίπλωσης που σχετίζεται με τις διεθνείς οικονομικές ανακατατάξεις,
- γ) η χρηματοδότηση της πλήρους απασχόλησης αποβαίνει πιο δαπανηρή, εξαιτίας της ανόδου της τιμής του πετρελαίου (1973 και 1979) και της αύξησης της τιμής δανείων όσο μειώνεται ο πληθωρισμός. Όλα αυτά, επιδείνωσαν τη σκληρότητα του

ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων και τις ώθησαν σε μείωση του κόστους, δηλαδή στον εκμηχανισμό, προκειμένου να ανταπεξέλθουν. Όλα τα ανωτέρω μαζί με την GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου), που προκαλεί δυναμική αύξηση των διεθνών συναλλαγών και η οποία ανάπτυξη συνοδεύεται από απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων (παγκοσμιοποίηση), ο αυξημένος δείκτης γεννητικότητας στην Ευρώπη, η ανεπάρκεια επαγγελματικής κατάρτισης, εκπαίδευσης και προπαρασκευής των νέων για χειροτεχνικά επαγγέλματα και η μετεγκατάσταση χιλιάδων επιχειρήσεων σε χώρες όπου το επίπεδο των μισθών είναι χαμηλό και η κοινωνική πρόνοια υποτυπώδης, τίναξε την ανεργία σε υψηλούς δείκτες.

Την αλματώδη αύξηση της ανεργίας, κάποιοι οραματιστές και σημαντικά πνεύματα την είχαν διακρίνει και καθιστά ασυγχώρητη την έλλειψη διορατικότητας των κυβερνήσεων και των σύγχρονων οικονομολόγων. Αναφέρει χαρακτηριστικά ο συγγραφέας: τον Φρανσουά Ρενέ ντε Σατομπριάν το 1840, τον Τζον Μείναρντ Κέινς το 1930, τον Λεον Μπλουμ το 1941, την Γερμανίδα φιλόσοφο Χάνα Άρεντ το 1958, τον Τζορτζ Φρίντμαν το 1952, και τον Ζαν Φουραστιέ το 1963. «Όλοι αυτοί προβλέψανε την ανεργία όταν τότε η ανεργία ήταν μηδενική, δεν ακούσαμε όσα έλεγαν αυτά τα διαυγή πνεύματα, που προέβλεψαν το μέλλον μας», λέει ο συγγραφέας.

Ο Μισέλ Ροκάρ στο τέταρτο κεφάλαιο του βιβλίου του, κάνει την αυτοκριτική του και δέχεται μέρος της ευθύνης που είχε ως υπουργός και πρωθυπουργός της Γαλλίας και τονίζει ότι παρά τα μέτρα που πήρανε για την ανεργία, εντούτοις η ανεργία αυξήθηκε γεωμετρικά και θέτει ένα κρίσιμο ερώτημα: Αντί να συνυπάρχει ένα ποσοστό εργαζομένων της τάξης του 70% με ένα ποσοστό ανέργων της τάξης του 30%, δεν είναι καλύτερα να προσπαθήσουμε να έχουμε ένα ποσοστό εργαζομένων της τάξης του 100% που θα απασχολούνται λιγότερες ώρες;

Πιστεύει δηλαδή ότι μόνο με **τη μείωση του χρόνου εργασίας** μπορεί να μειωθεί σημαντικά η ανεργία και το αποδεικνύει ιστορικά με παραδείγματα από την Αγγλία και τη Γαλλία, στα οποία η μείωση του χρόνου εργασίας ανά άτομο επέτρεψε τη διατήρηση της πλήρους απασχόλησης σε περιόδους συγκυριακής κρίσης του συστήματος. Χαρακτηριστικά, λέει ότι η διάρκεια εργασίας μειώθηκε στο μισό, από το 1840 μέχρι το 1970, ενώ τα εισοδήματα αυξήθηκαν οκτώ και εννέα φορές, στις αναπτυγμένες χώρες. Αναφέρει τη νομοθετική ρύθμιση του 1982 στη Γαλλία, που αποφασίστηκε κάτω απ' την πίεση της CGT και του Κομμουνιστικού Κόμματος, που

συμμετείχε στην κυβέρνηση την εποχή εκείνη και με την οποία ο εβδομαδιαίος χρόνος εργασίας μειώθηκε από 40 σε 39 ώρες, χωρίς μείωση των μισθών και χάρη της κοινωνικής πίεσης, οι εργοδότες αναγκάστηκαν να επιβαρυνθούν τη μείωση του ωραρίου. Επίσης, επικροτεί τα μέτρα που πάρθηκαν πάλι το 1982 για τη μείωση της προσφοράς εργασίας, όπως την Πέμπτη εβδομάδα αδείας μετ' αποδοχών, την παράταση του χρόνου σπουδών και την αύξηση του αριθμού των εκπαιδευομένων, τα οποία αποτελούν λύση, για να αντιμετωπισθεί η συρρίκνωση της αγοράς εργασίας, επίσης τη μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης και τέλος την αύξηση της μερικής απασχόλησης. Προσθέτει επίσης ότι η μείωση του χρόνου εργασίας είναι ένα πολυσύνθετο εγχείρημα, το οποίο προκαλεί ενδοιασμούς, οικονομικές και ψυχολογικές ανησυχίες στους εργοδότες και στους υπαλλήλους, σιγή και δισταγμούς στα κόμματα, στις συνδικαλιστικές οργανώσεις και στις κυβερνήσεις.

Η εξάλειψη ή η μείωση της ανεργίας, πρέπει να αποτελέσει επιτακτική ανάγκη για τους κυβερνητικούς, εργοδοτικούς και συνδικαλιστικούς παράγοντες και πρέπει να αντιμετωπιστεί με τη μείωση του χρόνου εργασίας. Προτείνει ότι η μεθοδολογία της μεταρρύθμισης, θα πρέπει να γίνει με διαπραγμάτευση των τριών μερών: εργοδοσίας – συνδικάτων – εργαζομένων στα πλαίσια κάθε επιχείρησης και της κάθε παραγωγικής μονάδας, όμως πρέπει να εμπλακεί και το Κράτος, για να αντιμετωπιστεί αυτό το ευρύ κοινωνικό πρόβλημα. Το Κράτος όμως δεν πρέπει να επιβάλλει αποφάσεις και ασφυκτικούς ελέγχους, αλλά θα πρέπει να δώσει ένα κοινωνικό και εμπορικό σινιάλο, αφήνοντας συνέχεια στους κοινωνικούς εταίρους την ελευθερία να το χρησιμοποιήσουν και να το προσαρμόσουν όπως αυτοί θέλουν.

Πιστεύει ότι η λύση δεν είναι μία και μοναδική. Δεν υπάρχουν θαυματοουργές συνταγές, ούτε πανάκεια. Η μάλιστα, την οποία έχουν υποχρέωση να καταπολεμήσουν οι κοινωνίες μας, χωρίς μέχρι στιγμής να το κατορθώσουν, δεν περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στην ανεργία. Έχει τις ρίζες της στην ταχύτητα και τη διάσταση με τις οποίες η τεχνολογική εξέλιξη και κυρίως η επανάσταση της πληροφορικής απομακρύνουν τον ανθρώπινο παράγοντα από τη διαδικασία της παραγωγής. Πάνω από το ¼ του ενεργού πληθυσμού της Ευρώπης, εργάζεται περιστασιακά και κυρίως οι νέοι, με αποτέλεσμα να βρίσκουν καταφύγιο στον αλκοολισμό, τα ναρκωτικά και την εγκληματικότητα. Μπροστά σε αυτό το κοινωνικό δράμα με τόσο εύρος, κάθε πρωτοβουλία από άτομο, ομάδα, κυβέρνηση ή κράτος είναι ευπρόσδεκτη. Θα πρέπει όλοι μαζί να παλέψουν για την καταπολέμηση της

ανεργίας, που είναι προϊόν της ισχύουσας οικονομικής και επιχειρηματικής κουλτούρας.

Η σημερινή κουλτούρα της εργοδοσίας που βασίζεται στην απόλυση συμβαδίζει με τη γενικότερη οικονομική θεωρία. Στις Γαλλικές Σχολές Διοίκησης Επιχειρήσεων διδάσκεται κανείς πώς να απολύει! Οι σύγχρονες θεωρίες της διοίκησης των επιχειρήσεων, καθόλου δεν ενδιαφέρονται για τον ανθρώπινο πόνο και ούτε υπολογίζουν την απειλή των δημοσιονομικών και κοινωνικών επιβαρύνσεων, που προκύπτουν για κάθε επιχείρηση από τις μαζικές απολύσεις, που συνεχώς αυξάνονται.

Η αποφασιστικής σημασίας ενίσχυση της επαγγελματικής κατάρτισης, της διαβίου εκπαίδευσης καθώς και της μετεκπαίδευσης στα πλαίσια της ενεργούς ζωής, με σκοπό την απόκτηση νέων γνώσεων, θα πρέπει να συμβαδίζουν με την αγορά εργασίας.

Υποστηρίζει ότι υπάρχουν τρεις τρόποι για την μείωση του χρόνου εργασίας: η μείωση των υπερωριών, η ανάπτυξη της μερικής απασχόλησης και η μείωση του συνολικού ωραρίου.

Υπερωρίες πραγματοποιούν κυρίως οι εργαζόμενοι με χαμηλά εισοδήματα, έχουν ανάγκη από αυτά τα εισοδήματα, άρα δεν μπορούμε να καταργήσουμε τις υπερωρίες άμεσα και δια μιας αλλά σταδιακά.

Η μερική απασχόληση όμως πλήττει κυρίως τις γυναίκες, εντείνοντας έτσι την ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων και συνεπάγεται σημαντική ποσοστιαία μείωση του εισοδήματος.

Αναφέρει επίσης ότι από το 1972 ο δείκτης της ανεργίας αυξάνεται, ενώ ο χρόνος της εργασίας εξακολουθεί να μειώνεται. Με το διάταγμα του 1982 στην Γαλλία είχαν 39 ώρες, 40 αμειβόμενες. Το 1996 η πρόταση των συνδικάτων και της Αριστεράς ήταν 35 ώρες – 39 αμειβόμενες, ενώ η πρόταση του Μισέλ Ροκάρ είναι 32 ώρες.

Από το 1985-1992 παρατηρείται ελαφρά πτώση του συνολικού αριθμού των ανέργων, όλα τα μέτρα που πάρθηκαν εκείνη την περίοδο μπορεί να μην συνέβαλαν σε μεγάλη μείωση του δείκτη ανεργίας, βελτίωσαν όμως τη γενικότερη κατάσταση της απασχόλησης. Και καταλήγει ο συγγραφέας «Αναρωτηθήκατε ποτέ με τι ρυθμό θα είχε αυξηθεί ο δείκτης της ανεργίας στην περίοδο 1975-1985, εάν ο χρόνος εργασίας δεν είχε ελαττωθεί κατά 15%; Χωρίς αυτή τη μείωση, το 1996 οι άνεργοι θα ξεπερνούσαν, τα πέντε εκατομμύρια. Οπωσδήποτε δεν μπορούμε να απομονώσουμε

τον παράγοντα εξέλιξη σε μια ανάλυση που αφορά τη διάρκεια της εργασίας. Θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τους παγκόσμιους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, τα επιτόκια, τον πληθωρισμό, την τιμή του πετρελαίου κ.λ.π. παράγοντες, που καθορίζουν την ισορροπία στην αγορά εργασίας.

Αφού δεν υπάρχει άλλος παράγοντας που θα μπορούσε να προκαλέσει ανάκαμψη της οικονομικής μεγέθυνσης και νέα πτώση των επιτοκίων, εκτός βεβαίως της εφαρμογής του ενιαίου νομίσματος (ευρώ), που θα είναι ευεργετική για τη μεγέθυνση, ο μόνος παράγοντας που βρίσκεται λογικά, στα χέρια των εθνικών κρατικών αρχών είναι η διάρκεια της εργασίας. Γιατί, λοιπόν, διστάζουν να τον χρησιμοποιήσουν;

Δεν θέλουμε σαν Ευρωπαίοι να νικήσουμε την ανεργία, αλλά το συνδυασμό ανεργίας και φτώχειας, που προέρχεται από την αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας. Η Αμερικανική επιλογή συνίσταται στη μείωση των μισθών και των κονδυλίων κοινωνικής προστασίας, έτσι ώστε τα εργατικά χέρια να αποδώσουν το ίδιο με τις μηχανές, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο ανταγωνισμός που προέρχεται από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι ΗΠΑ λειτουργούν λες και πήραν την απόφαση να αποκτήσουν εργατικά χέρια, ανάλογα με αυτά που τους ανταγωνίζονται στον Τρίτο Κόσμο. Η συγκεκριμένη πολιτική των ΗΠΑ, περιγράφεται με τον όρο «Ελαστικότητα», για να καλύψει την κοινωνική πραγματικότητα της απόλυσης, της προσφοράς μισθών πείνας, την υποβάθμιση της κοινωνικής προστασίας και το δικαίωμα να περιθωριοποιούμε όλο και περισσότερους ανθρώπους.

Κάθε κοινωνία δημιουργεί τις αναφορές της, τα πρότυπά της, τα ήθη της, τις καταναλωτικές της συνήθειες, καθώς επίσης και το επίπεδο των τιμών της. Στη διάρκεια της εικοσαετίας 1975-1995 στις ΗΠΑ το Α.Ε.Π. αυξήθηκε πάνω από 50%, ο πραγματικός μέσος μισθός, όμως, μειώθηκε κατά 20%. Πάνω από το 1/6 των μισθών στην Αμερική βρίσκονται στο όριο φτώχειας, 35.000.000 Αμερικανοί δεν διαθέτουν καμιά ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ένα παιδί στα πέντε ζει μέσα στην ένδεια και 50.000.000 Αμερικανών, ανεξαρτήτου ηλικίας, έχουν χαρακτηριστεί ως «άποροι». Η βία στις πόλεις εξελίσσεται ραγδαία και το 2% του ανδρικού πληθυσμού βρίσκεται στις φυλακές.

Καθένας με τα πρότυπά του. Εδώ πρόκειται σαφώς για επιλογή κοινωνίας. Και αυτή εξαρτάται ξεκάθαρα και από τις πολιτικές επιλογές. Θα ήταν επικίνδυνο, να εισάγουμε στην Ευρώπη το αμερικανικό μοντέλο. Το να εργάζεται κανείς και να

κερδίζει ένα μισθό, στις μέρες μας, αποτελεί στοιχείο ένταξης και κοινωνικής υπόστασης. Δεν μπορούμε να δεχτούμε ότι αυτά τα χαρακτηριστικά της αξιοπρέπειας και της ένταξης ισχύουν όταν ο μισθός είναι κατώτερος από τις ισχύουσες κοινωνικές προδιαγραφές. Όταν αυτός ο μισθός δεν σου επιτρέπει να έχεις μια αξιοπρεπή κατοικία, όταν βρίσκεται πίσω από τις εντάσεις, που οδηγούν τα ζευγάρια στο χωρισμό, όταν δεν επιτρέπει την πρόσβαση στην καταναλωτική δυνατότητα, που είναι αναγκαία για τον καθένα, όταν οδηγεί το 1/6 του πληθυσμού στην ανέχεια, όταν επιπλέον δεν ισχύει παρά για μερικούς μόνο μήνες και όταν, τέλος, ωθεί μια όλο και μεγαλύτερη μερίδα του πληθυσμού στη βία, στο αλκοόλ και στα ναρκωτικά, τότε, λοιπόν, δεν επιτελεί καθόλου το ρόλο του.

Κρατήσαμε τη λέξη, της στερήσαμε όμως το περιεχόμενό της. Μοναδικός του πλέον ρόλος είναι να εντάσσει στις λίστες των ανέργων τον κάτοχο αυτού του μισθού, χωρίς να τον στηρίζει, χωρίς να του προσφέρει κάποια επιχορήγηση ή βοήθεια.

Πάντοτε θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη την κληρονομιά των εργατικών διεκδικήσεων. Από ιστορική άποψη η ιδέα της μείωσης του χρόνου εργασίας ανήκει στην Αριστερά. Η εργοδοσία ποτέ δεν την αποδέχτηκε απόλυτα, ενώ, αντίθετα, αποτέλεσε μια από τις βασικές διεκδικήσεις του εργατικού κινήματος για παραπάνω από έναν αιώνα. Η γέννηση αυτής της ιδέας εμπνέεται από μακρόχρονη παράδοση.

Η τελική μου πρόταση, είναι η μείωση του χρόνου εργασίας με τη διατήρηση του μεγαλύτερου μέρους των μισθών, όπως προτείνει η Αριστερά και το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα.

Η καθολική ψηφοφορία, η ελευθερία του Τύπου, η κλιμακωτή φορολογία του εισοδήματος, η κοινωνική ασφάλιση, η αποκέντρωση μαζί με τη μείωση του χρόνου εργασίας είναι ιδέες και κατακτήσεις της Αριστεράς. Συνήθως η Δεξιά χρειάζεται 20 ή και 30 χρόνια μέχρι να υιοθετήσει μια καλή ιδέα της Αριστεράς. Αν πάρουμε εγκαίρως τις αποφάσεις, πριν να είναι πολύ αργά, θα επιτύχουμε ένα σημαντικό δημοκρατικό βήμα».

Τα μέτρα που προτείνει ο Μισέλ Ροκάρ για την αντιμετώπιση της ανεργίας

1. Προώθηση της Απασχόλησης.

Οι επιδοτήσεις που στοχεύουν στη διατήρηση και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, αποτελούν ένα από τα βασικά όπλα της ενεργού πολιτικής, στον αγώνα κατά της ανεργίας:

α. Μείωση του κόστους εργασίας

Με αυτό τον τρόπο επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να προσλάβουν άτομα τα οποία δεν είχαν σκοπό να προσλάβουν. Στη Γαλλία απαλλάσσονται από τις εργοδοτικές εισφορές της κοινωνικής ασφάλισης για 2 χρόνια. Όμως οι φοροαπαλλαγές ενθαρρύνουν τη μερική απασχόληση.

β. Επιτακτική ανάγκη δημιουργίας νέων τομέων απασχόλησης.

Ενθαρρύνουν στη Γαλλία δυο τομείς: οικιακές υπηρεσίες (φύλαξη ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες, κατ' οίκον παροχή υποστήριξης σε μαθητές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο σχολείο) και απασχόληση στον τομέα_προστασίας του περιβάλλοντος («πράσινες» θέσεις εργασίας).

γ. Συμβολή στην εμφάνιση νέων τομέων απασχόλησης

Παροχή βοήθειας στους ανέργους, προκειμένου να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση, χωρίς τα ποσά αυτά να συνδέονται με τα ποσά αποζημίωσης της ανεργίας. Πιστεύει όμως ο συγγραφέας, ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ανέργων δεν είναι σε θέση να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση.

δ. Στήριξη της απασχόλησης από την τοπική αυτοδιοίκηση

Με τις συμβάσεις που καταρτίζονται σε επίπεδο περιφέρειας ενθαρρύνεται άμεσα, η δημιουργία οικονομικά βιώσιμων δραστηριοτήτων και μόνιμων θέσεων εργασίας.

Αυτές οι συμβάσεις καταρτίζονται κατόπιν διαπραγματεύσεων μεταξύ του κράτους και των ενδιαφερομένων συλλόγων, σε επαρχιακό επίπεδο.

ε. Επιδοτήσεις της απασχόλησης στην Ευρώπη

Ανάλογα μέτρα εφαρμόστηκαν στη Βρετανία, τη Γερμανία, τη Φιλανδία και τις Κάτω Χώρες, τα οποία τόνωσαν την αγορά, μείωσαν τον δείκτη ανεργίας και έδωσαν στην πολιτεία τη μορφή του κράτους πρόνοιας.

2. Διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης

Τα μέτρα που στοχεύουν στην ανεύρεση εργασίας προσπαθούν να καταστήσουν τους ανέργους πιο παραγωγικούς στην αγορά εργασίας, έτσι ώστε να αυξηθεί αποτελεσματικά η προσφορά εργατικών χεριών. Στόχος είναι η βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση μέσα από διαφορετικές οδούς, με κοινό πάντα στόχο τη συναναστροφή με τον κόσμο της εργασίας.

α. Κρατικές ενέργειες δημιουργίας συνθηκών απασχόλησης

Η δημιουργία θέσεων εργασίας από την πλευρά των δημόσιων αρχών προσφέρει εργασία σε άτομα που δεν κατόρθωσαν να βρουν μόνα τους.

Στη Γαλλία, τρία διαφορετικά μέτρα αυτού του τύπου ανταποκρίνονται σ' αυτές τις προτεραιότητες:

Οι συμβάσεις αλληλέγγυας εργασίας, αφορούν την επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη ατόμων που είναι άνω των 50 ετών και ζητούν εργασία, άτομα που αναζητούν εργασία για πολύ μεγάλα χρονικά διαστήματα και αυτούς που δικαιούνται το ελάχιστο επίδομα ένταξης και βρίσκονται για ένα χρόνο εκτός εργασίας.

Οι συμβάσεις ενίσχυσης της απασχόλησης εφαρμόστηκαν το 1992 και εντάσσονται στην παράταση των συμβάσεων αλληλέγγυας εργασίας.

Επίσης υπάρχουν οι αστικές υπηρεσίες που αφορούν νέους από 18-25 ετών, που κατοικούν στις λεγόμενες «ευαίσθητες αστικές ζώνες» και αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες πρόσβασης στην εργασία. Η συμφωνία ανάκαμψης της πόλης του 1996 προωθεί τη δημιουργία θέσεων εργασίας, που αφορούν συλλογικές ανάγκες που δεν εξυπηρετούνται (μεταφορικά μέσα, περιβάλλον, υποστήριξη απομονωμένων ατόμων, συντήρηση δημοσίων χώρων κ.α.).

β. Ενέργειες για δημιουργία θέσεων εργασίας.

Για τα άτομα που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες, η πρόσβαση στην απασχόληση περνάει μέσα από σχήματα διαμεσολάβησης.

Στη Γαλλία χρησιμοποιούνται δυο μηχανισμοί: α) Οι επιχειρήσεις υποδοχής ατόμων προς επανένταξη, οι οποίες προσλαμβάνουν άτομα που δεν είναι σε θέση να προσληφθούν από άλλες επιχειρήσεις. Οι συμβάσεις εργασίας είναι μέχρι 24 μήνες.

β) Οι Οργανισμοί διευκόλυνσης, αυτοί θέτουν στη διάθεση των ιδιωτών, των οργανισμών, των επιχειρήσεων ή των συνεταιρισμών, άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες επανένταξης, για δραστηριότητες που δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν οι τοπικές οικονομικές συνθήκες.

Ο τομέας των Οργανισμών διευκόλυνσης και των επιχειρήσεων υποδοχής επιδοτούμενου κόστους εργασίας είναι ιδιαίτερα σημαντικός, μια που είναι ο μόνος που εξασφαλίζει μακροπρόθεσμα την επαγγελματική επανένταξη, μέσω της εργασίας σε άτομα που αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες. Οι Οργανισμοί διευκόλυνσης και οι επιχειρήσεις υποδοχής επιδοτούμενου κόστους εργασίας αντιπροσωπεύουν ό,τι καλύτερο έχει να επιδείξει η Γαλλία στον αγώνα κατά της περιθωριοποίησης.

γ. Η χορήγηση βοήθειας για την ένταξη των μακροχρόνως ανέργων στην παραγωγική διαδικασία.

Στη Γαλλία, τα σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης για ανάκτηση ή αναβάθμιση δεξιοτήτων έχουν στόχο να περιορίσουν το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας, προσφέροντας σε αυτούς που αναζητούν εργασία και διαθέτουν επαγγελματική κατάρτιση, τη δυνατότητα να διατηρήσουν, να επεκτείνουν ή να προσαρμόσουν τις γνώσεις τους.

Η Εθνική Υπηρεσία για την Απασχόληση, εφάρμοσε κύκλους αναζήτησης εργασίας, ώστε να επιτρέψει σε όλους όσους συμμετέχουν να βρουν την καλύτερη δυνατή επαγγελματική ένταξη σε μικρό χρονικό διάστημα, και αυτό τόσο μέσα από την επαγγελματική κατάρτιση όσο και μέσα από μια διαδικασία εντατικής αναζήτησης εργασίας. Απευθύνεται σε όσους αναζητούν εργασία και είναι εγγεγραμμένοι στην εθνική υπηρεσία για την απασχόληση, για τρεις μήνες τουλάχιστον και έχουν ανάγκη από ιδιαίτερη βοήθεια. Το 75% όσων συμμετείχαν σε αυτούς τους κύκλους βρήκε εργασία ή ολοκλήρωσε την κατάρτισή του.

Υπάρχουν επίσης οι συμβάσεις επιστροφής στην εργασία, προκειμένου να διευκολύνει την επαγγελματική ένταξη των μακροχρόνως ανέργων και των ατόμων που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα. Αυτές οι συμβάσεις ευνοούν την επανένταξη στις επιχειρήσεις των ανέργων που παίρνουν ειδικά επιδόματα είτε δικαιούνται το ελάχιστο επίδομα ένταξης των μακροχρόνιων ανέργων και των αναπήρων. Το 1995 δημιουργήθηκαν οι συμβάσεις πρωτοβουλίας – απασχόλησης, συμβάσεις αόριστου χρόνου ή διάρκειας 12-24 μηνών. Δικαίωμα υπογραφής τέτοιων συμβάσεων έχουν μόνο οι εργοδότες που δεν έχουν προβεί σε απολύσεις μέσα στο τελευταίο εξάμηνο.

Αυτά όμως τα μέτρα έχουν τα εξής μειονεκτήματα: στοιχίζουν ακριβά και ως εκ τούτου είναι πολλοί που προσπαθούν να τα αποφύγουν και απολύονται οι κανονικοί εργαζόμενοι για να προσληφθούν αυτοί που δικαιούνται αυτές τις συμβάσεις.

Στη Μ. Βρετανία εφαρμόστηκαν μέτρα με σκοπό την ένταξη των ανέργων στην αγορά εργασίας και την εντατική προσπάθεια αναζήτησης εργασίας. Η Δοκιμαστική Απασχόληση που εφαρμόστηκε το 1994, επέτρεπε σε όσους είναι άνεργοι για παραπάνω από 6 μήνες να εργαστούν για 3 εβδομάδες σε μια επιχείρηση. Το πρόγραμμα Job start Allowance, που δημιουργήθηκε το 1986, πρόσφερε επιχορηγήσεις στους ανέργους, σε περίπτωση που αποδέχονται μια θέση εργασίας με λιγότερο από 90 λίρες εβδομαδιαίως.

Στη Γερμανία ένα πρόγραμμα προώθησης της Παραγωγικής Απασχόλησης μπήκε το 1993 στα καινούρια ομοσπονδιακά κρατίδια, που προέρχονται από την πρώην Ανατολική Γερμανία και στη συνέχεια επεκτάθηκε και σε άλλες περιοχές της χώρας. Προτείνει ένα επίδομα ισοδύναμο με το μέσο κόστος του επιδόματος ανεργίας, για την πρόσληψη ανέργων που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα και αυτά για μια μέγιστη διάρκεια 2 ετών.

Στη Σουηδία, τα μέτρα επιχορήγησης της πρόσληψης, που καθιερώθηκαν το 1984, είχαν δυο βασικούς στόχους. Αφ' ενός ενισχύουν την απασχόληση, ωθώντας τις επιχειρήσεις να προεξοφλήσουν τις προσλήψεις τους, αφετέρου να διευκολύνουν την επανένταξη των μακροχρονίως ανέργων. Αυτό που διαφοροποιεί τα μέτρα της Σουηδίας, από ανάλογα μέτρα που εφαρμόζονται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, είναι το γεγονός ότι ο δικαιούχος είναι υποχρεωμένος καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης να συνεχίσει να ψάχνει για εργασία.

δ. Παροχή βοήθειας για την ένταξη των νέων

Η Γαλλία εφάρμοσε την επιχορήγηση της πρώτης εργασίας για τους νέους. Αυτή η επιχορήγηση που παρέχεται με την υπογραφή μιας σύμβασης εργασίας 18 μηνών ή και αόριστης διάρκειας, για νέους που είναι κάτω των 26 ετών και δεν δικαιούνται επίδομα ανεργίας.

Στη Γερμανία, τα ιδιαίτερα προγράμματα προετοιμασίας για την εργασία αποτέλεσαν το μεγαλύτερο μέρος των προγραμμάτων ένταξης που αφορούσαν τους νέους. Βασίζονταν κυρίως στην παροχή συμπληρωματικής κατάρτισης. Η προετοιμασία για την επαγγελματική ένταξη διαχωριζόταν σαφώς από την επαγγελματική κατάρτιση που παρέχεται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και συνίστατο κυρίως από μέτρα που αφορούσαν την προώθηση της εργασίας.

Στη Σουηδία, σύμφωνα με τον εγγυητικό νόμο για την απασχόληση των νέων που ψηφίστηκε το 1984, όλοι οι νέοι των 20 ετών θα έπρεπε είτε να έχουν πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, είτε να περιλαμβάνονται σε κάποιο πρόγραμμα που

αφορούσε την απασχόληση. Η εφαρμογή ενός συστήματος επιχορηγούμενων θέσεων, στο δημόσιο τομέα, αποτελούσε την πρακτική εκτέλεση αυτού του νόμου.

Στην Ισπανία η κυβέρνηση προτίμησε να προσανατολιστεί σε ενίσχυση της επαγγελματικής κατάρτισης, στα πλαίσια της επαγγελματικής ένταξης, δημιουργώντας μια σύμβαση μαθητείας. Η κατάρτιση, όντως, αποτελεί έναν όλο και πιο σημαντικό στόχο για την πολιτική της απασχόλησης στην Ευρώπη.

3. Υποστήριξη της επαγγελματικής κατάρτισης

Το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών γνώρισε μια κίνηση επανεκτίμησης της επαγγελματικής κατάρτισης.

α) Η επανεκτίμηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης

Τίθεται στην Ευρώπη το πρόβλημα του επιπέδου και της αξιοπιστίας της επαγγελματικής κατάρτισης και της τεχνικής εκπαίδευσης.

Στη Μ. Βρετανία αυξήθηκε ο αριθμός των νέων άνω των 14 ετών που ακολουθούν την επαγγελματική εκπαίδευση. Οι επαγγελματικές γνώσεις είναι αναπτυγμένες και αιτιολογημένες, εφ' όσον επιτρέπουν πέρα από την άμεση πρόσβαση στην εργασία, την πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση.

Στη Σουηδία και Φιλανδία η διαδικασία της επαγγελματικής εκπαίδευσης έχει γίνει ισοδύναμη με τη γενική εκπαίδευση.

Στην Ισπανία χάρη σε ένα νόμο, στην ύλη της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται μαθήματα υποστήριξης και επαγγελματικού προσανατολισμού.

Στην Ιταλία η μεταρρύθμιση του «Propretto», το 1992, εντατικοποίησε τη γενική εκπαίδευση των νέων, που στρέφονται μαζικά προς την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση.

β) Ενέργειες που συνδυάζουν την κατάρτιση και την πρόσβαση στην εργασία

Ο συνδυασμός κατάρτισης και πρόσβασης στην εργασία είναι ο στόχος της κατάρτισης διττής σκοπιμότητας, που συνδυάζει αφενός τη γενική, επαγγελματική και τεχνολογική εκπαίδευση που παρέχεται κατά την διάρκεια της εργασίας στους ιδιωτικούς ή δημόσιους οργανισμούς κατάρτισης και αφετέρου την εμπειρία μέσα από την εξάσκηση στην επιχείρηση μιας ή περισσότερων επαγγελματικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με την αποκτηθείσα γνώση.

Στη Γαλλία πολλά μέτρα ενθάρρυναν αυτές τις συμβάσεις πρακτικής εξάσκησης μέσα στο χώρο της επιχείρησης. Από το 1993 οι εργοδότες

απαλλάσσονται από τις εισφορές της κοινωνικής ασφάλισης. Τέσσερις είναι οι τύποι συμβάσεων συνδυαστικής κατάρτισης:

- Οι συμβάσεις μαθητείας σκοπό έχουν να προτείνουν μια βασική θεωρητική κατάρτιση στο εκπαιδευτικό κέντρο σε συνδυασμό με την πρακτική εξάσκηση μέσα στην επιχείρηση, με στόχο την απόκτηση ενός διπλώματος.
- Οι συμβάσεις επαγγελματικής ειδίκευσης έχουν προκαθορισμένη διάρκεια (6 μήνες – 2 χρόνια) και απευθύνονται σε νέους από 16-23 ετών ως επί το πλείστον ανειδίκευτους. Οι αποδοχές έχουν μια ελάχιστη βάση που κυμαίνεται από 30 έως 75% του κατώτερου μισθού και οι επιχειρήσεις απαλλάσσονται από τις κοινωνικές προσφορές.
- Οι συμβάσεις προσαρμογής, περιλαμβάνουν μια περίοδο προσαρμογής τουλάχιστον 6 μηνών, που στόχο έχει την προσαρμογή του νέου στο επαγγελματικό περιβάλλον.
- Οι συμβάσεις προσανατολισμού δίνουν στους νέους μια νέα εμπειρία στα πλαίσια της επιχείρησης. Η σύμβαση εργασίας είναι έως 6 μηνών, η οποία είναι μη ανανεώσιμη.

Στη Βρετανία το πρόγραμμα Youth Training Scheme απευθύνεται σε όλους τους νέους από 16 ετών, και προτείνει ένα χρόνο κατάρτισης διττής σκοπιμότητας και τουλάχιστον 13 εβδομάδες πρακτικής εξάσκησης στο πλαίσιο της επιχείρησης. Το κράτος αναλαμβάνει την αμοιβή των δικαιούχων.

Το 1990 το αντικατέστησε με το Youth Training, αυτό το μέτρο, εξασφαλίζει πάντα μια θέση εκπαίδευσης στους νέους των 16 – 17 ετών και διατηρεί τα ίδια επίπεδα επιχορήγησης για όσους συμμετέχουν.

Στη Γερμανία τα ειδικά κέντρα κατάρτισης βρίσκονται στα Lander (ομόσπονδα κρατίδια).

Στην Ισπανία η συμφωνία του 1987 ανάμεσα στα συνδικάτα και την εργοδοσία επιτρέπει την ανάπτυξη περιόδων σε επιχειρήσεις, με στόχο την απόκτηση πρακτικής εκπαίδευσης. Αντικείμενο της «εκπαιδευτικής σύμβασης» είναι η απόκτηση της απαραίτητης θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης για την εξάσκηση ενός επαγγέλματος ή για την απόκτηση μιας εξειδικευμένης θέσης εργασίας. Απευθύνεται σε νέους 16 – 25 ετών που δεν διαθέτουν κανένα δίπλωμα, η δε διάρκεια της σύμβασης είναι από 6 μηνών έως 3 χρόνια.

γ) Η δια βίου συνεχής εκπαίδευση

Στη Γαλλία: η επιμόρφωση των ανηλίκων ενθαρρύνεται μέσα από σεμινάρια πρόσβασης στην επιχείρηση.

Στη Βρετανία τα Training Programmes συντείνουν δυναμικά στην επαύξηση των γνώσεων του προσωπικού, κυρίως όσον αφορά τους νέους.

Στη Σουηδία η ενδοεπιχειρησιακή επιμόρφωση αποτελεί αντικείμενο υποστήριξης. Αυτό το μέτρο συμφέρει κυρίως τις μεγάλες επιχειρήσεις που είναι πιο ικανές στη λήψη της πληροφορίας και της εφαρμογής προγραμμάτων μετεκπαίδευσης.

Στη Γερμανία το πρόγραμμα «υποστήριξης της ένταξης μέσα από τη μετεκπαίδευση» προσπάθησε να βελτιώσει την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και τις δυνατότητες ένταξης σε μια σταθερή εργασία των ανέργων και των πιο ευάλωτων ατόμων.

4. Μέτρα συνοδευτικά της αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων

Προκειμένου να αντιμετωπίσει το σταθερό υψηλό επίπεδο των απολύσεων, η γαλλική κυβέρνηση εφάρμοσε κάποια μέτρα που επέτρεπαν την απόσυρση από την εργασιακή δραστηριότητα ή την τροποποίηση του χρόνου εργασίας.

α. Οι συμβάσεις κατάρτισης και προσαρμογής.

Οι συμβάσεις κατάρτισης και προσαρμογής διευκολύνουν την προσαρμογή των εργαζομένων στις εξελίξεις της εργασίας και της επαγγελματικής ανάπτυξης, με στόχο τη συνέχιση της δραστηριότητάς τους.

β. Στις συμβάσεις με προοπτική την εργασιακή μετεξέλιξη, η σύμβαση εργασίας διακόπτεται και η απόλυση αναβάλλεται καθ' όλη τη διάρκεια της άδειας, για ένα διάστημα έως και 10 μήνες. Ο μισθωτός εισπράττει από την επιχείρηση ένα επίδομα ίσο με το 65% τουλάχιστον του προηγούμενου του μισθού. Το κράτος συμμετέχει στη χρηματοδότηση του επιδόματος και στα έξοδα κατάρτισης ανάλογα με το ποσοστό που έχει διαπραγματευτεί με την επιχείρηση.

γ. Οι οργανώσεις εργασιακής επανένταξης είναι επιφορτισμένες να παρακολουθούν τα άτομα που έχουν απολυθεί καθ' όλη τη διάρκεια αναζήτησης νέας εργασίας. Το κράτος αναλαμβάνει το 50% περίπου των άμεσων λειτουργικών εξόδων τους για ένα χρόνο.

δ. Οι συμβάσεις ειδικών επιδομάτων από το εθνικό κεφάλαιο για την απασχόληση. Οι συμβάσεις ειδικών επιδομάτων του εθνικού κεφαλαίου για την απασχόληση επιτρέπουν, στα πλαίσια του πλεονάζοντος προσωπικού και με βάση μια

σύμβαση ανάμεσα στο κράτος και την επιχείρηση, την εξασφάλιση ενός εισοδήματος που αντικαθιστά το μισθό, στα άτομα που είναι πάνω από 57 ετών και δεν έχουν πια εργασία, αλλά και μειωμένες πιθανότητες επανένταξης, μέχρι να βγουν κανονικά στη σύνταξη. Η επιχείρηση συμβάλλει στη χρηματοδότηση των συμβάσεων αυτών με βάση ένα ποσοστό, ανάλογα με το μέγεθος της κάθε επιχείρησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα μέρος αυτού του επιδόματος επιβαρύνει τους μισθωτούς.

ε. Στάδια βαθμιαίας συνταξιοδότησης

Οι συμβάσεις βαθμιαίας συνταξιοδότησης, που υπογράφονται μεταξύ του κράτους και του εργοδότη, επιτρέπουν στους μισθωτούς που είναι πάνω από 55 ετών και το επιθυμούν, να μετατρέψουν την πλήρη απασχόληση τους σε μερική. Εισπράττουν ένα επίδομα βαθμιαίας συνταξιοδότησης, που επιβαρύνει το κράτος και αντιπροσωπεύει το 30% των μεικτών αποδοχών πλήρους απασχόλησης και επιπλέον το μισθό της μερικής απασχόλησης. Σε αντάλλαγμα, οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να προσλαμβάνουν άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αγορά εργασίας και σε περίπτωση που δεν το κάνουν αυτό, πρέπει να αποδώσουν ένα συμπληρωματικό φόρο στο κράτος.

Οι συμβάσεις ειδικών επιδομάτων και οι πρόωρες συντάξεις εφαρμόζονται ακόμη ευρέως στη Γαλλία και είναι πολύ πιο γνωστές από όλα τα άλλα μέτρα που παίρνονται για την ανεργία.

στ. Η μερική διαθεσιμότητα και ο μειωμένος χρόνος εργασίας για μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς απώλειες μισθών.

Το μέτρο της μερικής διαθεσιμότητας, θεσπίστηκε για να προληφθούν οι απολύσεις, που αποσκοπούν στη μείωση του κόστους παραγωγής. Το σύστημα αποζημίωσης της μερικής διαθεσιμότητας αποτελείται από ένα ειδικό επίδομα που καταβάλλει από την επιχείρηση, η οποία στην συνέχεια το εισπράττει από το κράτος, με όριο τις 600 ώρες ετησίως. Σε αυτό προστίθεται και μια συμπληρωματική αποζημίωση που καταβάλλεται από τον εργοδότη. Η αποζημίωση του μισθωτού αντιστοιχεί στο 50% του προηγούμενου μισθού.

5. Μείωση του χρόνου εργασίας

Στην αρχή της δεκαετίας του '80, το πρόβλημα της ανεργίας, σε συνδυασμό με την ολοένα αυξανόμενη ανάγκη ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, οδήγησε στο να συμπεριλάβει η πολιτική της απασχόλησης ορισμένων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα μέτρα που θεσπίστηκαν, τη μαζική μείωση του χρόνου εργασίας. Αν και

ο χρόνος εργασίας καθορίζεται κατόπιν διαπραγματεύσεων μεταξύ των αντιπροσώπων της εργοδοσίας και των συνδικάτων, η δημόσια εξουσία διαθέτει διάφορα μέσα προκειμένου να εξελιχθεί αυτή η κατάσταση: κατάργηση των νομοθετικών εμποδίων και των εμποδίων που προκύπτουν από τους κανονισμούς, χρήση του δημοσίου τομέα για την αξιολόγηση μοντέλων, αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων της μείωσης του χρόνου εργασίας για τα άτομα.

Οι πρακτικές που ακολουθούνται ποικίλουν.

Στο Βέλγιο, η τροποποίηση της νομοθεσίας επέτρεπε μεγαλύτερη ευελιξία στην οργάνωση του χρόνου εργασίας και μεγαλύτερα περιθώρια ελιγμών στις επιχειρήσεις. Η συνάρθρωση μεταξύ διάρκειας και οργάνωση του χρόνου εργασίας εμφανίζεται στις διαπραγματεύσεις που γίνονται στις Κάτω Χώρες, τη Γερμανία και στη Μ. Βρετανία. Έτσι η πολιτική και οι πρακτικές που αφορούν το χρόνο εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι δομημένες γύρω από δυο βασικές προκλήσεις: τη μέγιστη παραγωγική αποτελεσματικότητα και την απασχόληση.

α. Η αναζήτηση ευελιξίας

Η Μ. Βρετανία ήταν υπέρ της ευελιξίας, τόσο όσον αφορά τις αποδοχές (μείωση των μισθών) όσο και τους όρους της απασχόλησης (αντικατάσταση της πλήρους απασχόλησης από τη μερική απασχόληση, προσωρινό καθεστώς του απασχολούμενου στη μερική απασχόληση) και τους όρους εργασίας (εντατικοποίηση της εργασίας και των άτυπων ωραρίων).

Στην Ισπανία, ο νόμος του 1994 αποσκοπούσε στη μεγαλύτερη ευελιξία της απασχόλησης. Φιλοδοξούσε σε ένα καλύτερο μοίρασμα του όγκου της απασχόλησης όσο και στην οικοδόμηση ενός πλαισίου καλύτερα προσαρμοσμένου στον παραγωγικό ιστό. Έδωσε μεγαλύτερη εξουσία στην εργοδοσία.

β. Η ανακατανομή της απασχόλησης

Εκτός από αυτές τις συμφωνίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση υφίστανται κάποιες άλλες συμφωνίες συμβιβασμού με στόχο τη διατήρηση του δείκτη απασχόλησης.

Στη Γαλλία, αυτή είναι η περίπτωση της παροχής βοήθειας για την μετάβαση στη μερική απασχόληση, που επιτρέπει σε μια επιχείρηση να μειώσει κατά το 1/5 τουλάχιστον το χρόνο εργασίας των υπαλλήλων σε σχέση με το νόμιμο συμβατικό ωράριο, για μια μέγιστη διάρκεια δυο ετών και αυτό, με στόχο την αποφυγή των απολύσεων.

Οι μισθωτοί στα πλαίσια της σύμβασης του Εθνικού Κεφαλαίου για την απασχόληση, δικαιούνται μια επιχορήγηση ίση με το 40% της μεικτής ωριαίας

αποζημίωσης / αμοιβής την οποία χάνουν τον πρώτο χρόνο και 20% τον επόμενο χρόνο. Αυτή η επιχορήγηση χρηματοδοτείται από το κράτος και την επιχείρηση από κοινού.

Η κυβέρνηση του Βελγίου έδωσε οικονομικά κίνητρα στους εργαζομένους με πλήρη απασχόληση, που δέχονται να περάσουν στη μερική απασχόληση. Υπάρχουν όμως και συμφωνίες που στοχεύουν στη δημιουργία απασχόλησης, όπως συμβαίνει στις Κάτω Χώρες και την Ιρλανδία. Η πλειοψηφία αυτών των συμφωνιών βασίζεται σε δυο σκέλη: εξατομίκευση του χρόνου εργασίας μέσα από την ανάπτυξη της μερικής απασχόλησης, τη βαθμιαία συνταξιοδότηση ή την περιστασιακή διακοπή της καριέρας (Βέλγιο, Ιρλανδία), αξιοποίηση μεγαλύτερου αριθμού εργαζομένων και η μέγιστη αποδοτικότητα αυτού του αριθμού των εργαζόμενων που επιτυγχάνεται με την ελαστικοποίηση του χρόνου εργασίας (Κάτω Χώρες, Γερμανία). Άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις αποσκοπούν στο συνδυασμό ελαστικοποίησης και της ανακατανομής της απασχόλησης.

Στη Δανία, ο νόμος του 1993 ωθούσε τους μισθωτούς να διακόψουν για ένα διάστημα την καριέρα τους, ενώ στην Ιταλία, τα συμβόλαια αλληλεγγύης επιτρέψανε στις επιχειρήσεις τη μείωση του χρόνου εργασίας, προκειμένου να αποφευχθούν οι απολύσεις.

Και καταλήγει ο συγγραφέας «Έτσι λοιπόν διερευνώνται τρόποι να υπάρξει κάποιος συμβιβασμός, ανάμεσα στους οικονομικούς εξαναγκασμούς που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις και τις εθνικές οικονομίες, τις προσδοκίες των εργαζομένων και τους κοινωνικούς εξαναγκασμούς.

Βασικό χαρακτηριστικό αυτών των μέτρων που κινούνται σε εθνικά πλαίσια (συμφωνίες ή νόμοι) είναι ότι δεν προσπαθούν να επιβάλλουν κανόνες σε σχέση με τη διάρκεια εργασίας. Πρόκειται για κείμενα που προτείνουν μεθόδους. Αφήνουν στους κλάδους και στις επιχειρήσεις την ελεύθερη επιλογή των μεθόδων που θα εφαρμόσουν. Αντίθετα, αυτά τα κείμενα στοχεύουν στην ανάπτυξη κάποιων μοντέλων εφαρμογής ή στην οργάνωση του χρόνου εργασίας: τον κατ' έτος υπολογισμό των ωρών εργασίας, τη μερική διαθεσιμότητα, τη μερική απασχόληση, τη βαθμιαία συνταξιοδότηση, τη διακοπή της καριέρας ».

Παρατηρήσεις για το βιβλίο

Το βιβλίο αυτό δεν είναι μια απλή αποτύπωση των γεγονότων, που ο συγγραφέας είδε από κοντά και αντιμετώπισε σαν Υπουργός και Πρωθυπουργός της Γαλλίας.

Αυτά είναι απλώς ο καταλύτης.

Είναι μια ανθρώπινη και ταυτόχρονα κριτική ματιά σ' έναν κόσμο, που προσπαθεί να αντιμετωπίσει ένα τόσο δύσκολο πρόβλημα, όπως είναι η ανεργία.

Είναι ένα κοινωνικό-οικονομικό έργο μεγάλου βεληνεκούς, απαραίτητο βοήθημα στην προσπάθεια κατανόησης της εποχής μας, που φωτίζει τα γεγονότα, τα μέτρα, τα ρεύματα, τα πρόσωπα και τους τόπους που τη σφυρηλάτησαν.

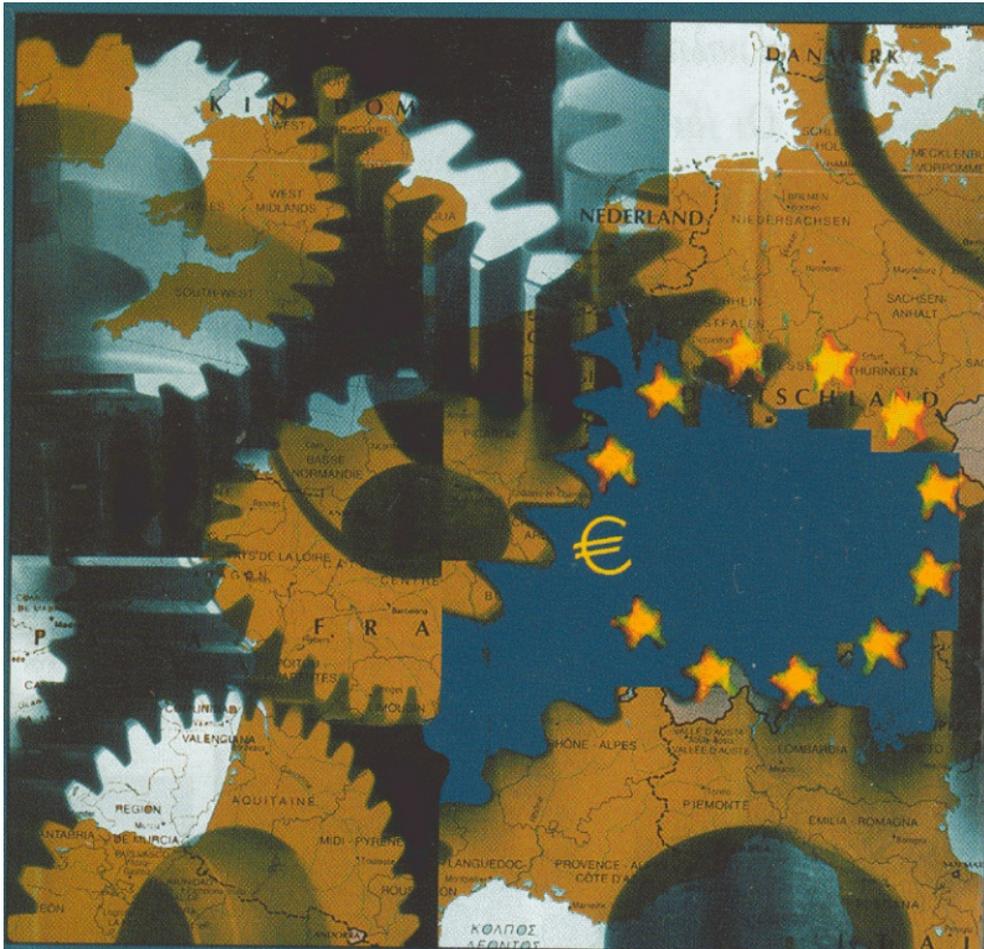
Από την εποχή της εκβιομηχάνισης μέχρι τις ημέρες μας, διαπιστώνουμε ότι το να «κάνεις κάτι» σημαίνει και ότι θέλεις «να διευρύνεις τα όρια του εφικτού».

Περισσότερο από την ιστορία της ανεργίας στην Ε.Ε. και τα μέτρα που έχουν πάρει οι σύγχρονες χώρες για την αντιμετώπισή της, το βιβλίο « Τι να κάνουμε για την αντιμετώπιση της ανεργίας» του Μισέλ Ροκάρ, πρέπει να διαβαστεί ως η ιστορία ενός ονείρου: να αφανιστεί εντελώς η μάστιγα της ανεργίας.

Αυτά τα οποία αναφέρει ο συγγραφέας στο βιβλίο του, αποδείχτηκαν προφητικά, διότι ήδη πολλά από αυτά εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα, το 2000-2005.

Συμφωνώ με τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα, που προτείνει ο Μισέλ Ροκάρ, διότι οι χώρες της Ε.Ε. (Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία, Σουηδία, Βέλγιο, Ολλανδία, Ιταλία, Ισπανία) οι οποίες τα εφαρμόσανε είχαν σημαντικά αποτελέσματα στο θέμα της καταπολέμησης της Ανεργίας.

Διαβάζοντας το βιβλίο του Μ. Ροκάρ, παρατήρησα, ότι δεν αναφέρει την γυναικεία ανεργία και καθόλου δεν αναφέρει την Ελλάδα, λες και δεν ανήκει στην Ε.Ε.!

Ευρωπαϊκή Ένωση. 25 χώρες, 400 εκατομμύρια άνθρωποι, εκατομμύρια ανεργοί

Η Ευρώπη των εκατομμυρίων ανέργων ασφυκτιά και η κρίση της ανεργίας δεν έχει ούτε ιδεολογική ταυτότητα ούτε σύνορα. Φυσικά, η περιβόητη σύγκλιση για το Μάαστριχτ έχει καταστρέψει το πολιτικό μοντέλο, Δεξιάς και Αριστεράς. Οι τάσεις δείχνουν πόσο σύνθετο είναι το πολιτικό σκηνικό στην Ευρώπη. Οι οικονομίες δεν κρίνονται μόνον από τον πληθωρισμό και τους αναπτυξιακούς ρυθμούς, αλλά από την ανεργία. Προσπαθώντας να μειωθούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος σε αδύνατες οικονομίες, όπως της Ελλάδας και της Πορτογαλίας, συνθλίβουν και συνθλιβονται από την ακρίβεια του ευρώ.

Μπούμερανγκ αποδεικνύεται για την Ευρώπη της ΟΝΕ και του Ευρώ η λαϊκή δυσaráσκεια για την ακρίβεια και η αγωνία για την ανεργία. Η δυσaráσκεια που

εκτρέφεται από τα μέτρα λιτότητας και τη δομική απορρύθμιση των οικονομιών της ζώνης του Ευρώ, που υπαγορεύουν οι Βρυξέλλες, είναι τεράστια. Είναι το κύμα της οδυνηρής ακρίβειας του ευρώ και της αναποτελεσματικής διαχείρισης της οικονομίας, που έχει αναστατώσει τους λαούς. Μεγάλη είναι η έκρηξη της ανεργίας στη Γερμανία (12,1% τον Ιανουάριο, τα υψηλότερα επίπεδα από το 1933), στη Γαλλία (10% τον Ιανουάριο, τα υψηλότερα επίπεδα πενταετίας) και στην Ελλάδα (10,2% το τέταρτο τρίμηνο του 2004) (BIT). Στη Γερμανία η ανεργία βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο από την εποχή του Χίτλερ με τους ανέργους να ξεπερνούν τα 5 εκατομμύρια. Στη Γαλλία το 35ωρο, πριν καλά καλά εφαρμοστεί, ξηλώνεται γιατί «πλήττεται» η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Την ίδια στιγμή οι μεγαλύτερες γαλλικές επιχειρήσεις ανακοίνωσαν το 2004 κέρδη 50 δισ. Ευρώ, αυξημένα κατά 55% σε σχέση με το 2003, αποφέροντας 22 δισ. Ευρώ μέρισμα στους μετόχους. Δικαίως η κοινή γνώμη σε Γαλλία και Γερμανία ξεσηκώνεται μπροστά στην πρόκληση: κέρδη με ουρά για τους ολίγους, ξήλωμα κάθε κοινωνικού μέτρου για τους πολλούς. Το γερμανικό περιοδικό «Stern» δεν δίστασε μάλιστα να μιλήσει για «κτηνώδη καπιταλισμό» (Kapitalismus brutal), ενώ στη Γαλλία το περιοδικό «Marianne» κατηγορεί τις επιχειρήσεις ότι θυσιάζουν τα συμφέροντα της οικονομίας για αυτά των μετόχων (Καθημερινή). Η οδυνηρή ήττα της Κυβέρνησης της Κεντροδεξιάς στην Πορτογαλία και το ισχυρό ράπισμα για το Γερμανό καγκελάριο Γκέρχαρντ Σρέντερ, με τη δεινή ήττα των κυβερνώντων σοσιαλδημοκρατών στο κρατίδιο του Σλέσβιγκ-Χολστάϊν, το δημοψήφισμα του Μαΐου στη Γαλλία για την αποδοχή ή την απόρριψη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, επιβεβαιώνουν την αντίδραση των λαών κατά των κυβερνητικών μέτρων και της φρικτής ανεργίας.

Από την άλλη πλευρά, η Ευρώπη βιώνει το τέλος του λεγόμενου «κοινωνικού μοντέλου», αυτού του μεταπολεμικού οικοδομήματος ενός εκτεταμένου κράτους πρόνοιας που συντρίβεται σήμερα στην προκρούστειο κλίνη του γηράσκοντος πληθυσμού της και του ανταγωνισμού από Αμερική και Ασία.

Όταν προ δεκαπενταετίας ετέθη σε κίνηση ο μηχανισμός της διεύρυνσης τα κίνητρα ήταν και πολιτικά αλλά και οικονομικά: το «ετερόκλητο πλήθος» θα αποτελούσε μια νέα πηγή πολιτικής και οικονομικής ισχύος για τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις.

Στο οικονομικό επίπεδο πάλι, το πραγματικό δέλεαρ δεν μπορούσε να είναι ο Πολωνός ή ο Σλοβάκος καταναλωτής. Είναι αντιθέτως ο «χαμηλού κόστους»

Πολωνός ή Σλοβάκος εργαζόμενος, που θα αποτελέσει το αντίδοτο στις δυσκολίες ουσιαστικής μεταρρύθμισης του «ευρωπαϊκού μοντέλου».

Έτσι, η απελευθερωμένη «εσωτερική αγορά» της Ένωσης, που αποτέλεσε τον λόγο ύπαρξής της από τα χρόνια της παλαιάς ΕΟΚ, απέκτησε μια εντελώς νέα δυναμική, όπως μαρτυρά η συνεχιζόμενη προς ανατολάς μετανάστευση των υπολειμμάτων της δυτικοευρωπαϊκής βαριάς βιομηχανίας, όπως είναι η αυτοκινητοβιομηχανία (2001, Φρίντμαν Τ.).

Η δε μετακίνηση θέσεων εργασίας προς τα νέα κράτη – μέλη, η συνεχής πίεση για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η εναγώνια αναζήτηση ενός φθηνότερου κράτους πρόνοιας, αποτελούν κάτι περισσότερο από ευτελή αλλά πειστικά πυροτεχνήματα της Αριστεράς: για εκατοντάδες χιλιάδες, ίσως και εκατομμύρια Ευρωπαίων, αποτελούν μια πολύ πραγματική και καθημερινή απειλή.

Άλλο ένα σοβαρό θέμα το οποίο προέκυψε αυτόν τον καιρό και συνδέεται με την θέση του Μισέλ Ροκάρ, για την μείωση των ωρών εργασίας είναι ότι η Γκολική (κεντροδεξιά) κυβέρνηση της Γαλλίας αποφάσισε να καταργήσει το 35ωρο, επιτρέποντας στους εργαζομένους να εργάζονται περισσότερες ώρες την εβδομάδα και να παίρνουν περισσότερα χρήματα, σηματοδοτεί την ανατροπή μιας τάσης που διήρκεσε δεκαετίες.

Τις δεκαετίες του '80 και του '90 οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες προχώρησαν σε μείωση των ωρών εργασίας. Η Γερμανία μείωσε τις εβδομαδιαίες ώρες εργασίας από 40 σε 38, η Βρετανία από 40 σε 37, η Δανία από 39 σε 37, η Γαλλία από 40 σε 35. Σήμερα όμως καθώς οι Ευρωπαίοι έχουν να αντιμετωπίσουν υψηλή ανεργία και επιδείνωση στις συνθήκες διαβίωσης, αναγκάζονται να εργάζονται περισσότερο, για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την Παγκοσμιοποίηση (2001, Ταγκίεφ Ρ.).

Στη Γαλλία οι πρόσφατες μισθολογικές ρυθμίσεις οδήγησαν σε αύξηση των ωρών απασχόλησης, ενώ το ίδιο συνέβη και στη Γερμανία, με τη διαφορά ότι στη Γερμανία αυξήθηκαν οι ώρες εργασίας χωρίς να αυξηθούν οι αμοιβές. Η κυβέρνηση του Ομοσπονδιακού κρατιδίου της Βαυαρίας αύξησε τις ώρες εργασίας από 38,5 σε 40 για τους παλιούς εργαζόμενους και σε 42 για τους νέους. Όταν η Ντέμλερ Κράισλερ αύξησε τις ώρες εργασίας στο κέντρο έρευνας και τεχνολογίας της εταιρείας από 35 σε 40, κάμφθηκαν οι τελευταίες αντιστάσεις και πραγματοποιήθηκαν κι άλλες παρόμοιες συμφωνίες.

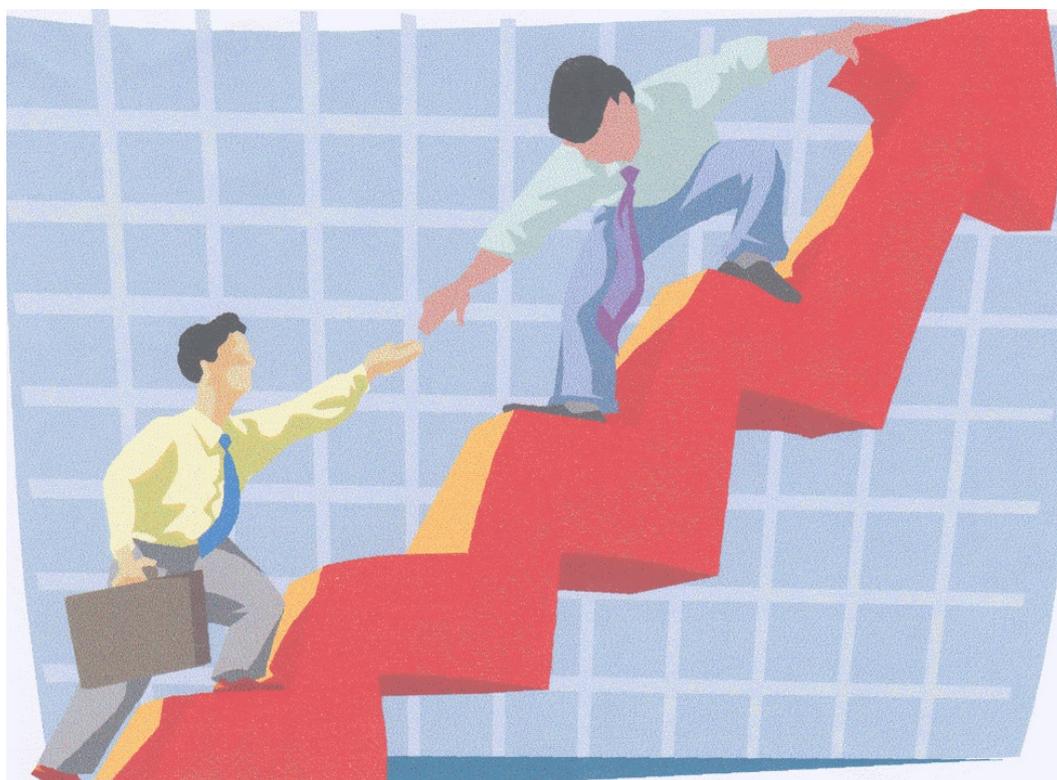
Η Opel ανακοίνωσε απολύσεις στα εργοστάσιά της στη Ρουρ. Η Siemens που τον Ιούνιο του 2004, απειλώντας πως θα μετέφερε τις μονάδες της στην Ουγγαρία, αύξησε τις ώρες εργασίας σε 40 την εβδομάδα από 35 ώρες, χωρίς πρόσθετη αμοιβή, διαπραγματεύεται τη νέα συλλογική σύμβαση με τον μπαμπούλα των απολύσεων. Εκτοξεύοντας παρόμοιες απειλές, η βιομηχανία Delphi επέβαλε σε 1.000 εργάτες της αύξηση των ωρών εργασίας σε 44 την εβδομάδα με το ίδιο μεροκάματο. Ο Γερμανός καγκελάριος Γ.Σρέντερ μείωσε το φόρο στα κέρδη των επιχειρήσεων από 25% σε 19%, για να σταματήσει τη μετανάστευση θέσεων εργασίας, αφού στις ανατολικές χώρες ο φόρος για τις επιχειρήσεις είναι από χαμηλός έως μηδενικός. Τα εξυγιαντικά – αντιλαϊκά μέτρα του καγκελάριου τα στήριξαν τα συνδικάτα. Αναγνώρισαν πως η ανεργία είναι διαρθρωτική και αποδέχθηκαν μείωση των επιδομάτων ανεργίας, επιδότηση ανέργων 12 μήνες αντί 34, υποχρεωτική αποδοχή εργασίας άλλης από εκείνης που προηγουμένως είχε ο άνεργος και αμοιβή έως και 30% περικεκομμένη. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα...

Στη Γερμανία, οι κινήσεις αυτές στόχευαν κυρίως στο να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα από τους χαμηλούς μισθούς που προσφέρονται στις χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης. Σήμερα οι μέσοι μισθοί στις 10 χώρες που μπήκαν στην Ε.Ε. το Μάιο του 2004 ανέρχονται περίπου στο 1/7 του μέσου μισθού που ισχύει στην πρώην Δυτική Γερμανία, ενώ ο μέσος μισθός στην Κίνα είναι μόλις το 1/25 του μισθού αυτού (BIT). Οι διαφορές αυτές είναι τόσο μεγάλες που κάποιοι θεωρούν πως οποιαδήποτε προσπάθεια (να αντιμετωπισθούν) θα αποδειχθεί άκαρπη. Όταν οι Ευρωπαίοι εργάζονται περισσότερο χωρίς να αυξάνονται οι αποδοχές τους, η Ευρώπη γίνεται πιο ανταγωνιστική.

Επιπλέον, η πολιτική αυτή επιβαρύνει τους εργαζόμενους λιγότερο από ό,τι θα τους επιβάρυνε μια πολιτική που θα βασιζόταν σε μείωση μισθών. Όταν οι εργαζόμενοι απασχολούνται περισσότερο π.χ. 10%, αυξάνεται η οικονομική ανάπτυξη, επειδή αυξάνεται το Κεφάλαιο κατά 10%.

Όταν αυξάνονται οι ημερήσιες ώρες εργασίας αξιοποιείται καλύτερα το κεφάλαιο. Ακολουθεί αύξηση του πλούτου και άμεση έκρηξη στην παραγωγή. Όμως «η πολλή δουλειά τρώει τον αφέντη» σύμφωνα με τη λαϊκή σοφία. Όπως διαπιστώνεται, όμως, η λαϊκή ρήση έχει και επιστημονική τεκμηρίωση. Σύμφωνα με έρευνα Φιλανδών επιστημόνων, η πολλή δουλειά, αλλά κυρίως η εργασιακή πίεση και το στρες, διπλασιάζουν τις πιθανότητες θανάτου από καρδιακό νόσημα. Όσοι εργαζόμενοι πίστευαν ότι η προσπάθειά τους και ο χρόνος εργασίας ήταν πολύ

μεγαλύτερα από τα ανταλλάγματα που ελάμβαναν (μισθοί, άλλα οικονομικά ανταλλάγματα, κοινωνική αποδοχή, η ασφάλεια της εργασίας) είχαν διπλάσιες πιθανότητες να πεθάνουν έπειτα από καρδιακή νόσο συγκριτικά με όσους ένοιωθαν μεγαλύτερη ικανοποίηση και λιγότερη ανισορροπία μεταξύ προσπάθειας και απολαβών – ανταμοιβών. Επίσης Ρεκόρ σημειώνει το ποσοστό των Γερμανών που πάσχουν από κατάθλιψη, σύμφωνα με αποκαλυπτική έκθεση ασφαλιστικού φορέα της χώρας. Τα περισσότερα κρούσματα παρατηρούνται στο Βερολίνο, ενώ η κύρια αιτία της κατακόρυφης αύξησης θεωρείται η αυξανόμενη ανεργία.

Όμως και ένα άλλο επικίνδυνο φαινόμενο εμφανίζεται στην Ευρώπη. Την ενίσχυση της προσωρινής απασχόλησης, ή όπως έχει χαρακτηριστεί στην Ελλάδα, του δανεισμού προσωπικού, προωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητάει την περαιτέρω απελευθέρωση του πλαισίου λειτουργίας των ιδιωτικών γραφείων, εκτιμώντας ότι θα οδηγήσει σε ενίσχυση της κινητικότητας στην αγορά. Με άλλα λόγια, τίθεται υπό αμφισβήτηση η ισχύς των συλλογικών ή κλαδικών συμβάσεων εργασίας.

Το κείμενο που φιλοξενείται για το θέμα στο επίσημο έντυπο της Επιτροπής «Social Agents» (Κοινωνική Ατζέντα) αναφέρει: «θα περιοριστούν σημαντικά τα

γραφειοκρατικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ιδιωτικά γραφεία ευρέσεως εργασίας (δηλ. δίνει το πράσινο φως για περαιτέρω δραστηριοποίηση των ιδιωτικών γραφείων στην αγορά εργασίας και μείωση των δραστηριοτήτων του ΟΑΕΔ). Η προσωρινή εργασία θα ενισχυθεί καθώς καλύπτει τις ανάγκες τόσο των επιχειρήσεων όσο και των εργαζομένων, επιτρέπει στις επιχειρήσεις να αντιμετωπίσουν τις παραγωγικές διακυμάνσεις ενώ και οι εργαζόμενοι αντλούν πολύτιμη εμπειρία χωρίς να πρέπει να δεσμευτούν σε έναν συγκεκριμένο εργοδότη».

Στην Ευρώπη σήμερα, απασχολούνται μέσω ιδιωτικών γραφείων περίπου 2,5 εκατομμύρια άτομα ή σχεδόν το 1,5% του εργατικού δυναμικού. Στην Ελλάδα υπάρχει μεγάλη επέκταση του θεσμού στις μεγάλες επιχειρήσεις και οργανισμούς [Λιπάσματα, Ναυπηγεία Ελευσίνας, ο ΟΤΕ επικοινωνιάζει άτομα μέσω του ιδιωτικού γραφείου εργασίας «Temagon» για την κάλυψη της τηλεφωνικής εξυπηρέτησης πελατών, το γνωστό 131], της υποστήριξης (Logistics), του καθαρισμού ή της φύλαξης κτιρίων.

Έχουμε υποκατάσταση των κλαδικών συμβάσεων με ατομικές συμβάσεις.

Στο ορατό μέλλον η προσωρινή απασχόληση αναμένεται να επεκταθεί περαιτέρω, δεδομένης της άρνησης των επιχειρήσεων να προσλάβουν προσωπικό πλήρους απασχόλησης, αλλά και του χρόνου που απαιτείται ώστε να επιλέγουν αυτόνομα νέο προσωπικό.

Η Ευρώπη θα μετατραπεί σταδιακά σε μια μεγάλη δεξαμενή ανέργων και συνταξιούχων. Πως θα αναπαράγεται ο πλούτος και η ευημερία;

Η περίπτωση της Ελλάδας

Σύμφωνα με επίσημη έκθεση της Επιτροπής της Ε.Ε. και την έκθεση του Παγκοσμίου Οικονομικού φόρουμ:

Δύο στους δέκα Έλληνες που θέλουν και μπορούν να εργαστούν, δεν έχουν και δε βρίσκουν δουλειά. Έχουμε 550.000 άνεργους...

Ένας στους δύο νέους που κυκλοφορούν δίπλα μας είναι άνεργος. Το ποσοστό άνεργων νέων και άνεργων γυναικών, είναι διπλάσιο από τους αντίστοιχους κοινοτικούς μέσους όρους. Η Ελλάδα είναι πρωταθλήτρια στην ανεργία των νέων γυναικών.

Η Ελλάδα έχει σχεδόν διπλάσιο ποσοστό ανέργων μακράς διαρκείας, έναντι του κοινοτικού μέσου όρου. Στη χώρα μας η μείωση της απασχόλησης συνοδεύεται από ακόμη μεγαλύτερη μείωση του εργατικού δυναμικού.

Είμαστε ουραγοί στην επαγγελματική κατάρτιση με ποσοστό συμμετοχής 1%.

Είναι θλιβερό σήμερα ότι η Ελλάδα, 25 χρόνια μετά την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή οικογένεια, βρίσκεται πίσω σε κοινωνικούς δείκτες από χώρες όπως η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Εσθονία και η Σλοβενία.

Αποκαλυπτική είναι και η έρευνα του Ινστιτούτου Εργασίας και της Metron Analysis για τη ΓΣΕΕ:

Το 56,2% των νέων προσλήψεων, το 2004, σε 2016 επιχειρήσεις, αφορά ευέλικτες μορφές απασχόλησης (32% εποχικά απασχολούμενοι, 18% έκτακτο – προσωρινό προσωπικό και 6,2% μερικώς απασχολούμενο).

Το 28,3% των επιχειρήσεων προχώρησε σε απολύσεις, ενώ οι επιχειρήσεις από 50 έως 199 άτομα, έκαναν απολύσεις σε ποσοστό 57%.

Η πλειονότητα των απολύσεων (51,6%) στο σύνολο των επιχειρήσεων, αφορά άτομα ηλικίας 18-30, το 28,8% την ηλικιακή κατηγορία 31-40, το 14,5% από 41-50 ετών και τέλος το 5,2% άνω των 50 ετών. Φτωχός 1/3 στους Έλληνες (25% του πληθυσμού εξασφαλίζει με κόπο τη διατροφή του), 20% των πολιτών δυσκολεύεται να πληρώσει το ενοίκιο. Το 78% των Ελλήνων φοβάται την ανεργία ...

Η ανασφάλεια για το σήμερα, ο φόβος και η ανησυχία για το αύριο, διαπερνούν την καθημερινότητα της συντριπτικής πλειονότητας των ελληνικών νοικοκυριών, που ανησυχεί για την ανεργία, αλλά και τη φτώχεια που εξαπλώνεται σαν φάντασμα από το ένα στο άλλο άκρο της χώρας.

Μια άλλη έρευνα της ΓΣΕΕ αποκαλύπτει ότι μόνο οι μεγάλες επιχειρήσεις που έχουν ολοκληρώσει τον τεχνολογικό τους εκσυγχρονισμό προσλαμβάνουν νέους εργάτες για να αυξήσουν την παραγωγή τους. Αντίθετα η συντριπτική πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων που απασχολούν από 20 έως 50 άτομα, αυξάνουν την παραγωγή τους με νέα τεχνολογία και απολύουν εργαζόμενους.

Τα τελευταία 25 χρόνια, κανένας πολιτικός σχηματισμός δεν πρότεινε νέους-πρόσθετους φόρους, τουλάχιστον στις (αναπτυγμένες) χώρες του ΟΟΣΑ.

Η μονεταριστική πολιτική των δύο χωρών του Ατλαντικού παρέσυρε και τις σοσιαλδημοκρατικές δυνάμεις της Ευρώπης στην κατεύθυνση της θέσπισης φορολογικών κινήτρων προς τις επιχειρήσεις. Ακολούθως, έστω και σε μικρότερο ποσοστό, μειώθηκαν οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές των φυσικών προσώπων, ενώ αυξήθηκαν οι έμμεσοι φόροι μόνο σε συγκεκριμένα προϊόντα, όπως τα ποτά, τα τσιγάρα και τα καύσιμα (πράσινο φόρος) στο πλαίσιο και συγκεκριμένων απαγορευτικών ή περιβαλλοντικών πολιτικών. Πάντως, «κεφαλικός» φόρος, με βάση

την κατανάλωση (ΦΠΑ) δεν επιβλήθηκε και πουθενά οι έμμεσοι – και οι πλέον άδικοι – φόροι δεν συμμετέχουν στα δημόσια έσοδα με τόσο μεγάλο ποσοστό (65%) σε σχέση με τους άμεσους.

Στα ανωτέρω, παραφωνία αποτέλεσε πριν από τρία χρόνια η Πορτογαλία και, από τον Απρίλιο του 2005, η Ελλάδα. Τις οικονομικές και πολιτικές συνέπειες στην Πορτογαλία τις γνωρίζουμε.

Στην Ελλάδα τώρα των πρόσθετων φορολογικών βαρών, έχουμε αφαίρεση τουλάχιστον 2,8 δισ. ευρώ (2005-2007) από την κατανάλωση. Και πέραν των άλλων επιπτώσεων (πληθωρισμός, μείωση διαθέσιμου εισοδήματος, ύφεση στην αγορά κ.ά.) από την αναμενόμενη κάμψη των ρυθμών ανάπτυξης θα πυροδοτηθούν νέες απολύσεις και θα έχουμε έκρηξη της ανεργίας.

Φαίνεται ότι κάποιοι επιμένουν να βλέπουν με κοντόθωρη ματιά την οικονομία. Αφού το έλλειμμα εκτινάχθηκε σε ποσοστό άνω του 6,1% (ως προς το ΑΕΠ), στη συνέχεια αυτό ποσοτικοποιήθηκε και εντοπίστηκε ποσό άνω των 10 δισ. ευρώ. Αντί λοιπόν η κυβέρνηση να εμμείνει σε πολιτικές επιτάχυνσης της ανάπτυξης, ώστε να περιοριστεί το έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ – έστω και αν ως ποσό παραμείνει κοντά στα σημερινά υψηλά επίπεδα – καταφεύγει στο παράγωγο της απογραφής επόμενο λάθος, αυτό των εισπρακτικών μέτρων. Και η Ελλάδα, κράτος – μέλος της Ε.Ε. και της ΟΝΕ, λαμβάνει μέτρα «τύπου επιτήρησης» του ΔΝΤ, χωρίς κανείς να εγγυάται ότι ο ΦΠΑ του 19% θα εισπράττεται, αφού δεν εισπράττεται του 18%. Και δεν πείθει το οικονομικό επιτελείο όταν ισχυρίζεται το αντίθετο. Γιατί την ίδια στιγμή εισηγείται ενιαίο φόρο στα καύσιμα για να ελεγχθεί το λαθρεμπόριο. Για να γίνει πειστικό, ας ξεκινήσει την είσπραξη των φόρων από το πετρέλαιο.

Το Εργαστήριο Ανάλυσης Οικονομικών Δεδομένων του Πανεπιστημίου Κρήτης, που διευθύνεται από τον καθηγητή κ. Δικ. Τσερκέζο, τα τελευταία χρόνια επεξεργάζεται τον δείκτη τιμών καταναλωτή αναζητώντας τις επιπτώσεις του στις διάφορες εισοδηματικές τάξεις. Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη και τον πληθωρισμό του περασμένου Φεβρουαρίου (3,06%) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, αν και τον Φεβρουάριο οι χαμηλές τάξεις δέχθηκαν μιαν ανάσα από τις πληθωριστικές πιέσεις, η συνολική εικόνα είναι απογοητευτική.

«Στην παρουσίαση των πληθωριστικών εξελίξεων» λέει ο κ. Τσερκέζος «τις περισσότερες φορές του πληθωρισμού σε κάποιον μήνα σε σχέση με το ποσοστό μεταβολής του τον ανάλογο μήνα πριν από έναν χρόνο. Ξεχνάμε όμως τη συσσώρευση των πληθωριστικών πιέσεων που δέχονται οι διάφορες εισοδηματικές τάξεις αυτές τις

χρονικές περιόδους». Σύμφωνα με τα στοιχεία που το Πανεπιστήμιο της Κρήτης επεξεργάστηκε, οι πληθωριστικές πιέσεις που δέχθηκαν σωρευτικά τα τρία τελευταία χρόνια τα νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα φθάνει το 9,5% ενώ τα νοικοκυριά με υψηλά εισοδήματα 7,7%.

«Η συσσώρευση αυτή των πληθωριστικών επιδράσεων» εξηγεί ο κ. Τσερκέζος «οδηγεί σε αναδιανομή του εισοδήματος εις βάρος των ασθενέστερων τάξεων και επιβαρύνει ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες όπως οι άνεργοι. Επίσης επιδεινώνει τους διάφορους κοινωνικούς δείκτες, όπως το ποσοστό ανεργίας και τους δείκτες κοινωνικής ανισότητας, καθώς οι εν λόγω ομάδες αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο φτώχειας και ανασφάλειας».

Σε ό, τι αφορά τις ΔΕΚΟ και τις τράπεζες, ως γνωστό, για την σύνταξη ισχύει 35 έτη εργασίας και 58 ετών, στο Δημόσιο 35 έτη και 60 ετών, ενώ στον ΟΓΑ και το ΤΕΒΕ το συμβατικό όριο των 65 ετών.

Τα ανωτέρω έρχονται σε αντίθεση με την κυβερνητική πολιτική, διότι στις ΔΕΚΟ (π.χ. ΟΤΕ) και τις Τράπεζες (π.χ. Εμπορική και Εθνική), μέσω ισχυρών κινήτρων, ωθούν νέους εργαζόμενους στη σύνταξη (εθελουσία έξοδο), δηλαδή μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης. Ίδια είναι και η θέση του Μισέλ Ροκάρ, για την μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης. Όμως κατ' αυτόν τον τρόπο καταστρέφονται ειδικευμένοι και καταρτισμένοι υπάλληλοι και μεταφέρουν οι κυβερνήσεις, στο μέλλον, ως κρυφά χρέη των ειδικών ταμείων τα παρόντα επιχειρηματικά ελλείμματα των εταιρειών. Αυτό είναι καταστροφή όσον αφορά τον ελληνικό πληθυσμό, διότι αν και η μείωση του ορίου συνταξιοδότησης αποτελεί δικαίωμα όχι υποχρέωση, η κοινωνία μας ωθεί αμετάκλητα τους εργαζόμενους να διακόψουν τη δραστηριότητά τους πολύ πριν το επιθυμήσουν οι ίδιοι. Από ψυχολογική άποψη, όμως, καθώς και για την ομαλή εξέλιξη της ζωής μετά την εργασία, σίγουρα δεν είναι η καλύτερη μέθοδος.

Ένα άλλο θέμα που πρέπει να αναφέρω, είναι ότι ζητείται από την Ε.Ε., παράταση του εβδομαδιαίου χρόνου απασχόλησης και όχι μείωση όπως προτείνει στο βιβλίο του ο Μισέλ Ροκάρ.

Η Επιτροπή των Γυναικών και Ισότητας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σε σχετική ψηφοφορία για τη γνωμοδότηση που αφορά την τροποποίηση της οδηγίας 2003/88 αναφορικά με τον χρόνο εργασίας, απέρριψε την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δίνει τη δυνατότητα παράτασης του εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας μέχρι και 65 ώρες εργασίας την εβδομάδα. Αυτό συνάγεται από την αποδοχή

τροπολογίας που κατέθεσε η ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ κ. Κ. Μπατζελή. Η τροπολογία που έγινε αποδεκτή αναφέρει ότι η εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 48 ώρες.

Στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον χρόνο εργασίας αντιτάχθηκε έντονα ο Συνασπισμός, όπως άλλωστε έχει πράξει και το ΚΚΕ. Άπαντες διαφωνούν, ενώ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν αποδέχτηκε την τροποποίηση υπέρ των 65 ωρών. Ωστόσο, Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε μονομερώς στην προώθηση της αναθεώρησης της οδηγίας για τη διαχείριση του χρόνου εργασίας.

Ποια θα είναι η έκβαση αυτής της οδηγίας; Ακόμη και αν απορριφθεί από το συμβούλιο υπουργών, το βέβαιο είναι ότι θα επανέλθει στο προσκήνιο. Το ισχυρό επιχείρημα των υποστηρικτών της είναι ότι όπου ο χρόνος εργασίας στηρίχτηκε σε ατομικές συμφωνίες και χωρίς τους περιορισμούς της εργατικής νομοθεσίας, αυξήθηκε η απασχόληση και βελτιώθηκε η ανταγωνιστικότητα. Παραπέμπουν στη Βρετανία, η οποία έχει μειώσει δραστικά την ανεργία τα τελευταία χρόνια έχοντας κάνει το 1/3 των προσλήψεων με ειδικές συμφωνίες για τον χρόνο εργασίας. Φυσικά, κάποιοι θα αντιτείνουν ότι προηγήθηκε η πολιτική Θάτσερ, η αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων, η ήττα των συνδικάτων και η έκρηξη της ανεργίας. Είναι αλήθεια. Αλλά αυτό ακριβώς αποδεικνύει ότι η ελαστικοποίηση του χρόνου εργασίας ενισχύεται πρωτίστως από τις μεταβολές στην οικονομία και την παραγωγή.

Από την άλλη πλευρά, τυχόν εφαρμογή της δυνατότητας νόμιμου 65ωρου δημιουργεί εξαιρετικές δυσκολίες για τον συνδυασμό εργασιακής οικογενειακής ζωής και δημιουργεί τεράστια κοινωνικά προβλήματα. Υπενθυμίζεται ότι το επίμαχο σημείο της πρότασης αφορά την αποκαλούμενη ρήτρα ατομικής εξαίρεσης (opt out) με την οποία δίνεται η δυνατότητα να απασχοληθεί, με τη σύμφωνη γνώμη του, ο εργαζόμενος έως και 65 ώρες την εβδομάδα. Η ισχύς της συμφωνίας δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος, με δυνατότητα ανανέωσης.

Η συζήτηση για το χρόνο εργασίας στην Ευρώπη έχει προκαλέσει αναταραχή στα ευρωπαϊκά συνδικάτα. Εάν το δωρο, το οποίο ως εργατική διεκδίκηση σφράγισε τον 20ό αιώνα και αποτέλεσε το βασικό όχημα για την άνθηση των ευρωπαϊκών συνδικάτων, το opt – out που μπήκε αιφνίδια στην ευρωπαϊκή ατζέντα ως αίτημα της αγοράς, αξιοποιώντας την αύξηση της ανεργίας, δεν αποκλείεται να οδηγήσει στον μαρασμό τους.

Όσον αφορά στα Προγράμματα της Επαγγελματικής κατάρτισης για νέους και γυναίκες που προτείνει ο Μισέλ Ροκάρ, αναφέρω ότι στην Ελλάδα, τα επιδοτούμενα προγράμματα του Ο.Α.Ε.Δ. είναι:

Το πρόγραμμα νέων θέσεων εργασίας επιδοτεί τις επιχειρήσεις με 14,70 € την ημέρα για 12 μήνες με την υποχρέωση των επιχειρήσεων να απασχολήσουν τον άνεργο για 6 μήνες ακόμη χωρίς επιδότηση.

Το πρόγραμμα για τους Νέους Ελεύθερους Επαγγελματίες χρηματοδοτεί ανέργους προκειμένου να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση με 7.400 €, που καταβάλλονται σε διάστημα 12 μηνών.

Το πρόγραμμα Επιδότησης της Απασχόλησης για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (είναι για 4 χρόνια).

Το πρόγραμμα για απασχόληση γυναικών.

Αν είσαι γυναίκα στην Ελλάδα μεταξύ 35-45 ετών απλώς δεν βρίσκεις δουλειά. Σε άλλες ηλικίες μπορείς να γίνεις από δακτυλογράφος έως οικιακή βοηθός.

Ο εντοπισμός του ανωτέρω ευρήματος στην επετηρίδα που συνέταξε το Ινστιτούτο Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού του Παντείου Πανεπιστημίου, ίσως καταδεικνύει ότι το πρόβλημα της ανεργίας δεν είναι απλά ποσοτικό (ανεργία των γυναικών 16%), σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία. Είναι πρωτίστως παραγωγικό, κοινωνικό και προσανατολισμού της νέας γενιάς: οι νέες μπορούν να γίνουν σερβιτόρες, στενογράφοι, πωλήτριες, οικιακοί βοηθοί, γραμματείς, νοσοκόμες, ταμίες και στην καλύτερη περίπτωση να εργάζονται ατελείωτες ώρες (χαμηλά αμειβόμενες) σε φροντιστήρια και όσες βρίσκονται στην πλέον παραγωγική ηλικία, αυτή των 40, απλώς είναι στα αζήτητα. Μια κοινωνία που απαξιώνει έτσι το

ανθρώπινο δυναμικό και το οδηγεί σε κοινωνική περιθωριοποίηση, έχει όλες τις προϋποθέσεις να αποσαθρωθεί.

Οκτώ στους δέκα μισθωτούς ελάμβανα μισθό κάτω των 880 ευρώ και ακόμη: ένας στους τρεις έπαιρνε, από τη δουλειά του λιγότερα από 584 ευρώ το μήνα.

Η φυλετική διάκριση ισχύει και στις αμοιβές. Τέσσερις στις δέκα γυναίκες αμείβονται με τους χαμηλότερους μισθούς, όπως και το 18% των ανδρών. Παράλληλα: το 84,1% των νέων θέσεων εργασίας στα χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα και το 54% στα μεσαία αμειβόμενα, καλύφθηκαν τα τελευταία χρόνια από γυναίκες.

Στην Ήπειρο, (ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ), με πληθυσμό 353.820 κατοίκων, κατά κεφαλήν εισόδημα 4.108 Ευρώ και ποσοστό ανεργίας 37,2% (ανεργία γυναικών 21,1%) η επιχειρηματική δράση των γυναικών περιορίζεται σε μικρές ατομικές επιχειρήσεις αυτοαπασχόλησης. Ως μη βιομηχανική περιοχή, οι γυναίκες εργάζονται ως υπάλληλοι καταστημάτων, γραμματείς, νοσοκόμες, κ.λ.π.

Ευκολίες σε νέες επιχειρηματίες παρέχει η συμβουλευτική στήριξη από τις Νομαρχίες, αλλά και η επιδότηση μέσα από το πρόγραμμα «Γυναικεία Επιχειρηματικότητα».

Αν υπάρχει κάτι το οποίο δεν μπορεί να το κρύψει η Αδήλωτη Εργασία, αυτό είναι το γυναικείο είτε το ανδρικό πρόσωπό της. Η μερίδα του λέοντος της Αδήλωτης Εργασίας ανήκει στον κατασκευαστικό τομέα και επισκευαστικό τομέα (ο οποίος δεν προσελκύει γυναίκες), αδιαφιλονίκητο μονοπώλιό τους παραμένουν οι «γυναικείες δουλειές», συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών εκπαίδευσης, υγείας, τουρισμού, φροντίδας και καθαρισμού.

Στο θέμα της δημιουργίας νέων τομέων απασχόλησης που προτείνει ο συγγραφέας του βιβλίου, θα ήθελα να αναφέρω ότι στην Ελλάδα δημιουργούνται θέσεις στον κοινωνικό τομέα και κυρίως σε δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος, ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, κ.λ.π.

Άνεργοι, πολύτεκνοι, γυναίκες (διαζευγμένες, ανύπαντρες μητέρες, χήρες) και φοιτητές είχαν προτεραιότητα για την κάλυψη των περίπου 30.000 θέσεων που «ανοίξαν» με την εφαρμογή της μερικής απασχόλησης (4 ώρες την ημέρα) στο Δημόσιο (οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Ν.Π.Δ.Δ., Νοσοκομεία, κ.λ.π.).

Οι τομείς που απασχολήθηκαν αφορούσαν:

- Το λεγόμενο κοινωνικό δίκτυο των υπηρεσιών του Δημοσίου (βρεφονηπιακοί σταθμοί, βοήθεια ηλικιωμένων στο σπίτι, φύλακες σχολείων) και [βιολογικές

καλλιέργειες, οικοτουρισμός, μέτρησης ρύπανσης του θορύβου, ανακύκλωση στερεών (γυαλιού, χαρτιού, αλουμινίου, πλαστικού, ελαστικών αυτοκινήτου, μπαταρίες) και υγρών (ορυκτέλαια), εφαρμογών φυσικού αερίου και εξοικονόμησης ενέργειας, λειτουργία και συντήρηση χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων] τα τελευταία αποκαλούνται «πράσινη εργασία».

- Υπηρεσίες όπου έχουν καταγραφεί προβλήματα λειτουργίας και αποτελούν την πρώτη γραμμή στη μάχη κατά της γραφειοκρατίας π.χ. εφορίες, νοσοκομεία.

- Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών.

Ο προβληματισμός μου είναι πως θα διασφαλίζονται οι εργαζόμενοι και πως προστατεύονται τα δικαιώματά τους, όπως έχει ήδη συμβεί στον ιδιωτικό τομέα, αλλά και τι θα γίνουν οι στρατιές των συμβασιούχων που ζητούν μονιμοποίηση και γίνονται παιχνίδι στα χέρια των πολιτικών κομμάτων;

Στο άλλο θέμα της Ευελιξίας (μερική απασχόληση, εκ περιτροπής) που εισηγείται ο Μισέλ Ροκάρ, έχω να παρατηρήσω τι καταγράφει στο Νομό Θεσσαλονίκης μια έρευνα του Μακεδονικού Ινστιτούτου Εργασίας (ΜΑΚΙΝΕ) του Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου Θεσσαλονίκης. Για πρώτη φορά μάλιστα καταγράφονται και περιπτώσεις συμβάσεων μέσω μιας Εταιρείας Προσωρινής Απασχόλησης (Δανεισμός ή ενοικίαση εργαζομένων) σε ποσοστό 2,5% (περίπου 1.000). Αποδεικνύεται λανθασμένη η εντύπωση πως η ελαστική απασχόληση είναι σε πολύ μικρή κλίμακα. Είναι μια πραγματικότητα. Το 2004 οι συμβάσεις ελαστικών μορφών απασχόλησης στο νομό Θεσσαλονίκης αυξήθηκαν κατά 34% σε σύγκριση με το 2001 και η πιο εντυπωσιακή αύξηση (121,6%) παρατηρήθηκε στο δυτικό τομέα του νομού. Η έρευνα έγινε από τον Οκτώβριο του 2004 μέχρι το Μάρτιο του 2005, με βάση τα στοιχεία των Επιθεωρήσεων Εργασίας από τον επιστημονικό υπεύθυνο καθηγητή Οικονομικής Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, κ.Στέλιο Γκιάλη. Το 60% των μερικώς απασχολούμενων είναι γυναίκες και το 10% μετανάστες και οι μικτές μηνιαίες αποδοχές τους ανέρχονται σε 320 ευρώ.

Η μερική απασχόληση κυριαρχεί στον ανατολικό τομέα της Θεσσαλονίκης (Καλαμαριά, Πυλαία, Θέρμη, Μηχανιώνα, Επανωμή, Βασιλικά), αυτό δεν είναι τυχαίο, αφού σε αυτήν την περιοχή βρίσκονται αρκετά πολυκαταστήματα που εφαρμόζουν συμβάσεις μερικής απασχόλησης. Επεκτείνεται όμως και στη βιομηχανία (Σίνδος). Τέτοιες μορφές απασχόλησης μας οδηγούν σε εργασιακό μεσαίωνα. Οι εταιρείες νοικιάζουν ή δανείζουν εργαζόμενους, δηλ. ανθρώπινες

υποστάσεις οι οποίες για ένα κομμάτι ψωμί, στην κυριολεξία, γίνονται αντικείμενα δανεισμού ή ενοικίασης. Όπως ένα διαμέρισμα, ας πούμε, ή ένα δάνειο!

Πιστεύω ότι οι ελληνικές κυβερνήσεις προωθούν αυτές τις εργασιακές σχέσεις για δύο λόγους. Αφ' ενός για να ικανοποιήσουν τους εργοδότες, οι οποίοι φυσικά εξυπηρετούνται από αυτό το καθεστώς και αφ' ετέρου προκειμένου να εμφανίσουν πλασματική μείωση της ανεργίας.

Ένας μερικώς απασχολούμενος των 320 ευρώ μικτών δε θεωρείται άνεργος, άρα παύει να εγγράφεται στις σχετικές λίστες, άρα ο αριθμός των ανέργων μειώνεται. Χάριν της αύξησης του αριθμού των εξαθλιωμένων εργαζομένων.

Ποτέ οι ελαστικές μορφές απασχόλησης δεν απέδωσαν. Απλώς μοιράζουν τη φτώχεια και οι εργοδότες εκμεταλλεύονται την ανυπαρξία ελεγκτικού μηχανισμού και την απόγνωση των ανέργων.

Επίσης, τα επιδόματα ανεργίας είναι τα χαμηλότερα στην Ευρώπη, κινούνται κάτω από το 55% του βασικού ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη (311 ευρώ!!) και δίνονται το πολύ για 12 μήνες, με αποτέλεσμα να αποκλείονται από αυτά μετά τον πρώτο χρόνο ανεργίας τους οι μακράς διάρκειας άνεργοι (330.000 άτομα) (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ).

Πρότασή μου, είναι να δημιουργηθεί ένας λογαριασμός κοινωνικής αλληλεγγύης, που θα στηρίζει καθολικά με ελάχιστο εισόδημα αξιοπρεπούς διαβίωσης, όσους δε μπορούν να στοιχειοθετήσουν προϋποθέσεις συνταξιοδότησης καθώς και τους άνεργους μακράς διάρκειας.

Τα έσοδα αυτού του λογαριασμού θα πρέπει να προέρχονται από άμεση φορολόγηση των πιο πλούσιων στρωμάτων του πληθυσμού, από φορολογία της ακίνητης περιουσίας, από τις επιχειρήσεις έντασης κεφαλαίου και τεχνολογίας μέσω της φορολόγησης προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Επίσης υπήρχε μια αξιόλογη πρόταση, για ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, η οποία δεν φιλοδοξεί να εξαλείψει τη φτώχεια, αλλά απλώς να εγγυηθεί σε άτομα κάτω των 65 ετών ένα απόλυτο minimum διαβίωσης, συγκρίσιμο με την προστασία που παρέχει η σύνταξη ανασφάλιστων ηλικιωμένων. Η πρόταση αυτή στην Ελλάδα απορρίφθηκε, πριν μερικά χρόνια, αν και η πρόσφατη εμπειρία από την Πορτογαλία και την Ιταλία, δείχνει ότι είναι μια ιδέα ρεαλιστική, με μέτριο κόστος, ακόμη και σε χώρες όπως η δική μας (2004, Ματσαγγάνης Μ).

Η λειτουργία του παρέχει στήριξη και ελπίδα στους «φτωχότερους από τους φτωχούς»: σε όσους έχουν πάψει να περιμένουν οτιδήποτε από κυβέρνηση, κόμματα,

συνδικάτα, εργοδότες, με δυο λόγια, σε όσους έχουν χάσει την εμπιστοσύνη τους στο «σύστημα». Συνδυάζει χρηματική βοήθεια σε περίπτωση οξείας ανάγκης και ατομικά σχέδια κοινωνικής επανένταξης, που να δίνουν εφόδια στους δικαιούχους για να ξεφύγουν από τη φτώχεια και από την εξάρτηση από την πρόνοια.

Συγκλονιστική και χαρακτηριστική είναι η ανοιχτή επιστολή, 50 απολυμένων εργατών, της εταιρείας «Τρικολάν», την Μεγάλη Παρασκευή του 2005, (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ), προς την Ε.Ε. και το Ευρωκοινοβούλιο.

Στην επιστολή μεταξύ άλλων, τονίζεται: « Οι συνυπογράφωντες είμαστε μια ομάδα 50 ατόμων που έχουμε υποστεί ομαδικές καταγγελίες των συμβάσεων μας και απώλεια εργασίας (εργαζόμασταν στην Τρικολάν του ομίλου Κλωνατέξ). Κατοικούμε σε μια μικρή επαρχιακή πόλη, τη Νάουσα της Ημαθίας, με ποσοστά ανεργίας 50% στην περιοχή μας, όπου το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων φθίνει συνεχώς λόγω αποβιομηχάνισης, φθηνότερων αγορών εργατικού δυναμικού και έλλειψης προσφοράς εργασίας. Επί σειρά ετών στην πόλη μας η προσφορά εργασίας κάλυπτε τη ζήτηση της κλωστουφαντουργίας. Η αποβιομηχάνιση όμως έγινε με γοργούς ρυθμούς, χωρίς εναλλακτικές μεθόδους, χωρίς νέες προτάσεις επαγγελματικού προσανατολισμού και προγράμματα στήριξης στις μεταβατικές περιόδους, με αποτέλεσμα η ζήτηση εργασίας να μεγαλώνει και η προσφορά να είναι ανύπαρκτη. Εκτός από το πρόβλημα εργασίας μας, μετά από 20-30 χρόνια δουλειάς, αντιμετωπίζουμε και το πρόβλημα συνταξιοδότησης.

Παρ' όλες τις διαβουλεύσεις και τις υποσχέσεις από την πλευρά της κρατικής κοινωνικής προστασίας για προγράμματα μερικής απασχόλησης, προγράμματα συνταξιοδότησης, είμαστε στην δυσάρεστη θέση σήμερα, έξι μήνες μετά τις απολύσεις μας, τίποτε να μην έχει υλοποιηθεί, με αποτέλεσμα να ζούμε κάτω των ορίων της φτώχειας, να παραβιάζεται η ανθρώπινη αξιοπρέπειά μας και να οδηγούμαστε σε κοινωνικό αποκλεισμό.

Για τους λόγους αυτούς απευθυνόμαστε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ζητάμε τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Επιτροπής των Περιφερειών και της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την καλύτερη δυνατή λύση.

Ζητάμε τη συμβολή σας στα παρακάτω αιτήματα –προτάσεις, επισημαίνοντας πως σε καμία περίπτωση δεν ακυρώνουμε τους κρατικούς θεσμούς, αλλά όταν αυτοί ακυρώνουν εμάς, αγωνιζόμαστε να επιβιώσουμε.

Πρωταρχικό αίτημά μας είναι η άμεση τοποθέτησή μας σε εργασία με πλήρη απασχόληση και ασφαλιστική κάλυψη σε ιδιωτικές ή δημόσιες επιχειρήσεις, εντός

των ορίων του νομού μας. Αν επιτευχθεί το παρόν, απέχουμε από τα παρακάτω. Αν δεν επιτευχθεί, εμμένουμε και ζητάμε.

1. Καταγγελία των ομαδικών καταγγελιών των συμβάσεων μας κρίνοντάς τες αδικαιολόγητες.
2. Αναθεώρηση ή ειδική τροποποίηση του νόμου που ισχύει για την επιδότηση των ανέργων στη χώρα μας, κρίνοντάς τον ανεπαρκή και ολιγαρκή. Ανεπαρκή γιατί το ποσό της επιδότησης είναι 330 ευρώ κατ' άτομο με πρσαύξηση 30 ευρώ για κάθε προστατευόμενο μέλος και ολιγαρκή γιατί η διάρκειά του είναι ενός μόνο χρόνου. Πιστεύουμε πως το δίκαιο είναι η επιδότηση να διαρκεί για όλο το διάστημα της ανεργίας και αυτό το διάστημα να καλύπτεται ασφαλιστικά. Επί του συγκεκριμένου επιθυμούμε να λάβουμε απάντηση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για το αν επιίπτει το αίτημά μας στο Δίκαιο της Ένωσης.
3. Καταγγελία των κρατικών μηχανισμών κοινωνικής προστασίας για αργοπορία, γιατί δεν προσπάθησαν να πραγματοποιήσουν αυτά που υποσχέθηκαν και η μόνη προστασία που λάβαμε ήταν μια έκτακτη οικονομική ενίσχυση 1500 ευρώ κατ' άτομο.
4. Επιθυμούμε να εκπροσωπηθούμε μέσω εθελοντή ευρωβουλευτή με κοινωνική ευαισθησία με επερώτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τα: α) Πως μπορεί να διατηρήσει την αξιοπρέπεια του ο πολίτης που χάνει το δικαίωμα της εργασίας; β) Πως μπορεί να συντηρήσει τον εαυτό του και τα άτομα που εξαρτώνται από αυτόν; γ) Πως προστατεύεται ο πολίτης που χάνει τη δουλειά του; δ) Πως προστατεύεται ο θεσμός της οικογένειας; ε) Πως θα υπάρξει ευημερία των λαών, αν δεν υπάρξει ευημερία των πολιτών; Σε περίπτωση που δεν επέλθουν δίκαιες παρεμβάσεις για τη λύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε, ζητάμε την αρωγή και την οικονομική ενίσχυση της Ένωσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης σε προσωπικό επίπεδο. Κλείνοντας την επιστολή με πίστη στις αξίες και τις αρχές που διέπουν το Σύνταγμα της Ένωσης, με σεβασμό στο θεσμικό πλαίσιο, τα μέλη που το αποτελούν, τις αρμοδιότητες της ένωσης στα άρθρα 1-11 παρ.3, 1-12 παρ. 3, 1-15 παρ.2. Με την προσδοκία πως το Σύνταγμα της Ένωσης δεν είναι μια ακόμη ιδεολογική ουτοπία, αλλά έχει ισχύ και δύναμη εφαρμογής».

Συμπερασματικά θα ήθελα να αναφέρω, ότι για να φθάσουμε τη χώρα του Μισέλ Ροκάρ τη Γαλλία, η οποία εφήρμοσε τα καλύτερα και πιο αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας, απαιτούνται άλματα, με ταυτόχρονη αξιοποίηση ανθρώπινου κεφαλαίου και των εθνικών πόρων, για να έχουμε επιτέλους πραγματική σύγκλιση.

Στην Ελλάδα η πρόκληση της απασχόλησης είναι μεγάλη. Απαιτείται όχι απλά η παρακολούθηση των θετικών στόχων της Ε.Ε., απαιτούνται άλματα. Δεν αφορούν μόνο, ούτε κυρίως, τη μείωση της ανεργίας. Αφορούν την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και την εξέλιξη της οικονομίας σε οικονομία βασισμένη στο ανθρώπινο κεφάλαιο (skill based economy) που αξιοποιεί τους εθνικούς πόρους (πρωτογενή τομέα και περιβάλλον), διατηρεί σημαντική και διεθνώς ανταγωνιστική μεταποιητική δραστηριότητα και μπορεί να προσελκύει ξένες επενδύσεις. Αφορά δηλαδή τη δυνατότητα πραγματικής σύγκλισης, που προϋποθέτει αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και της παραγωγικότητας. Απαιτείται άλμα στην αύξηση της απασχόλησης, που να συμβαδίζει με τους υψηλότερους του μέσου όρου της Ε.Ε. ρυθμούς ανάπτυξης. Η αύξηση του ΑΕΠ χωρίς ανάλογη αύξηση της απασχόλησης (και η παρατηρούμενη υψηλή αύξηση της παραγωγικότητας) συνδέεται με τη διαρθρωτική μεταβολή της οικονομίας και της απασχόλησης: σταθερή μείωση του αγροτικού τομέα, στασιμότητα στη μεταποίηση και αργή αύξηση στις υπηρεσίες. Πιστεύω ότι παρά τις πολιτικές και τις οικονομικές συγκυρίες, οφείλει να συνδεθεί με ένα σχέδιο δεκαετίας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Σχηματικά μπορούμε να πούμε ότι η πραγματική σύγκλιση στην Ε.Ε. είναι συνάρτηση αφενός του ποσοστού απασχόλησης των νέων και των γυναικών και αφετέρου της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα και στον τομέα των υπηρεσιών έντασης γνώσης και τεχνολογίας.

Η αναπτυξιακή φυσιογνωμία της Ελλάδας στην επόμενη δεκαετία μπορεί να αξιοποιεί τα γεωοικονομικά χαρακτηριστικά της και τις ιδιαιτερότητες του ανθρώπινου κεφαλαίου της. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει λόγος η αγροτική απασχόληση από το 14,9% να φτάσει το μέσο όρο της Ε.Ε. (2001: 3,9%). Η αγροτική ανάπτυξη μπορεί να προσφέρει περισσότερες θέσεις εργασίας στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, η κατά 10% υστέρηση της απασχόλησης σε υπηρεσίες εντάσεως γνώσης, όπως και η 7,3% υστέρηση της απασχόλησης σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας δεν συνάδουν με την «υπερβάλλουσα ζήτηση» των νέων για εκπαίδευση, την εκτενή φοιτητική διασπορά για σπουδές και την επιστημονική διασπορά των Ελλήνων. Η ελληνική θέση θα έπρεπε να είναι υψηλότερα των μέσων όρων της Ε.Ε.

Το «παράδειγμα άσκησης πολιτικής» για την απασχόληση πρέπει να εκσυγχρονισθεί λύνοντας γόρδιους δεσμούς που αφορούν α) το «απορροφητικό» σύστημα συνεχούς εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, β) την σχέση της επίσημης εκπαίδευσης με την αναπτυξιακή δυναμική της χώρας, γ) την κατανομή του ανθρώπινου κεφαλαίου μεταξύ αφενός πρωτογενούς – δευτερογενούς τομέα αφετέρου τριτογενούς τομέα και δ) τη νέα επιχειρηματικότητα για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις που έχουν συμβολή στην δημιουργία απασχόλησης.

Αν δεν υπάρχουν νέοι, δεν θα υπάρχει και η καταραμένη ανεργία

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι στην Ελλάδα, είναι αυτό της επαγγελματικής αποκατάστασης. Η σημασία της είναι τεράστια, γιατί η δυνατότητα συντήρησης του εαυτού τους αλλά και η πλήρωση του αισθήματος δημιουργίας είναι αναγκαίες προϋποθέσεις για την ψυχοπνευματική ισορροπία του κάθε ατόμου και τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης προσωπικότητας. Σήμερα οι άνεργοι στη χώρα μας υπολογίζονται σε 550.000 από τους οποίους οι μισοί είναι νέοι.

Το Δημόσιο αδυνατεί να τους προσλάβει αφού είναι βαθιά ελλειμματικό και υπερπλήρες, ο ιδιωτικός τομέας όχι μόνο δε δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας αλλά αντίθετα διωκόμενος συρρικνούται και αυξάνεται η ανεργία. Καθημερινά διαβάζουμε στις εφημερίδες ή ακούμε από την τηλεόραση για επιχειρήσεις που μεταναστεύουν και το προσωπικό τους απολύεται. Κάποτε, όταν μάλιστα το πρόβλημα δεν ήταν τόσο οξύ, η ανεργία αντιμετωπιζόταν κυρίως με τη μετανάστευση και πρόσληψη στο Δημόσιο και δευτερευόντως με την απασχόληση στην ανθούσα τότε ελληνική ναυτιλία.

Μόνο από μια έντονη οικονομική ανάπτυξη, που περνά μέσα από ένα παραγωγικό και επεκτεινόμενο ιδιωτικό τομέα μπορεί να λυθεί το πρόβλημα. Και ακόμη ξεπερνώντας την ιστορική ανασφάλεια της Ελληνικής κοινωνίας, να πεισθούν οι νέοι μέσα από τα κατάλληλα κίνητρα και επιχορηγήσεις, να ξεφύγουν από την αναζήτηση μιας θέσης στο δημόσιο και να προσανατολιστούν στη δημιουργική ιδιωτική τους πρωτοβουλία.

Αλλά για να υπάρξει ουσιαστική οικονομική ανάπτυξη στη χώρα μας όπως και σε άλλες μικρές κι αναπτυσσόμενες χώρες, χρειάζεται πρωτίστως οικονομική αρωγή αλλά και παιδευτική από τα οικονομικά και πολιτιστικά αναπτυγμένα κράτη. Όχι μόνο για ανθρωπιστικούς λόγους έχουν χρέος οπωσδήποτε να βοηθούν τους φτωχούς (πλούσιος Βορράς – φτωχός Νότος) αλλά για αμοιβαίο όφελος. Και αυτό γιατί εκτός των άλλων, η αμοιβαία απόκλιση είναι πηγή έντασης, ανωμαλίας και συγκρούσεων, ο Νότος έχει ανάγκη από οικονομική βοήθεια. Δυστυχώς όμως, αντί βοήθειας δέχεται ισχυρά ραπίσματα, τα οποία κατατρέχουν την ισχνή οικονομία και την ανορθωτική προσπάθεια, όπως τουλάχιστον δείχνει στις μέρες μας η κόλαση του

φρικτού πολέμου στον Περσικό, ο εμφύλιος σπαραγμός στη Σιέρα Λεόνε της Ν. Αμερικής και το Κόσσοβο.

Τρία Εθνικά Σχέδια Δράσης για την απασχόληση, πέντε Νόμοι και δεκάδες αποφάσεις για την Ανεργία στην Ελλάδα. Τρία ΚΠΣ, από την Ε.Ε. με τρία (3) τρισεκατομμύρια δραχμές για το ανθρώπινο δυναμικό, αποδεικνύουν σήμερα την πολιτική αποτυχία και υποκρισία των κυβερνητικών πολιτικών, όταν η πραγματική ανεργία είναι περίπου 550.000 άτομα (Ε.Σ.Υ.Ε.).

Η απασχόληση δεν μεγάλωσε. Η ανεργία φούντωσε. Οι νέοι, οι γυναίκες και οι εργαζόμενοι, χωρίς δικαιώματα, νοιώθουν κάθε μέρα τη ζωή τους να την κυκλώνει η ανασφάλεια. Δεν φταίει η εργασία και η κοινωνική ασφάλιση για την ανεργία. Δώσανε μάχες οι εργαζόμενοι για τα δικαιώματά τους, για να μην είναι άψυχο αντικείμενο στα χέρια κανενός κράτους και κανενός εργοδότη. Ό, τι κατακτήθηκε ως περιεχόμενο της κοινωνικής δημοκρατίας, με αγώνες δεκαετιών και αιώνων, σήμερα φαλκιδεύεται.

Παγιδεύεται η οικονομία αλλά και οι επιχειρήσεις στη λογική του χαμηλού κόστους, απομακρύνοντας όλο και περισσότερο την αναγκαία προοπτική του εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων και της αναβάθμισης της ποιότητας της επιχειρηματικότητας στη χώρα μας.

Παγιδεύονται οι νέοι σε μια προσωρινή με ημερομηνία λήξης εργασία, χωρίς ασφαλιστικά δικαιώματα. Οι νέοι δεν είναι πολίτες μειωμένων προσδοκιών, ούτε μειωμένων δικαιωμάτων. Το μέλλον της νεολαίας δεν μπορεί να είναι η επιστροφή στον εργασιακό μεσαίωνα, όπου η εργασία ήταν φτηνή, όπου ο εργαζόμενος δεν είχε ανθρώπινη ύπαρξη και όπου τα πάντα τα ρύθμιζε η αυθαιρεσία του εργοδότη, η αυθαιρεσία του κράτους και η αναλγησία της αγοράς.

Οι νέοι είναι δύναμη αμφισβήτησης, διεκδικούν το διαφορετικό, δεν υπηρετούν το κατεστημένο. Οι νέοι είναι δύναμη κοινωνικής πρωτοπορίας και εκδημοκρατισμού, δεν είναι επαίτες καμιάς κρατικής φιλανθρωπίας, ούτε υπήκοοι καμιάς εξουσίας. Σε όλες τις χώρες της Ευρώπης και στην Ελλάδα, οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές, η θεσμοθέτηση των νόμων της αγοράς και του ανταγωνισμού λιανίζει τις νεότερες γενιές, με την ανεργία, τους αποκλεισμούς, τις άνισες ευκαιρίες εκπαίδευσης και απασχόλησης, την περιορισμένη κοινωνική στήριξη.

Η τρομακτική έκρηξη του ποσοστού της ανεργίας των νέων σε συνδυασμό με την ελαστικοποίηση της εργασίας, δημιουργούν μια πρωτοφανή αίσθηση ανασφάλειας και αβεβαιότητας στους νέους που αναγνωρίζουν τον εαυτό τους σε μια διελκυστίνδα μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας στο παραγωγικό, το πολιτικό και το κοινωνικό γίνεσθαι.

Οι νέοι, όμως, ξαναγυρνάνε σε κινήματα διεκδίκησης δίνοντας το στίγμα τους με την ορμή και τον ριζοσπαστισμό που τους διακρίνει στους δρόμους του Σιάτλ, της Πράγας, του Γκέτεμποργκ, της Γένοβα, του Πόρτο Αλέγκρε, της Βομβάης (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ).

Η εποχή της αδιαφιλονίκητης ηγεμονίας του νεοφιλελευθερισμού φαίνεται ότι έχει παρέλθει τουλάχιστον όσον αφορά το επίπεδο των ιδεών, αφού ό,τι μέχρι την έκρηξη των κινημάτων φάνταζε παράλογο, όπως π.χ. η πιθανότητα διεκδίκησης μιας άλλης κοινωνίας, σήμερα αρχίζει να φαίνεται ως λογικό.

Οι αλλαγές στην αγορά εργασίας, υποχρεώνουν τους αρμόδιους θεσμικούς φορείς (σχολείο, πολιτεία και οικογένεια) να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο τους. Το νέο εργασιακό τοπίο μοιάζει σαν άγνωστη γή (terra incognita) σε σχέση με τις παραδοσιακές αντιλήψεις της κοινωνίας και οι νέοι μοιάζουν σαν να ισορροπούν σε τετωμένο σχοινί στην προσπάθειά τους να εναρμονιστούν με τις σημερινές ανάγκες της αγοράς και τις αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις, αλλά και ταυτόχρονα να διασφαλίσουν μια σταθερή και σίγουρη δουλειά για το μέλλον.

Οι μεταβολές που επήλθαν στην παραγωγή ήταν ραγδαίες και δημιούργησαν τις ανάγκες για καινούριες εξειδικεύσεις και επαγγέλματα.

Η εξειδίκευση θα βοηθήσει να ξεπεραστεί η κρίση που μαστίζει ορισμένα από τα παραδοσιακά «καλά επαγγέλματα». Σήμερα παρά την ανεργία, έχουμε θέσεις εργασίας λόγω ελλείψεων σε συγκεκριμένες ειδικότητες. Μεγάλο ποσοστό απορρόφησης στην αγορά εργασίας, έχουν τα τμήματα των Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι., που παρέχουν σπουδές στον τομέα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών (Μηχανικοί Η/Υ, Ηλεκτρολόγοι, Ηλεκτρονικοί, κ.λ.π.), στον τομέα της Οικονομίας, της Διοίκησης, των Τραπεζών, των Ασφαλειών και των Παραϊατρικών σπουδών.

Αυτοί που βρίσκονται σε δυσχερέστερη θέση, μεταξύ των ανέργων, είναι οι πτυχιούχοι θεωρητικών και θετικών επιστημών (φιλόλογοι, ιστορικοί, γυμναστές, θεολόγοι, κοινωνιολόγοι, μαθηματικοί, φυσικοί, γαλλικής – ιταλικής και γερμανικής Φιλολογίας). Ο ένας στους τέσσερις είναι άνεργος πάνω από 18 μήνες, οι μισοί απασχολούνται σε εργασίες εντελώς άσχετες με την επιστήμη τους (υπάλληλοι και

ταμίες Σούπερ Μάρκετ, αποθηκάριοι, υπάλληλοι καταστημάτων ένδυσης και υπόδησης, οδηγοί ταξί, διανομείς πίτσας, γκαρσόνια και λοιπά τουριστικής φύσεως επαγγέλματα, κ.λ.π.) και ο ένας στους τέσσερις υποαπασχολούνται (part time) σε δουλειές «σχετικές» (φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα).

Άνεργοι ή υποαπασχολούμενοι είναι σήμερα οι περισσότεροι νέοι πτυχιούχοι δημοσιογράφοι, ενώ στο ταμείο ανεργίας θα βρεθούν και φέτος περίπου 10.000 γιατροί, φαρμακοποιοί, οδοντίατροι και δικηγόροι (ΒΗΜΑ). Και το 2005 φαίνεται ότι δε θα είναι καλή χρονιά για τους νέους πτυχιούχους των άλλοτε «κραταιών» και «καλών» επαγγελμάτων, καθώς η λάμψη που υποσχόταν στο παρελθόν μπορεί εύκολα να αντικατασταθεί από μια θέση στην ουρά των αιτούντων για εργασία. Συνολικά 25.000 γιατροί, δικηγόροι και δημοσιογράφοι είναι σήμερα άνεργοι, υποαπασχολούνται ή ετεροαπασχολούνται, ενώ το βασικότερο πρόβλημα όσων ήδη εργάζονται είναι η επαγγελματική ανασφάλεια και οι χαμηλές αμοιβές.

Την όξυνση που εμφανίζει το πρόβλημα της ανεργίας στους Πτυχιούχους των Πανεπιστημίων και ΤΕΙ απεικονίζει η δραματική στροφή νέων κατηγοριών αυτών στις Ένοπλες δυνάμεις για επαγγελματική αποκατάσταση, ακόμα και ως απλοί οπλίτες και ως συνοριοφύλακες.

Άλλοι έχουν ντοκτορά και προσλαμβάνονται με το Απολυτήριο Λυκείου στο διαγωνισμό της Εθνικής Τράπεζας. (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ)

Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών είναι στην πλειονότητά τους οι υποψήφιοι του διαγωνισμού της Εθνικής Τράπεζας, που ήταν για απόφοιτους Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στο διαγωνισμό μέσω ΑΣΕΠ είχαν υποβληθεί 11.000 αιτήσεις για την κάλυψη 452 θέσεων. 4 στους 10 που θα προσληφθούν θα είναι Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών.

Η ύπαρξη δεκάδων χιλιάδων νέων με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (ΑΕΙ – ΤΕΙ) στους καταλόγους των ανέργων, ενισχύει μια ακόμη μυθική ανάγνωση της πραγματικότητας: ότι δήθεν για την ανεργία φταίει η μόρφωση. Μετατίθεται και μετακυλιέται έτσι ανεπαίσθητα και παραπλανητικά το πρόβλημα της ανεργίας από τις δομές ενός συστήματος, για το οποίο η παραγωγή και η αναπαραγωγή εφεδρικού στρατού ανέργων είναι χρυσοφόρα επένδυση, στις πλάτες των ίδιων των νέων ανέργων που έκαναν το «λάθος» να σπουδάσουν φιλολογία, μαθηματικά, ιατρική, αρχιτεκτονική, νομικά, βιολογία, κ.λ.π. Αν όμως ανοίξουμε ένα παράθυρο στην πραγματικότητα, θα δούμε ότι: Έχουμε άθλιο επίπεδο υγείας, νοσοκομεία της ουράς και του ράντσου, αλλά υπάρχουν νέοι άνεργοι γιατροί. Χιλιάδες παιδιά βρίσκονται

έξω από το σχολείο, θερίζει ο λειτουργικός αναλφαβητισμός, αλλά επιμένουμε στις τάξεις των 30 μαθητών, ενώ χιλιάδες νέοι άνεργοι εκπαιδευτικοί «σαπίζουν» στα λιμάνια της ανεργίας.

Πολλοί νέοι δώσανε επίσης εξετάσεις, τον Απρίλιο του 2005, στο Διαγωνισμό του ΑΣΕΠ. Πολλοί από αυτούς έχουν κάνει ένα σωρό δουλειές, κανονικές και του «ποδαριού», έχουν εργαστεί στην ιδιωτική εκπαίδευση, έχουν δώσει πολλές φορές εξετάσεις, όχι στα επίσημα εξεταστικά κέντρα, αλλά στο άγριο μέτωπο της επιβίωσης, όμως λίγοι θα κριθούν άξιοι για μια μόνιμη θέση εργασίας.

Οι άνθρωποι αυτοί δεν είναι δημοσιολάγνοι και επίδοξοι αργόμισθοι. Το παλιομοδίτικο «δικαίωμα στην εργασία» έχει γίνει δικαίωμα στον ανταγωνισμό, δικαίωμα συμμετοχής στο εργασιακό Λόττο, ενώ η δια βίου εκπαίδευση μετατρέπεται σε δια βίου εξέταση. Οι νέοι αυτοί είναι διεκδικητές μιας θέσης σε λίστα επιτυχόντων, σε μια λίστα ομήρων και επιζώντων με ερωτηματικό, σε μια λίστα θαμπών υποσχέσεων (ακόμα κι αν η βαθμολογία τους περάσει τη βάση, ο διορισμός τους δε θα είναι αναπόφευκτος, αφού πολλοί θα παραμείνουν στο «stand by», στους πίνακες των επιτυχόντων αδιόριστων).

Χιλιάδες νέοι γυρεύουν να γίνουν σαν τους Καρυωτακικούς υπαλλήλους («όλοι λιώνουν και τελειώνουν σα στήλες δυο – δυο στα γραφεία ...»), όχι γιατί ερωτεύθηκαν το δημόσιο, αλλά γιατί τους έχει κάψει η ελεύθερη αγορά εργασίας και με καμένα όνειρα, ζηλεύουν τους «καημένους» του Μεσοπολέμου.

Μόνο που αυτό δεν είναι τα νιάτα, αλλά τα γηρατειά του κόσμου ...

Αυτή η γενιά ξεκίνησε με όνειρα και φιλοδοξίες για τη ζωή που τις έχτισε σε ατελείωτες ώρες μελέτης και ξενυχτιού. Πίστεψε ότι η επαγγελματική και κοινωνική καταξίωση σήμερα περνά μέσα από τη γνώση ενώ παλιότερα αυτή καθορίζονταν από την καταγωγή, τους τίτλους ευγενείας και τη μεγάλη ακίνητη περιουσία. Αλίμονο όμως.

Μετά το πέρας των σπουδών οι νέοι ήλθαν – και εξακολουθούν να έρχονται ολοένα και περισσότερο – αντιμέτωποι με τη σκληρή πραγματικότητα. Κλειστές πόρτες παντού, επισκέψεις σε πολιτικά γραφεία για εξεύρεση εργασίας, αδιαφορία και κοροϊδία από όλους. Μπήκαν στην αναμονή της αναζήτησης δουλειάς. Μια αξιοπρεπή δουλειά, κοντά στο αντικείμενο των σπουδών τους για να μπορέσουν να προσφέρουν τις καινούριες γνώσεις και το μεράκι τους στην κοινωνία.

Απογοητεύεται κι αρχίζει να ψάχνει. Κοιτάζει τις μικρές αγγελίες, ρωτάει δεξιά κι αριστερά, ψάχνει να βρει οτιδήποτε να κάνει. Η δουλειά δεν είναι ντροπή. Ντροπή είναι να ζητάς από τους γονείς σου χαρτζιλίκι για τα καθημερινά μικροέξοδα.

Τον κυριεύουν αισθήματα αποστροφής και οργής για την κοινωνία που του συμπεριφέρθηκε σαν να ήταν ξοφλημένος και τον έβαλε στο περιθώριο. Πώς να βρει τη χαρά της δημιουργίας όταν κάνει κάτι που αν δε μισεί, σίγουρα δε θέλει και που δεν ικανοποιεί τα όνειρα και τους προσωπικούς στόχους του;

Και το κυριότερο: γιατί να γίνεται τόση σπατάλη σε ανθρώπινο δυναμικό, σε τόσα χρήματα που ξοδεύονται για τις σπουδές, σε χιλιάδες χαμένες εργατοώρες διαβάσματος και αγωνίας; Για να τελειώσουν το πανεπιστήμιο και να γίνουν «μορφωμένα γκαρσόνια»;

Σήμερα αυτό που κυριαρχεί στη λεγόμενη «κοινωνία της πληροφορίας» είναι οι μεγάλες και ταχύτατες αλλαγές στην τεχνολογία που με τη σειρά τους επιφέρουν μεγάλες ανατροπές στην οικονομία και γενικότερα στο σχεδιασμό των κοινωνιών.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στο χώρο της εκπαίδευσης. Η γνώση αυξάνεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς με αποτέλεσμα ό,τι μαθαίνουμε σήμερα να μην είναι αρκετό ή και να καταντάει άχρηστο αφότου περάσουν μερικά χρόνια. Η εξέλιξη στην πληροφορική και τη βιοτεχνολογία ανοίγει νέους πολυδαίδαλους κι άγνωστους δρόμους που περιμένουν να εξερευνηθούν. Κι αυτό μπορούν να το κάνουν μόνο οι νέοι που είναι «μυημένοι» στις νέες τεχνολογίες.

Οι θέσεις εργασίας, στις ανεπτυγμένες τεχνολογικά χώρες, στον τομέα των υπηρεσιών όπως πληροφορική, τηλεπικοινωνίες και χρηματοοικονομικά συνεχώς αυξάνονται, ενώ στον πρωτογενή και βιομηχανικό τομέα μειώνονται.

Παρατηρείται το οξύμωρο φαινόμενο από τη μία πλευρά να υπάρχει υπερπληθώρα πτυχιούχων σε παραδοσιακά κατά βάση επαγγέλματα και από την άλλη να υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας που απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις τις οποίες όμως κανείς δεν έχει.

Οι εταιρείες για να μειώσουν το κόστος παραγωγής και την τελική τιμή του προϊόντος «μετακομίζουν» στις χώρες της Βαλκανικής όπου τα ημερομίσθια είναι πολύ χαμηλά.

Μπροστά σ' αυτή την «κινούμενη άμμο» των εξελίξεων τα πανεπιστήμια μπορούν να βρεθούν στην πρωτοπορία αντί να «παράγουν» άνεργους και απόκληρους. Με ένα ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών, με τον απαραίτητο αριθμό φοιτητών που είναι σε θέση να τους εκπαιδεύσει, με τμήματα διαρκούς επιμόρφωσης,

με οργανωμένα ερευνητικά κέντρα που θα «πιάνουν τον παλμό» της αγοράς και θα προετοιμάζουν κατάλληλα τους νέους για να καλύψουν τις νέες ανάγκες που διαρκώς προκύπτουν και με τη συνεργασία άλλων ινστιτούτων, μπορούν να δώσουν και διέξοδο στο πρόβλημα της ανεργίας και να ικανοποιήσουν βασικές και καινούριες ανάγκες.

Για να γίνουν όλα αυτά χρειάζεται γενναία χρηματοδότηση και συνεργασία με τον κόσμο των επιχειρήσεων με όρους και προϋποθέσεις ώστε να μην πλήττεται η ομαδική ελευθερία των πανεπιστημίων.

Θα πρέπει να υπάρξει η απαραίτητη βούληση από το κράτος γι' αυτές τις τομές που θα ταράζουν τα «λιμνάζοντα νερά» της ανώτατης εκπαίδευσης και θα αντιμετωπίσουν τη μάστιγα της ανεργίας.

Η ανάγκη να γίνει κάτι αποτελεί κοινή διατύπωση αλλά δυστυχώς δε γίνεται τίποτα και η πατρίδα εξακολουθεί να πληγώνει τα παιδιά της και να τα αναγκάζει να αναζητούν την τύχη τους εκτός συνόρων για να αποδείξουν ό,τι αξίζουν.

Αυτή η σύγχρονη ανθρωπιστική τραγωδία με θύματα τον «ανθό» της νεολαίας συνεχίζεται ανοίγοντας ολοένα και περισσότερες πληγές στο κοινωνικό σώμα.

Και προς το παρόν οι πρωταγωνιστές της τραγωδίας, οι νέοι συνεχίζουν να υπομένουν βουβά κι αξιοπρεπώς τον πόνο τους μέχρι ωσότου αποφασίσουν τη δική τους «επανάσταση»...

Αν δεν υπάρχουν νέοι, δεν θα υπάρχει και η καταραμένη η ανεργία...

Θέλω να αναφέρω και ένα χαρακτηριστικό γεγονός που συμβαίνει στην σημερινή Αγγλία, αλλά σε λίγα χρόνια θα έρθει και στην Ελλάδα, αν δεν συμβαίνει ήδη (2002, Ταγκίφ Ρ.). Είναι νέοι, άνεργοι και μάλλον αδιάφοροι για το τι θα ξημερώσει αύριο.

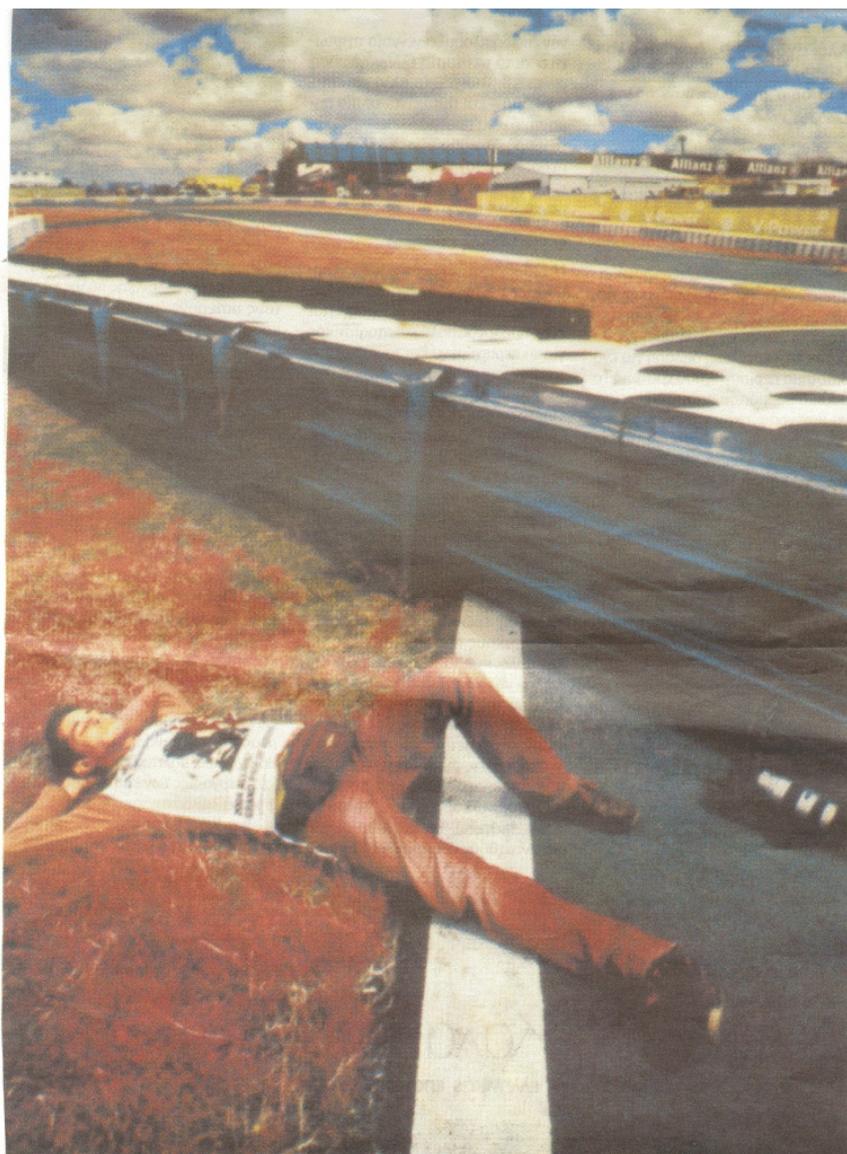
Ανέρχονται σε 1,1 εκατομμύριο και κατηγορούνται για πολλά από τα δεινά της βρετανικής κοινωνίας. Δεκάδες επιστήμονες και σχεδιαστές πολιτικής σε κυβερνητικά γραφεία, πανεπιστήμια και ινστιτούτα μελετών, μετρούν παρακολουθούν και αγωνιούν. Τι θα γίνει με τους «Neet»; Με τον όρο αυτό περιγράφεται μια ολόκληρη κατηγορία νέων ανθρώπων, 16-24 ετών, που ζουν στα όρια της κοινωνίας επιβιώνοντας μόνο χάρη σε κρατικά επιδόματα.

Είναι το ακρωνύμιο της φράσης «Not in education, employment or training» (Neet), που σημαίνει ότι κάποιος δε σπουδάζει, δεν εργάζεται, ούτε βρίσκεται σε επαγγελματική εκπαίδευση.

Καλύπτει ευρεία γκάμα περιπτώσεων, από ανθρώπους που έχασαν κάποια στιγμή τον προσανατολισμό τους στη ζωή μέχρι καθαρά αντικοινωνικά άτομα χωρίς διάθεση ένταξης και προσφοράς στο σύνολο.

Το κοινό τους στοιχείο είναι ότι δεν κάνουν τίποτε το παραγωγικό και κοστίζουν εκατομμύρια στον φορολογούμενο πολίτη. Το ανησυχητικό είναι ότι πολύ συχνά δε μιλάμε για μεμονωμένα άτομα, αλλά για ολόκληρες οικογένειες με μικρά παιδιά.

Το θέμα είναι τόσο σοβαρό ώστε, αν και για λόγους πολιτικής ορθότητας (αποφυγή κοινωνικού στιγματισμού) οι «Neet» δεν έχουν δημοσίως αναγνωριστεί ως ξεχωριστή κοινωνική ομάδα [Οι κοινωνιολόγοι τους κατατάσσουν σε μια νέα κατηγορία ανέργων τους scoraggiati (απελπισμένους), οι οποίοι δεν ψάχνουν πλέον για δουλειά], πολλές κυβερνητικές πολιτικές στοχεύουν πλέον ευθέως στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούν. Η κυβέρνηση Μπλερ έχει θέσει στόχο τη μείωση του πληθυσμού τους κατά 20% μέχρι το 2010, κυρίως με παροχή κινήτρων για παραμονή στο σχολείο, επαγγελματική εκπαίδευση και έστω μερική απασχόληση. Οι ΗΠΑ «αντιμετώπισαν» το πρόβλημα, κλείνοντας 2.000.000 ανθρώπους στη φυλακή. Η Βρετανία πρέπει να βρει έναν καλύτερο τρόπο.

Σκέψεις και προτάσεις

Η παραγωγική δομή της χώρας μας αποδιαρθρώνεται κάθε χρόνο και περισσότερο μετά την ένταξη της στην ΕΟΚ/ΕΕ και η οποία σηματοδότησε την πλήρη ένταξη της στη διεθνοποιημένη οικονομία. Δεν αλλάζει στο παραμικρό τα μέτρα που έχει στη διάθεση της η πολιτική και οικονομική ελίτ για ν' αντιμετωπίσει τη μακροχρόνια κρίση που φανερώνει η συνεχής επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου και των δημόσιων ελλειμμάτων.

Εφόσον ο τελικός στόχος στη σημερινή διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς είναι μια εξωστρεφής «ανάπτυξη», που στηρίζεται στην εξωτερική αντί για την εσωτερική αγορά, τόσο οι ενδιάμεσοι στόχοι όσο και τα μέσα για την επίτευξή τους

είναι επίσης δεδομένα. Οι ενδιαμέσοι στόχοι αφορούν τη βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας, η οποία είναι απαραίτητη ακόμη και για την επιβίωση μέσα στον ανελέητο διεθνή ανταγωνισμό. Δεδομένου όμως ότι η βελτίωση αυτή, στην οικονομία της αγοράς, εξαρτάται καθοριστικά από τις επενδυτικές αποφάσεις των ιδιωτικών επιχειρήσεων – εφόσον ο οικονομικός ρόλος του δημόσιου τομέα περιορίζεται πια στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την προώθηση του ιδιωτικού – τα μέσα είναι επίσης προκαθορισμένα. Είναι τα μέσα που βλέπουμε όλα αυτά τα χρόνια να εφαρμόζονται από τα κόμματα εξουσίας στην Ελλάδα (αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο), δηλαδή:

- Η συρρίκνωση του δημόσιου τομέα μέσω των μαζικών ιδιωτικοποιήσεων και της δραστηκής μείωσης των δημοσίων επενδύσεων.
- Η συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους (όταν υπάρχει) ή η μη ανάπτυξή του (όταν είναι υποτυπώδης – ελληνική περίπτωση) και η παράλληλη αύξηση των έμμεσων φόρων που πλήττουν κυρίως τα κατώτερα στρώματα (αυξήσεις ΦΠΑ, καταναλωτικών φόρων κλπ), με την Ελλάδα να κατέχει ήδη το τρίτο υψηλότερο ποσοστό έμμεσης φορολογίας και το χαμηλότερο ποσοστό άμεσης φορολογίας στην Ε.Ε.
- Η παραπέρα μείωση του φορολογικού βάρους των ιδιωτικών επιχειρήσεων (μείωση κατά 40% της φορολογίας των πλοίων, σταδιακή μείωση κατά 10 μονάδες του φορολογικού συντελεστή των κερδών επιχειρήσεων, κλπ) και
- Ο δραστηκός περιορισμός της «προοδευτικότητας» του φόρου εισοδήματος (που ωφελεί τα προνομιούχα στρώματα) μέσω της μείωσης των ανώτατων φορολογικών συντελεστών, η οποία σε πολλές χώρες φτάνει τις 20 μονάδες.

Όμως στην Ελλάδα η ιστορική διόγκωση του δημόσιου τομέα δεν οφειλόταν στη συνεχή εξάπλωση του κοινωνικού κράτους, όπως στις χώρες του κέντρου, αλλά στην ανικανότητα του ιδιωτικού τομέα να δημιουργήσει μια ανταγωνιστική παραγωγική δομή με υψηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα, όπως στις άλλες χώρες της περιφέρειας. Αυτό άλλωστε έμμεσα παραδέχεται και μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδος, όταν παρατηρεί ότι «η μη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ελλάδα αντανάκλούσε το χαμηλό ποσοστό των επενδύσεων: κατά την περίοδο 1980-1994 η μέση ετήσια αύξηση των επενδύσεων στην Ελλάδα ήταν -2,2%». Το αποτέλεσμα ήταν η επέκταση του δημόσιου τομέα, ο οποίος λειτουργούσε ως ασφαλιστική δικλίδα για την απορρόφηση της συνακόλουθης ανεργίας.

Η ενσωμάτωση όμως της χώρας στη διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς σηματοδότησε την κατάρρευση της βιομηχανίας της, καθώς και της μη ανταγωνιστικής γεωργίας της. Στη σημερινή, επομένως, απόπειρα ανάπτυξης που θεμελιώνεται στην εξωστρέφεια, η μόνη διέξοδος για τις ελίτ μας είναι η μαζική επέκταση των ξένων επενδύσεων, κατά το ιρλανδικό πρότυπο που θαυμάζουν. Φυσικά, το γεγονός ότι σήμερα η Ιρλανδία είναι η δεύτερη πιο άνιση χώρα στη Δύση μετά τις ΗΠΑ, ενώ η φτώχεια καλπάζει, δεν είναι θέμα που τις απασχολεί. Όμως, οι επενδύσεις αυτές στην Ελλάδα έχουν ουσιαστικά εξαφανιστεί, εκτός από τις εξαγορές των ολίγων βιώσιμων ελληνικών επιχειρήσεων (π.χ. Ναυπηγεία Σκαραμαγκά, Παπαστράτος), ενώ παρατηρείται και μετατόπιση ξένου και ντόπιου κεφαλαίου από την Ελλάδα προς τους γειτονικούς επενδυτικούς «παραδείσους» του πάμφθηνου εργατικού κόστους (Palco κλπ). Ο μόνος τομέας όπου ευδοκούν οι ξένες επενδύσεις (πέρα από τις κερδοσκοπικές) είναι αυτός του λιανεμπορίου, όπου η (βασικά καταναλωτική) Ελλάδα αποτελεί έναν από τους κύριους προορισμούς των μεγάλων αλυσίδων. Πράγμα, βέβαια, καθόλου περίεργο, αφού συνεχώς διευρύνεται ο αριθμός και των ελληνικών επιχειρήσεων που στρέφονται από τις εξαγωγές στις εισαγωγές, προκειμένου να αυξήσουν το περιθώριο κέρδους.

Το αποτέλεσμα είναι η εκρηκτική διόγκωση της ανεργίας. Δεν είναι λοιπόν περίεργο, ότι τώρα η κυβέρνηση, η οποία έχει εναποθέσει όλες τις ελπίδες της στις ξένες επενδύσεις, μελετά τη μηδενική φορολόγησή τους, ενώ ταυτόχρονα αυξάνει τα φορολογικά βάρη των κατώτερων στρωμάτων!

Η απώτερη αιτία της σημερινής κρίσης που καλούνται και πάλι να πληρώσουν οι μη προνομιούχοι της οικονομίας της αγοράς, δεν είναι ούτε η «δημιουργική λογιστική» των σοσιαφιλελεύθερων, που εξανάγκασαν τους διαδόχους τους – μέσω τις ευρωπαϊκής ελίτ στην Ε.Ε. – στην περιβόητη απογραφή, ούτε καν τα σχεδόν 15 δισ. ευρώ που σπαταλήθηκαν για τους Ολυμπιακούς.

Η αιτία είναι η σαθρή οικονομική δομή, που δημιούργησε η μεταπολεμική οικονομική «ανάπτυξη», η οποία αποσαθρώθηκε ακόμη περισσότερο με την ένταξή μας στην Ε.Ε. και θα οδηγεί σε αλληπάλληλες κρίσεις διαρθρωτικού και όχι συγκυριακού χαρακτήρα.

Μία πρόταση μου, ρεαλιστική, για την αντιμετώπιση της ανεργίας.

Κατ' αρχάς απαιτείται συνδυασμός κατάλληλης ενημέρωσης των πολιτών από την πολιτεία και μείωσης του φόρου επί του εισοδήματος από προσωπική εργασία. Η μείωση αυτού του φόρου θα εξουδετερώσει τις αρνητικές επιπτώσεις της αύξησης των έμμεσων φόρων, δεδομένου ότι θα ενισχύσει το διαθέσιμο εισόδημα, τη ζήτηση και την παραγωγή. Ταυτόχρονα, η μείωση αυτή θα αποδυναμώσει τις αντιδράσεις των εργαζομένων για μισθολογικές αυξήσεις εξαιτίας αύξησης των τιμών.

Θα πρέπει να καταλάβουν οι πολίτες, ότι ο ασφαλέστερος τρόπος για τη βελτίωση των οικονομικών του κράτους είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων μειώνοντας το κόστος παραγωγής. Κύριο στοιχείο του κόστους παραγωγής είναι το εργατικό κόστος του οποίου το 35% οφείλεται στο φόρο μισθών – ημερομισθίων και στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Σύμφωνα με πρόσφατη Έκθεση του ΟΟΣΑ, το αντίστοιχο ποσοστό στην Ιρλανδία είναι 9%.

Άρα η μείωση του φόρου επί των μισθών – ημερομισθίων θα μειώσει το κόστος παραγωγής και αυτό θα είναι πιο αποτελεσματικό εάν συνδυαστεί με μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Η μείωση αυτών των εισφορών μπορεί να επιτευχθεί με την απελευθέρωση της ασφάλισης των εργαζομένων, ώστε ο κάθε εργαζόμενος να ασφαρίζεται σε όποιο φορέα επιθυμεί, δημόσιο ή ιδιωτικό.

Και μια άλλη πρότασή μου.

Από ιστορική άποψη η ιδέα της μείωσης του χρόνου εργασίας ανήκει στην Αριστερά. Η εργοδοσία ποτέ δεν την αποδέχτηκε απόλυτα, ενώ αντίθετα, αποτέλεσε μία από τις βασικές διεκδικήσεις του εργατικού κινήματος για παραπάνω από έναν αιώνα.

Η γέννηση αυτής της ιδέας εμπνέεται από μακρόχρονη παράδοση.

Η μείωση του χρόνου εργασίας θα πρέπει να γίνει με τη διατήρηση του μεγαλύτερου μέρους των μισθών.

Η ανεργία, η ευκαιριακή απασχόληση και η περιθωριοποίηση, στις ΗΠΑ, στην Ιαπωνία και την Ευρώπη, αποτελεί κοινωνικό δράμα που δεν μπορεί να αποδοθεί με όρους εθνικής λογιστικής, προκαλεί τεράστια εξασθένηση του δυναμισμού της ζήτησης, εκθέτοντας σε κίνδυνο την οικονομική μεγέθυνση στο μέλλον.

Αν κατορθώσουμε να αποφύγουμε εγκαίρως τη γενικευμένη κοινωνική βία, η ευτυχία των απογόνων μας θα εξαρτάται στο μέλλον πολύ περισσότερο από τη χαρά που προσφέρουν οι σχέσεις, ο πολιτισμός και η συμμετοχή στα κοινά. Τα έσοδά τους δε θα εξαρτώνται αποκλειστικά και μόνο από την παραγωγική τους εργασία. Η κοινωνική τους προστασία δε θα εξαρτάται καθόλου από την εργασία τους. Η ζωή τους θα οικοδομείται πάνω στις αξίες της υπευθυνότητας, της αλληλεγγύης και της συντροφικότητας, άσχετα με το ύψος των αποδοχών τους.

Το μέλλον που ανοίγεται μπροστά μας προϋποθέτει τη σταδιακή απελευθέρωση από την παντοδυναμία των «εμπορευματικών» αξιών. Στόχος μας είναι να επινοήσουμε μια κοινωνία, προτείνοντας ιδέες στο ύψος της πρόκλησης.

Η ιστορία έχει κι αυτή τους παραλογισμούς και τις τραγικές της ειρωνείες: Η παραγωγή αυξάνεται, ενώ ταυτόχρονα απαιτείται λιγότερη ανθρώπινη εργασία. Χρειαζόμαστε πάντα τον πλούτο που παράγει το σύστημα και επιθυμούμε την αύξησή του.

Δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η εξέλιξη, που επιβάλλεται εκ των πραγμάτων, αντιστοιχεί σε μεγάλο βαθμό στις θεμελιώδεις ιδέες του διεθνούς σοσιαλιστικού κινήματος.

Από τη γέννησή του, το σοσιαλιστικό κίνημα διακήρυσσε ότι η μηχανή καταργεί τον ανθρώπινο πόνο και ο ελεύθερος χρόνος αποτελούσε βασική διεκδίκηση του κόσμου της εργασίας.

Όταν, στην καμπή του αιώνα, ο Πόλ Λαφάργκ (γαμπρός του Καρόλου Μάρξ) υποστήριζε «Το δικαίωμα στην τεμπελιά» (1987), διατύπωνε με προκλητικό τρόπο μια βασική ιδέα: «Η αξιοπρέπεια και η ευτυχία δεν έχουν σχέση με το εμπόριο του χρήματος και την παραγωγική εργασία». Σε αυτή την ιδέα έγκειται το σοσιαλιστικό σχέδιο για τον κόσμο.

«Δουλεύετε, δουλεύετε προλετάριοι για να αυξάνετε τον κοινωνικό πλούτο και την ατομική σας αθλιότητα, δουλεύετε, δουλεύετε, ώστε όσο φτωχαίνετε τόσο περισσότερους λόγους να έχετε για να δουλεύετε και να εξαθλιώνεστε. Αυτός είναι ο αμείλικτος νόμος της καπιταλιστικής παραγωγής. Πρέπει να πειστείτε να μη δουλεύετε παρά μόνο τρεις ώρες την ημέρα, κι όλες τις άλλες ώρες να τεμπελιάζετε και να γλεντοκοπάτε» παρότρυνε ο Πόλ Λαφάργκ.

Το βασικότερο αποτέλεσμα του κοινωνικού αποκλεισμού από την εργασία είναι η απώλεια της ταυτότητας. Οι άνεργοι δε διαθέτουν ούτε σταθερό εισόδημα, ούτε την αξιοπρέπεια που προσδίδει το σταθερό επάγγελμα, ούτε στενές

διαπροσωπικές σχέσεις. Δεν έχουν λόγο, αλλά ούτε και τη διάθεση, αν ασκήσουν τα εκλογικά τους δικαιώματα, πόσο μάλλον να συμμετάσχουν σε συζητήσεις για τα εθνικά θέματα ή σε διαδηλώσεις. Ο πολιτικός ιστός δεν υφίσταται πλέον. Γίνεται λόγος πλέον, για κρίση εκπροσώπησης και για δημοκρατικό έλλειμμα. Δεν υφίσταται επίσης πολιτική συμμετοχή, αν δεν έχεις ελεύθερο χρόνο να της αφιερώσεις. Ο Αθηναίος πολίτης περνούσε πολύ από το χρόνο του στην Εκκλησία του Δήμου. Δεν γίνεται να αφυπνιστεί η συμμετοχή του λαού στα κοινά, αν δεν υπάρχει ερέθισμα (50% ψηφίζουν στις ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία, κ.λ.π.)

Στο μέλλον, η ευτυχία του ανθρώπου θα εξαρτάται λιγότερο από το επάγγελμα και περισσότερο από τις διαπροσωπικές σχέσεις, τις αθλητικές και πολιτιστικές επιδόσεις και την ενεργητική συμμετοχή στο δημόσιο βίο.

Οι Έλληνες της κλασικής εποχής ένοιωθαν περιφρόνηση για την εργασία, μόνο στους δούλους επιτρεπόταν να δουλεύουν. Όταν πριν 2.500 χρόνια η Αθήνα, ανακάλυψε τις αρχές της δημοκρατίας και της ελευθερίας, αυτές οι αρχές δεν είχαν καμιά σχέση με την εργασία, θέση που σήμερα κατέχουν οι μηχανές. Οι Έλληνες υποβίβαζαν τις πρακτικές δεξιότητες, την τέχνη, σε μια κατώτερη σφαίρα, το ιδεώδες του ελεύθερου ανθρώπου ήταν η σχολή (σχολή, αργία), η οποία επέτρεπε την αναζήτηση της σοφίας [Δύο πράγματα, οι Έλληνες της Κλασικής εποχής, εκτιμούσαν πάνω από οτιδήποτε άλλο, το ένα ήταν το κλέος, η φήμη που αποκτούσε κάποιος για τις επιδόσεις του ως στρατιώτης, ρήτορας, αθλητής. Το δεύτερο ήταν η σχολή (σχολή, αργία), η ελευθερία από τον μόχθο της εργασίας, ο ελεύθερος χρόνος για περιπάτους στις περίστυλες στοές της πόλης και για συζητήσεις γύρω από την πολιτική, τους νόμους ή την πιο πρόσφατη τραγωδία, ο χρόνος για επισκέψεις στα δικαστήρια όπου εκδικάζονταν οι υποθέσεις ή στην εκκλησία του δήμου όπου συζητούνταν τα πολιτικά ζητήματα και λαμβάνονταν κρίσιμες αποφάσεις, ακόμα και περί πολέμου ή ειρήνης, ο χρόνος για να συγχάζεις στο γυμναστήριο] (2005, Νοξ).

Όμως ο νεότερος κόσμος έκανε την τέχνη ένα πελώριο εργαλείο για την επιστημονική έρευνα και την υλική πρόοδο, μόνο και μόνο για να ανακαλύψει, ότι είναι επίσης ένα τέρας που μπορεί να καταστρέψει κάθε μορφή ζωής στον πλανήτη με τη βαθμιαία φθορά του περιβάλλοντος, που μπορεί μέσω της γενετικής μηχανικής να δημιουργήσει απρόβλεπτες και πιθανόν επικίνδυνες μορφές ζωής, που κατέστρεψε την εργασία και δημιούργησε την ανεργία κ.α. Ο κλήρος για την αντιμετώπιση αυτών κι άλλων εξίσου κρίσιμων προβλημάτων θα πέσει σε μας τη νέα γενιά, η οποία πρέπει να αναλάβει δράση. Τι είδους δράση; Η τεχνολογία δεν θα βοηθήσει εδώ, διότι

η τεχνολογία είναι μέρος του προβλήματος, ο Η/Υ δεν θα δώσει την απάντηση, διότι το πρόβλημα περιλαμβάνει κάτι το οποίο δεν μπορεί να προσδιοριστεί ποσοτικά, τις ανθρώπινες αξίες.

Οι Ρωμαίοι δε γνώριζαν παρά μόνο δύο ευγενή κι ελεύθερα επαγγέλματα, τη γεωργία και τα όπλα, όλοι οι πολίτες ζούσαν δικαιωματικά με έξοδα του κρατικού θησαυροφυλακίου.

«Η φύση», λέει ο Πλάτων στην κοινωνική του ουτοπία, στην ιδεώδη Πολιτεία του, «δεν έπλασε κανένα τσαγκάρη, ούτε σιδηρουργό, τέτοια επαγγέλματα μειώνουν τους ανθρώπους που τα εξασκούν. Ο πολίτης ο οποίος εξευτελίζει τον εαυτό του, κάνοντας το μαγαζάτορα, θα διώκεται γι' αυτό το έγκλημα. Αν είναι αφοσιωμένος στη δουλειά του, θα καταδικάζεται σε φυλάκιση ενός χρόνου».

Στον Οικονομικό του, ο Ξενοφών γράφει:

«Στους ανθρώπους που ασχολούνται με χειρωνακτικές εργασίες δεν ανατίθεται ποτέ κάποιο λειτούργημα.....»

«Τι το ευγενικό μπορεί να προκύψει από ένα μαγαζί;» διακηρύσσει ο Κικέρων «και τι έντιμο μπορεί να παράγει το εμπόριο; αφού οι έμποροι δεν μπορούν να κερδίσουν χωρίς να πούνε ψέματα, και τι είναι αισχρότερο από το ψέμα; Πρέπει λοιπόν να θεωρούμε σαν κάτι το αξιοκαταφρόνητο και το ταπεινό το επάγγελμα όλων αυτών που πουλάνε τον κόπο και την φιλοπονία τους, γιατί όποιος πουλάει την εργασία του για χρήματα, πουλάει τον ίδιο του τον εαυτό και τον υποβιβάζει στο επίπεδο του δούλου».

Όπως έλεγε ο Ξενοφών «η εργασία απορροφά όλο το χρόνο και δεν αφήνει καθόλου καιρό για τη Δημοκρατία και τους φίλους, σε όποιον καταπιάνεται με αυτήν». Σύμφωνα με τον Πλούταρχο, ο μεγαλύτερος τίτλος τιμής του Λυκούργου ήταν ότι είχε εξασφαλίσει στους πολίτες της δημοκρατίας ελεύθερο χρόνο, απαγορεύοντας να ασχοληθούν με οποιοδήποτε επάγγελμα.

Ο Χριστός στην επί του όρους ομιλία του κήρυξε την τεμπελιά: «Καταμάθατε τα κρίνα του αγρού πως αυξάνουσιν· ου κοπιώσιν ουδέ νήθουσιν· λέγω δε υμίν ότι ούδε Σολομών εν πάσει τη δόξη αυτού περιεβάλλετο ως εν τούτων».

Μια προσωπική μου θέση αντίθετη προς τις θέσεις του συγγραφέα

Όλοι σχεδόν σήμερα αναγνωρίζουν ότι οι καλές προθέσεις δεν επαρκούν για την επίτευξη ενός δεδομένου στόχου. Πολλές φορές μάλιστα οδηγούν σε αποτελέσματα τα οποία είναι ακριβώς αντίθετα των επιδιωκόμενων. Όπως άλλωστε έγραψε και ο Φιόντορ Ντοστογιέφσκι, «ο δρόμος για την κόλαση είναι στρωμένος με καλές προθέσεις». Ο χώρος της οικονομικής πολιτικής βρίθεται από παραδείγματα τα οποία επιβεβαιώνουν τον μεγάλο Ρώσο λογοτέχνη. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πλέγμα των μέτρων προστασίας των εργαζομένων, τα οποία συγκροτούν το λεγόμενο «ευρωπαϊκό» οικονομικό μοντέλο.

Το λεγόμενο «ευρωπαϊκό» οικονομικό μοντέλο, σε αντίθεση με το φιλελεύθερο ή αγγλοσαξονικό μοντέλο, διακρίνεται από την υψηλή προστασία την οποία παρέχει στους εργαζόμενους. Αυτό του παρέχει τον «κοινωνικό» χαρακτήρα του σε σχέση με το φιλελεύθερο μοντέλο, το οποίο υποτίθεται ότι υστερεί στον τομέα αυτό. Όμως παράλληλα το «ευρωπαϊκό» μοντέλο διακρίνεται και από την υψηλή ανεργία του. Έτσι στις χώρες της Ευρωπαϊκής ζώνης που ακολουθούν το «ευρωπαϊκό» μοντέλο η ανεργία είναι πάνω από το 11%, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ και τη Βρετανία όπου δεν υπερβαίνει το 5%. Τα δύο αυτά φαινόμενα είναι αλληλένδετα.

Η υψηλή προστασία της εργασίας παίζει σημαντικό ρόλο στην ύπαρξη αυτού του υψηλού επιπέδου ανεργίας. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται στα εξής:

- Η χρηματοδοτούμενη από τους φόρους επί των μισθωτών υπηρεσιών κοινωνική ασφάλιση, έχει ένα κόστος το οποίο υπερβαίνει την αξία της στον ασφαλισμένο μισθωτό. Αυτό έχει αποτέλεσμα το κόστος των μισθών να υπερβαίνει την αξία τους, με αποτέλεσμα η ζήτηση για εργασία να παραμένει χρονίως ελλειμματική.
- Η εργατική νομοθεσία καθιστά τόσο δύσκολη την απόλυση των εργαζομένων ώστε οι εργοδότες να φοβούνται να αναλάβουν το ρίσκο της πρόσληψης νέου εργατικού δυναμικού. Έτσι προσφεύγουν είτε σε συμβάσεις περιορισμένης χρονικής διάρκειας, είτε απλά περιορίζονται στο προσωπικό το οποίο ήδη έχουν.

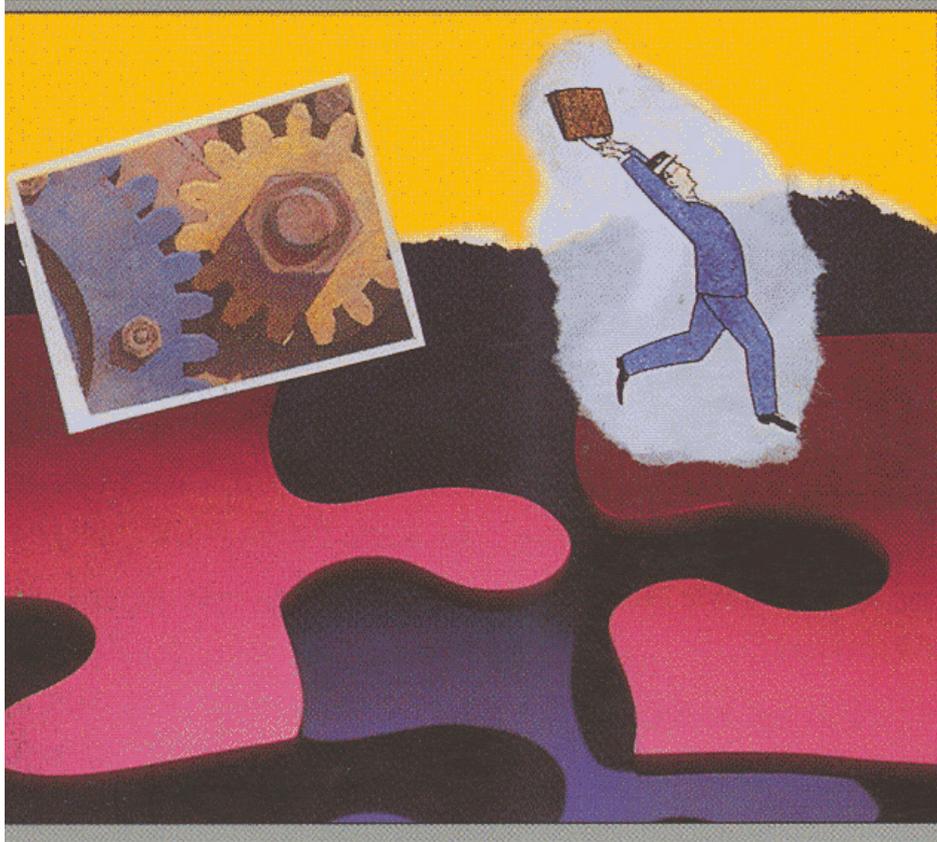
Το «ευρωπαϊκό» μοντέλο σταδιακά πνίγει τη ζήτηση για εργασία δημιουργώντας ένα χρόνιο πρόβλημα ανεργίας, το οποίο φαίνεται να είναι αθεράπευτο στις μεγαλύτερες οικονομίες της ευρωζώνης που χρησιμοποιούν αυτό το οικονομικό μοντέλο. Και τα δύο αυτά χαρακτηριστικά του «ευρωπαϊκού» μοντέλου δηλ. η κοινωνική ασφάλιση και η εργατική νομοθεσία, έχουν στόχο την ενίσχυση της εργασίας έναντι του κεφαλαίου. Όμως τα αποτελέσματα είναι ακριβώς τα αντίθετα. Τα μέτρα αυτά κάνουν μεν την οικονομία να δυσλειτουργεί, όμως επειδή επιπλέον

δημιουργούν ένα σαθρό άρρωστο περιβάλλον, ευνοούν το Κεφάλαιο. Προκαλούν, άθελά τους, μια παύση προσλήψεων εκ μέρους των εργοδοτών (που δεν θα μπορούσαν ποτέ να οργανώσουν συνειδητά κάτι τέτοιο). Οι εργαζόμενοι ανακαλύπτουν ότι η οικονομική διαπραγματευτική τους δύναμη έχει συρρικνωθεί τρομερά. Οι επιχειρήσεις μαθαίνουν να επιβιώνουν με στάσιμους ή μειωμένους αριθμούς απασχολουμένων, η παραγωγικότητα αυξάνεται, τα κέρδη αυξάνουν και οι μισθοί παραμένουν στα ίδια επίπεδα. Η μεγάλη ειρωνεία της τύχης είναι ότι το ευρωπαϊκό μοντέλο σε σχέση με το φιλελεύθερο (αγγλοσαξονικό) ευνοεί περισσότερο τους επιχειρηματίες παρά εκείνους που υποτίθεται ότι προστατεύει δηλ. τους εργαζόμενους.

Αυτό το οποίο δεν έχει ακόμη συνειδητοποιηθεί είναι ότι η κατάσταση αυτή επιφέρει σημαντικές αλλοιώσεις στην παραδοσιακή ισορροπία κεφαλαίου - εργασίας. Στην ουσία ενισχύει το κεφάλαιο και αποδυναμώνει την εργασία. Αυτό είναι το ένα και μοναδικό αποτέλεσμα όλων των «προοδευτικών» μέτρων τα οποία έχουν εφαρμοστεί στο χώρο της εργατικής νομοθεσίας και της κοινωνικής ασφάλισης.

Η εργασία έχει απογυμνωθεί από τη φυσική της δύναμη και έχει καταντήσει να στηρίζεται σε ένα κράτος – προστάτη το οποίο, χωρίς να το θέλει, την έχει κάνει φτωχότερη απ' ό,τι χρειάζεται.

Στο μεταξύ οι λαοί της Ευρώπης συνεχίζουν να ζουν με την ανεργία θεωρώντας την περίπου ως ένα φυσικό φαινόμενο. Πρόκειται για ένα κακό φαινόμενο, το οποίο δεν μπορούν να ελέγξουν. Το κοινωνικό καθεστώς που έχουν εγκαθιδρύσει δεν ευθύνεται γι' αυτό. Η ανεργία δεν έχει απολύτως σχέση με το ευρωπαϊκό μοντέλο. Θα συνεχίσουν να επαινούν το ευρωπαϊκό μοντέλο για τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές του ευαισθησίες στο χώρο της εργασίας, αλλά ποτέ τους δε θα παραδεχτούν ότι τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, οφείλονται σε μεγάλο βαθμό σε αυτές τις ευαισθησίες.

Ας παλέψουμε για ουτοπίες

Πάντα την Ιδανική Πολιτεία τη σχεδίαζαν οι φιλόσοφοι, οι πολιτικοί μεταρρυθμιστές, οι λογοτέχνες, οι νέοι και όσοι ονειρεύονται έναν άλλον κόσμο, περισσότερο δίκαιο και λιγότερο υποταγμένο στην ανάγκη. Και γεωγράφησε έτσι ο καθένας το ιδανικό του, ο Πλάτων την «Πολιτεία» του, ο Ιάμβουλος την «Πολιτεία των Νήσων», ο Άγγλος ουμανιστής Τόμας Μουρ την «Ουτοπία» του, ο Άγγλος φιλόσοφος και πολιτικός Φράνσις Μπέικον την «Ατλαντίδα» του, ο Ιταλός πρόδρομος τους Διαφωτισμού Τομάζο Καμπανέλα την «Πολιτεία του Ήλιου». Στα 1800 ο γάλλος ουτοπιστής σοσιαλιστής Φρανσουά-Μαρί – Σαρλ Φουριέ ονειρεύτηκε τα «Φαλανστήρια», όπου η ευδαιμονία των ανθρώπων θα απέρρευε από την εθελοντική συμμετοχή στον σοσιαλιστικό σχεδιασμό της κοινωνίας και τη μετατροπή της δουλειάς σε παιχνίδι.

Αιώνες αιώνων, κι ο κόσμος δεν έπαψε να ονειρεύεται ξύπνιος δεν έπαψε να προκαλεί την πραγματικότητα με την απελευθερωτική φαντασία και τα όνειρά του. Η ήπειρος της Ιστορίας ωστόσο, «δυστοπία» σωστή, αποδείχθηκε ιδιαίτερα αφιλόξενη

για τις ουτοπίες και πια όσοι διανοούνται να πουν πως ο κόσμος που ζούμε δεν είναι ο καλύτερος των δυνατών κόσμων και να ονειρευτούνε έναν άλλον τιμιότερο, διαβάλλονται ως αναχρονιστές και στιγματίζονται σαν απολιθώματα ενός αφελέστατου ρομαντισμού. Προς το περιθώριο επίσης εκτοπίζονται, για άλλους λόγους, όσα θρησκευτικά δόγματα διεκδίκησαν πνευματικό χαρακτήρα και ευαγγελίστηκαν τη φιλαλληλία και την άρνηση της υλικής ηδονής και ισχύος. Και πια, αυτοί που κατασκευάζουν «ουτοπίες», αυτοί που συντάσσουν τα παραμύθια της εποχής, αυτοί που εμφανίζονται σαν γνώστες του μυστικού, που θα μας οδηγήσει στην ευδαιμονία όλους μαζί και θα μας λύσει τα προβλήματα της φτώχειας και της ανεργίας, είναι η κοινωνία της αγοράς και ο φιλελεύθερος καπιταλισμός.

Υποτίθεται ότι έχουμε όλοι δικαίωμα εισόδου στην αγορά εργασίας και στα μέσα παραγωγικής διαδικασίας και ότι θα απολαύσουμε όχι μόνο το παραδοσιακό μέλι και το γάλα, αλλά και αυτοκίνητα σχεδόν δωρεάν, ταξίδια δωρεάν, χρήμα άφθονο από τράπεζες που εμφανίζονται αίφνης περισσότερο γενναιόδωρες κι από την Εκκλησία. Όλοι οι ιδιώτες, οι επιχειρηματίες, οι βιομήχανοι, οι τραπεζίτες και οι χρηματιστές, οι οποίοι διατείνονται ότι η Ευτυχία γράφεται με Ε στην αρχή κι όχι με το σύμβολο του Ευρώ (€), μας παροτρύνουν όλους να μην περιοριζόμαστε στα μετρητά, όταν η ζωή προσφέρει « αμέτρητα».

Η ζωή μπορεί να προσφέρει αμέτρητα, αλλά όμως είναι παράδοξο να ακούγονται όλα αυτά σήμερα, που υπάρχει οικονομική δυσπραγία, απολύσεις από τις εργασίες χιλιάδων συνανθρώπων μας, φτώχεια, δεν έχουμε δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, πολλοί να είναι εγκλωβισμένοι στο χρηματιστήριο από το 1999 και άλλοι εγκλωβισμένοι στο λαβύρινθο των αλλεπάλληλων (χαριστικών υποτίθεται) τραπεζικών δανείων, και να κηρύσσεται το τέλος του κέρδους και η κατάλυση της βασιλείας του χρήματος και να επαγγέλλεται ο επί γης παράδεισος.

Εδώ επιχειρείται ένα γιγάντιο κυνικό ιδεο – παίγνιο, ένα αναποδο-γύρισμα όχι μόνο των λέξεων αλλά και των ιδεών και των πραγμάτων. Το 1998, ο Ουμπέρτο Έκο είχε ισχυριστεί πως η συνεχής προβολή των καταναλωτικών μοντέλων στις εφημερίδες τα περιοδικά και την τηλεόραση, έτσι όπως πλασάρει σαν ετοιμοπαράδοτη για όλους την πλήρη ευδαιμονία, μπορεί να προκαλέσει την αντανakλαστική επανάσταση των φτωχών και των ανέργων, οι οποίοι θα θελήσουν να διεκδικήσουν αυτό που υποτίθεται ότι μας προσφέρεται άκοπα κι ανέξοδα. Τίποτε τέτοιο δεν έγινε. Ουτοπιστική η ιδέα του Έκο, εκτοπίστηκε και αυτή στο περιθώριο, για να συναντήσει τις υπόλοιπες ουτοπίες.

Η δική μου ουτοπία

Για να δημιουργήσουμε έναν άλλο κόσμο περισσότερο δίκαιο, ο οποίος να μπορεί να λύσει τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα της φτώχειας, της πείνας και της ανεργίας, είναι η δημιουργία μιας ενιαίας οικουμενικής κυβέρνησης. Η σταδιακή συνάρθρωση του κόσμου σήμερα, στο λυκαυγές της τρίτης χιλιετίας, δεν είναι ακατόρθωτη, τουλάχιστον στο απώτερο μέλλον. Αυτή είναι επακόλουθο τόσο της ραγδαίας ανάπτυξης των μέσων μεταφοράς και επικοινωνίας, όσο και της έντονης αλληλεξάρτησης των λαών.

Η οικονομία έχει διεθνοποιηθεί (παγκοσμιοποίηση), ο σύγχρονος πολιτισμός τείνει να καταστεί οικουμενικός και τα προβλήματα αποβαίνουν κοινά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την προώθηση της συμφιλίωσης και της αμοιβαίας κατανόησης. Επειδή σήμερα, έχουν διαμορφωθεί εντελώς νέες συνθήκες ανθρώπινης διαβίωσης, αποτέλεσμα του γεγονότος αυτού είναι να υψώνονται αθρόες φωνές που συνηγορούν στην πολιτική και οικονομική ένωση του κόσμου, η οποία θεωρείται αδήριτη αναγκαιότητα. Ο επιφανής Έλληνας φιλόσοφος Κορνήλιος Καστοριάδης ήταν υπέρμαχος και υποστηρικτής της ιδέας αυτής, διότι τόνιζε ότι είναι μάλλον αδύνατον να επιλυθούν τα μεγάλα προβλήματα που κατατρύχουν τον κόσμο (οικολογικά προβλήματα, φτώχεια, ανεργία, ναρκωτικά, εμπόριο όπλων, πόλεμοι, κ.λ.π.), χωρίς ενιαία παγκόσμια κυβέρνηση, η οποία θα δώσει τις κατευθυντήριες γραμμές και θα συντονίσει τις ενέργειες.

Σήμερα καθίσταται αναγκαίο να υπάρξει διεθνής συνεργασία για αποτελεσματική αντιμετώπιση των φλεγόντων ζητημάτων, αφού τόσο τα αίτια, όσο και η θεραπεία τους εμπίπτουν σε ένα παγκόσμιο πλέγμα αλληλεξάρτησης, αλληλεπίδρασης και αλληλοβοήθειας. Το παγκόσμιο κράτος θα ήταν η καλύτερη λύση, επειδή θα συνέβαλε στη δημιουργία μιας τέλειας ανθρωπότητας και επειδή αυτό δεν μπορεί να γίνει άμεσα, να ξεκινούσαμε τη συγκρότηση μιας οικουμενικής ομοσπονδίας ή συμπολιτείας, ή ηπειρωτικής ένωσης. Κάθε ήπειρος να αποτελεί μια πολιτική ενότητα. Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιδιαίτερα η Ευρώπη μαζί με τις πρώην χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τη Ρωσία, έχουν τις προϋποθέσεις ώστε να προχωρήσουν με ευνοϊκούς όρους και αισιοδοξία στην πλήρη ενοποίηση. Οι αμφικτιονίες δίκαια θεωρούνται η πρώτη αξιόλογη προσπάθεια για τη συγκρότηση υπερεθνικών ενώσεων και η απαρχή κοινού

πολιτικού βίου, αφού οι πόλεις συμμετείχαν ισότιμα στη συμπολιτεία. Καθ' όλη τη μακραίωνη ιστορία της ανθρωπότητας, υπήρξαν επιτυχημένες απόπειρες επέκτασης ενός κράτους υπό τη στιβαρή ηγεσία μιας χαρισματικής προσωπικότητας. Έτσι δημιουργήθηκαν η ελληνική, η ρωμαϊκή, η βυζαντινή, η οθωμανική, η γαλλική, η αγγλική αυτοκρατορία και κυρίως η αυτοκρατορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Έχνη της ιδέας αυτής της οικουμενικής κυβέρνησης ανευρίσκονται ίσως στο σκεπτικό για την ίδρυση διαφόρων διεθνών οργανισμών, όπως το Συμβούλιο Ασφαλείας, ο ΟΗΕ, το Ευρωπαϊκό δικαστήριο της Χάγης, η Ε.Ε., οι ΗΠΑ, η Gatt, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, το σύμφωνο της Βαρσοβίας και στην ίδια κατηγορία εντάσσεται και η Παγκοσμιοποίηση των επιχειρήσεων και του εμπορίου.

Όλα συνηγορούν σήμερα, ότι υπάρχουν οι άριστοι οιωνοί για τη συγκρότηση στο απώτερο μέλλον μιας οικουμενικής κυβέρνησης, η οποία θα μπορέσει όλα τα κοινωνικά προβλήματα και κυρίως την ανεργία, που έχει φθάσει σε επικίνδυνα και καταστροφικά επίπεδα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

«Αυτό που χρειάζεται περισσότερο από κάθε τι άλλο ο 21^{ος} αιώνας, είναι η κοινωνική ελπίδα και ιστορικός ρεαλισμός», συμπέρανε σε μια ομιλία του ο ονομαστός μαρξιστής ιστορικός Έρικ Χομπσμπάουμ.

Φυσικά η διαπίστωση κάθε άλλο παρά πρωτότυπη είναι. Φτάνει να θυμηθούμε λ.χ. το κουτί της Πανδώρας, το γαμήλιο «δώρο» που έστειλε ο Δίας στους μελλοννυμφους Προμηθέα και Πανδώρα, οργισμένος επειδή ο Τιτάνας είχε πλάσει τους ανθρώπους... κι όταν ο αδελφός του Επιμηθέας είχε την αστοχασιά να το ανοίξει, ξεχύθηκαν από μέσα όλες οι συμφορές και οι οδύνες που θα ταλάνιζαν τους θνητούς και το μοναδικό καλό που απόμεινε στο βάθος του κουτιού, ήταν η Ελπίδα.

Αλλά με τι υλικά να χτιστεί η ελπίδα για τους ανθρώπους του 21^{ου} αιώνα; Ο ίδιος ο Χομπσμπάουμ διεκτραγώδησε, στην ομιλία του, τα πολιτικά αδιέξοδα του καιρού μας, όπου «ακόμα και η κρατική ισχύς αποδυναμώνεται από την επίδραση των μη κρατικών οικονομικών παραγόντων» (διεθνές κεφάλαιο, πολυεθνικές επιχειρήσεις, κ.λ.π.)

Που, λοιπόν, να αναζητήσουμε την ελπίδα; Μήπως στις διακρατικές σχέσεις, στις σχέσεις κράτους και πολίτη, στις σχέσεις μεταξύ των ατόμων; Πως; Σε μια κοινωνία που γίνεται όλο και πιο βάρβαρη, όλο και πιο ανασφαλής, όλο και πιο απάνθρωπη; Σε μια κοινωνία όπου η βία, η καταπίεση, η εκμετάλλευση, η κερδοσκοπία, η ανθρωποφαγία έχουν γίνει ο άνομος νόμος της καθημερινότητας; Σε μια κοινωνία, όπου «το αύριο πια σαν αύριο δε μοιάζει» αφού η κάθε μέρα δε φέρνει παρά αθλιότητες, φτώχεια, ανεργία, απόγνωση;

Ο ποιητής Σιμωνίδης ο Αμοργίνος έγραφε: «Ελπίς δε πάντα, καπιπειθεί η τρέφει» (Η ελπίδα και η πίστη τρέφουν τους πάντες).

Αλλά έτσι όπως πάμε, ούτε αυτά τα έσχατα καταφύγια θα μπορούν να μας τρέφουν πια

Σε μια ομιλία του ο καθηγητής Howard Glennerster, του London School of Economics, ανέφερε ότι μια πρότασή του για χρηματοδότηση των Πανεπιστημίων από ένα «φόρο πτυχίου», που είχε δημοσιεύσει στο περιοδικό Times Higher Education Supplement το 1968, ψηφίστηκε εν μέσω αντιδράσεων από τη Βουλή των Κοινοτήτων, τον Ιανουάριο του 2004!!!

Από τα διάφορα διδάγματα που μπορεί κανείς να βγάλει από αυτή την ιστορία, προτιμώ εκείνο που λέει ότι οι καλές ιδέες δε φεύγουν ποτέ από τη μόδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1. Βατέν Φ., 1997, «Η εργασία, οικονομία και φυσική 1780-1830», Εκδόσεις Πατάκη
2. Γκίντενς Α., 2001, «Ο κόσμος των ραγδαίων αλλαγών», Εκδόσεις Μεταίχμιο
3. ΙΣΤΑΜΕ, 1998, «Η Αριστερά στην Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα»
4. Καστοριάδης Κ., 2000, «Η άνοδος της ασημαντότητας», Εκδόσεις Ύψιλον
5. Λαμπίρη-Δημητρίου Ιωάννα, 1987, «Η κοινωνιολογία στην Ελλάδα σήμερα», Εκδόσεις Παπαζήση
6. Λαφάργκ Π., 1987, “Το δικαίωμα στην τεμπελιά” Εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος
7. Lazarsfeld N.-Jahoda M. –Zeisel H. “Οι άνεργοι του Marienthol”
8. Ματσαγγάνης Μ., 2004, «Η κοινωνική αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της», Εκδόσεις Κριτική
9. Νεγρεπόντη-Δελιβάνη Μ., 2001, «Συνωμοτική Παγκοσμιοποίηση», Εκδόσεις Παπαζήση
10. Νοξ, 2005, «Οι αρχαιότεροι νεκροί λευκοί Ευρωπαίοι...» Εκδόσεις Αλεξάνδρεια
11. Οφ Κ., 1993, “ Κοινωνία της εργασίας;” Εκδόσεις Νήσος
12. Ρίφκιν Τ., 1996, “Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της” Τ.Ρίφκιν Εκδόσεις Λιβάνη
13. Ταγκίεφ Ρ. Α., 2002, «Παγκοσμιοποίηση και Δημοκρατία», Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου
14. Φρίντμαν Τ., 2001, «Το Lexus και η ελιά», Εκδόσεις Ωκεανίδα

Άρθρα

1. Ζιώτης Χ., 2005, «Έχουν Ντοκτορά, προσλαμβάνονται με χαρτί Λυκείου», ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 15/04/2005
2. Μέγας Χ., 2005, «330.000 άνεργοι δίχως επίδομα», ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 12/4/2005
3. Παντελής Π., 2005, « Στους δρόμους για τη Λισαβόνα», ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 21/5/2005

4. Παπαδημητρίου Κ., 2005, «Αμφίδρομη η σχέση της παγκοσμιοποίησης», ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 3/4/2005
5. Παπαματθαίου Μ., 2005, «Πτυχιούχοι στα αζήτητα», ΒΗΜΑ, 10/4/2005
6. Παππάς Β., 2004, «Ανεργία στο Νομό της Άρτας και στην Ήπειρο», ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ 2/10/2004

Άλλες πηγές

1. Έκθεση Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (BIT)
2. Έκθεση Παγκοσμίου Οικονομικού Φόρουμ
3. Έκθεση της Επιτροπής της Ε.Ε.
4. Έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α.
5. Έρευνα του Ινστιτούτου Εργασίας της Γ.Σ.Ε.Ε.
6. Έρευνα Ινστιτούτου Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού του Παντείου Πανεπιστημίου
7. Έρευνα του Εργαστηρίου Ανάλυσης Οικονομικών Δεδομένων του Πανεπιστημίου Κρήτης
8. Έρευνα Μακεδονικού Ινστιτούτου Εργασίας (ΜΑΚΙΝΕ) του Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου Θεσσαλονίκης από το Τμήμα Οικονομικής Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
9. Ε.Σ.Υ.Ε. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας
10. ΤΕΕ Μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ. Άρτας

11. Κοινωνική Ατζέντα της Ε.Ε.
12. Οδηγία 2003/88 της Ε.Ε.

13. Ανοιχτή Επιστολή 50 απολυμένων εργατών της εταιρείας «Τρικόλαν» προς την Ε.Ε. και το Ευρωκοινοβούλιο

Ηλεκτρονικές Πηγές

<http://www.europa.eu.int>

<http://www.in.gr>